

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης

Ἐρν Τρωνδαδᾶ

ΤΑΞΙΣ Ε' - ΣΤ'

ΦΩΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΙΑΣ & ΣΙΑ

ΓΕΩΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ 6 (1E)
ΑΘΗΝΑΙ

76

Πριονομόφυλκε από το Ινστιτούτο Κυριαρχίας Πολιτισμού

ΕΛΛΑΣ
ΙΩΝΙΑ
ΙΟΝΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

46068

Σ/Εψη

Πρωτοβουλία
ωδα

ΝΕΩΤΑΤΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

’Αριθ. ἔγκρ. ἀποφάσεως 52974/1950

’Αριθ. ὀνακοιν. Υπουργείου Παιδείας

53016/19-6-50

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΦΩΣ
ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΙΑΣ & ΣΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Δ)ΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
'Αριθμ. Πρωτ. 53016

*Αθήναι τῇ 19-6-50

Πρὸς

τὸν κ. ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΝ

*Ἐνταῦθα

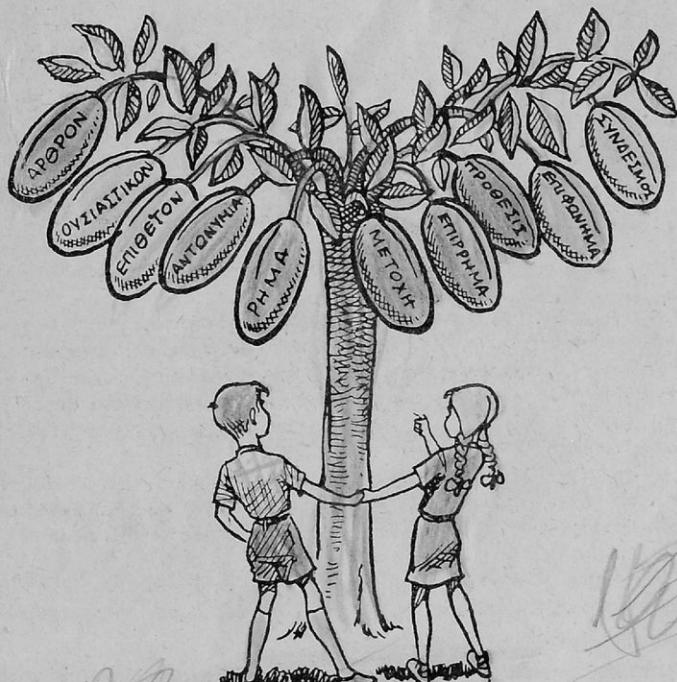
‘Ανακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ’ ἀριθ. 52974) 1950 ἀποφάσεως τοῦ ‘Υπουργείου μετά σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ‘Εκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη ὅπως χρησεμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γραμματικῆς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε’ καὶ ΣΤ’ τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Γραμματικὴ τῆς ἀπλῆς Καθαρευούσης» βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν δέθεν, ὅπως μεριμνήστηε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ ‘Εκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν Κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

*Ἐντολὴ ‘Υπουργοῦ

*Ο Διευθυντής
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Δ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΑΞΕΙΣ Ε' - ΣΤ'

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΙΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΦΘΟΙΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Οι φθόγγοι

‘Ο ἄνθρωπος, ὅταν ἀκόμη είναι νήπιον, ἐκφράζει τὰ διάφορα αἰσθήματά του μὲ ἀνάρθρους φωνάς: ῥ, ῥ, ού, ῥ, γ. Αἱ ἀναρθροὶ αὐταὶ φωναὶ λέγονται φθόγγοι.

Άργότερον ἀρχίζει νὰ προφέρῃ συνθέτους φωνᾶς ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς φθόγγους: πά, μά, μή, μπά, ντά. Προφέρει δηλαδὴ σν λαβάς.

Καὶ δύον προχωρεῖ ἡ ἡλικία του, ἀρχίζει νὰ προφέρῃ διοκλήτους ἀπλᾶς λέξεις πρῶτον ὀνόματα: μαμά, παπά, γάτα, παπλ., ἔπειτα δὲ καὶ ἐπίθετα μαζί: καλὴ μαμά, κακὴ γάτα, καλὸς παπλ..

Τέλος ἀρχίζει νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ ρήματα: θέλω γάλα, ἔλα,
παππού, πάει ἡ γιαγιά. Σχηματίζει δηλαδὴ τὰς πρώτας διμιλίας του,
τὰς στοιχειώδεις προτάσεις.

Βλέπομεν δηλαδὴ, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη διμιλία ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς
φθόγγους, προχωρεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν συλλαβῶν καὶ φθά-
νει εἰς τὰς λέξεις. Μὲ τὰς λέξεις κατόπιν σχηματίζει τὰς πρώτας
προτάσεις.

Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι, εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸν τῆς Γραμματικῆς,
τὸ δποῖον ἔξετάζει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, νὰ ἀρχίσωμεν πρῶτον
ἀπὸ τοὺς φθόγγους. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς Γραμμα-
τικῆς τὸ ὀνομάζομεν Φθογγολογικόν.

2. Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης

“Οταν διμιλῶμεν, χρησιμοποιοῦμεν διαφόρους λέξεις, αἱ δποῖαι
βεβαίως ἀποτελοῦνται ἀπὸ φθόγγους. Ἐάν μάλιστα προφέρωμεν
τὰς λέξεις ἀργά, οἱ φθόγγοι των ἀκούονται εὐκρινῶς.

Τοὺς φθόγγους αὐτοὺς ἡμπτοροῦμεν νὰ τοὺς γράφωμεν μὲ Ιδι-
αίτερα γραπτὰ σημεῖα, τὰ δποῖα ὀνομάζονται γράμματα.

Παραδείγματα : Θεὸς=Θ-ε-ὸς

Πατρὶς=Π-α-τ-ρ-ὶ-ς

Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24, κεφαλαῖα καὶ
μικρά. Μὲ αὐτὰ γράφομεν ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς γλώσσης μας.
Καὶ τὰ 24 γράμματα τοποθετημένα κατὰ τὴν ὠρισμένην των σει-
ρῶν ἀποτελοῦν τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον.

Τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον

A—α ἄλφα	H—η ἥτα	N—ν νῦ	T—τ ταῦ
B—β βῆτα	Θ—θ θῆτα	Ξ—ξ ξῖ	Υ—υ ὑψιλον
Γ—γ γάμα	I—ι ίωτα	Ο—ο διμικρον	Φ—φ φῖ
Δ—δ δέλτα	K—κ κάπτα	Π—π πῖ	Χ—χ χῖ
Ε—ε ἔψιλον	Λ—λ λάμβδα	Ρ—ρ ρῶ	Ψ—ψ ψῖ
Z—ζ ζῆτα	Μ—μ μῖ	Σ—σ σῖγμα	Ω—ω ὀμέγα

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Φωνήεντα καὶ σύμφωνα

Από τὰ 24 γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου τὰ μὲν 7, ήτοι: α, ε, η, ι, ο, υ, ω, λέγονται φωνήεντα, τὰ δὲ ἄλλα 17, ήτοι: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ, λέγονται σύμφωνα.

Φωνήεντα μὲν λέγονται, διότι ἔχουν εὐδιάκριτον φωνὴν καὶ ἡμποροῦν καὶ μόνα των νὰ ἀποτελέσουν συλλαβήν: Ι-α-τρός.

Σύμφωνα δέ, διότι δὲν ἔχουν εὐδιάκριτον φωνὴν καὶ μόνα των δὲν ἡμποροῦν νὰ σχηματίσουν συλλαβήν.

2. Διαιρεσις τῶν συμφώνων

Από τὰ 17 σύμφωνα, τὰ ἐννέα ἔχουν ἀσθενῆ φωνὴν καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὀνομάζομεν ἄφωνα: π, β, φ — κ, γ, χ — τ, δ, θ.

Τὰ ἄλλα δύκτω ἔχουν ισχυροτέραν φωνὴν καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὀνομάζομεν ἡμίφωνα: λ, μ, ν, ρ, σ, ζ, ξ, ψ.

Καὶ πάλιν, ἀναλόγως μὲ τὸ φωνητικὸν δργανον, ποὺ κυρίως χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ τὰ προφέρωμεν, διαιροῦνται:

Τὰ ἄφωνα

α') Εἰς τὰ οὐρανικά: κ, γ, χ	α') Εἰς τὰ ύγρα: λ, ρ
β') Εἰς τὰ χειλικά: π, β, φ	β') Εἰς τὰ ἔγρινα: μ, ν
γ') Εἰς τὰ δδοντικά: τ, δ, θ	γ') Εἰς τὸ συριστικόν: σ(ς)
	δ') Εἰς τὰ διπλᾶ: ζ, ξ, ψ

Τὰ ἡμίφωνα

Σημ. Τὰ τρια τελευταῖα λέγονται διπλᾶ, διότι ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπό δύο φθόγγους: ξ=κς, ψ=πς, ζ=σδ.

Από τὴν ποιότητα τῆς πνοῆς, ποὺ τὰ προφέρομεν, διαιροῦνται τὰ ἄφωνα εἰς ψιλὰ κ, π, τ, εἰς μέσα γ, β, δ καὶ εἰς δασέα χ, φ, θ.

3. Διαιρεσις τῶν φωνηέντων

Τὰ ἑπτὰ φωνήεντα διαιροῦνται :

α') Εἰς μακρά : η, ω.

β') Εἰς βραχέα : ε, ο.

γ') Εἰς δίχρονα : α, ι, υ.

Σημ. Τὰ η καὶ ω λέγονται μακρά, διότι οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὰ ἐπρόφεραν μὲν παρατεταμένην προφοράν.

Τὰ ε καὶ ο λέγονται βραχέα, διότι οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὰ ἐπρόφεραν μὲν σύντομον προφοράν.

Τὰ α, ι, υ, λέγονται δίχρονα, διότι διλλοτε είναι μακρά καὶ διλλοτε βραχέα.

4. Αἱ δίφθογγοι

Παραδείγματα : Οἱ νέοι πρέπει νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους.

Αἱ εύχαι τῶν γονέων ἂς μᾶς συνοδεύουν εἰς τὴν ζωήν μας.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι δύο φωνήεντα γειτονικὰ προφέρονται μὲν μίαν φωνήν.

Όταν λοιπὸν δύο φωνήεντα γειτονικὰ προφέρωνται μὲν μίαν φωνήν, λέγομεν, ὅτι ἀποτελοῦν δίφθογγον.

Αἱ δίφθογγοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης είναι ἔνδεκα. Ἐξ αὐτῶν αἱ ἑξῆς δύκτω λέγονται κύριαι :

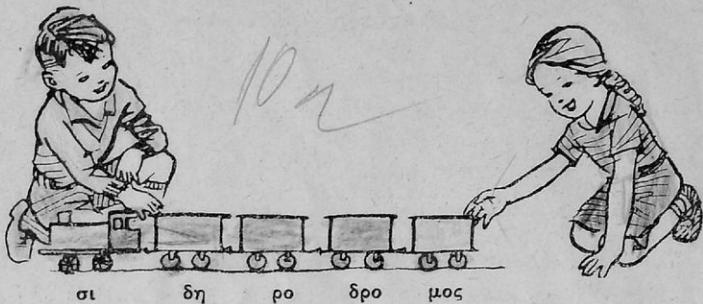
αι — ε   οι — ι   αυ = αβ (αφ)   ηυ = ηβ (ηφ)
ει = ι   υι = ι   ευ = εβ (εφ)   ου = ου

Αἱ ἀκόλουθοι τρεῖς λέγονται καταχρηστικαί : ο, η, ω.

Αἱ δίφθογγοι αι, ευ, ηυ πρὸ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ προφέρονται ως αβ, εβ, ηβ· παράδειγμα : εὐσμός, γεῦμα, αὐδιον κλπ. Πρὸ τῶν λοιπῶν συμφώνων προφέρονται ως : αφ, εφ, ηφ· παράδειγμα : εὐχή, αὐτός, εὐτυχία κλπ.

Σημ. Πολλάκις τὰ δύο φωνήεντα τῆς δίφθογγου προφέρονται καὶ χωριστά. Διὰ νὰ τὸ διακρίνωμεν αὐτό, θετομεν ἐπάνω εἰς τὸ δεύτερον φωνήν τῆς δίφθογγου τὰ διαλυτικὰ σημεῖα (·), παράδ. Ἀγλατα, ἄσπινος, προσπήρχεν, Μάδος, καταπρασνω, πυρκαϊά, νατσκος.

Ολαὶ αἱ δίφθογγοι είναι μακραὶ πλήν τῆς αι καὶ οι, αἱ δόποισι δτῶν εύρισκονται ἐντελῶς εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, είναι βραχεῖαι. Παράδειγμα : Αθῆναι, είναι, κῆποι, τοῖχοι, ώραῖοι, ώραῖαι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

1. Διαίρεσις τῶν λέξεων απὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν τῶν

Παραδείγματα :

φῶς	μῆ - λον	θά - λασ - σα	τι - δη - ρό - δρο - μος
χαλ	φω - νή	τρά - πε - ζα	ἀ - τιμό - πλοι - ον
νοῦς	πέν - τε	αῦ - ρι - ον	τα - ξι - δεύ - ω

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι :

α') Αἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης ἔχουν μίαν μόνον συλλαβὴν καὶ διὰ τοῦτο δυνομάζονται μονοσύλλαβοι : φῶς, χαλ, νοῦς.

β') Αἱ λέξεις τῆς δευτέρας στήλης ἔχουν δύο συλλαβὰς καὶ διὰ τοῦτο δυνομάζονται δισύλλαβοι : μῆ-λον, φω-νή, πέν-τε.

γ') Αἱ λέξεις τῆς τρίτης στήλης ἔχουν τρεῖς συλλαβὰς καὶ διὰ τοῦτο δυνομάζονται τρισύλλαβοι : θά-λασ-σα, τρά-πε-ζα.

δ') Αἱ λέξεις τῆς τετάρτης στήλης ἔχουν περισσοτέρας τῶν τριῶν συλλαβῶν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται πολυνησύλλαβοι : σι-δη-ρό-δρο-μος, ἀ-τιμό-πλοι-ον, τα-ξι-δεύ-ω.

2. Όνομασία τῶν συλλαβῶν

Αἱ συλλαβαί, ἀπὸ τὴν θέσιν, ποὺ ἔχουν εἰς τὴν λέξιν, λαμβάνουν καὶ τὸ δυνομά των.

Παράδειγμα: πα - ρά - θυ - ρον.

‘Η τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται λήγονσα, ἡ προηγουμένη παραλήγονσα καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς προπαραλήγονσα. ‘Η δὲ πρώτη λέγεται ἀρχική.

3. Ο χρόνος τῶν συλλαβῶν

α) **Παραδείγματα:** νόμος, λέγε, σοφοί, καί, τέλος, ποτέ.

"Οταν ἡ συλλαβὴ ἔχῃ βραχὺ φωνῆν (ἢ δίφθογγον βραχεῖαν) λέγεται βραχεῖα.

β) **Παραδείγματα:** πηδῶ, ἥρως, παίζω, κήπου, αὔτοῦ, τοῦ, καιροῦ.

"Οταν ἡ συλλαβὴ ἔχῃ μακρὸν φωνῆν (ἢ δίφθογγον μακράν) λέγεται μακρά.

γ) **Παραδείγματα:** γράψε, δάσος, διλύγον, λίθος, φύσις, λύκος, γεμάτος, πρᾶγμα, σῖτος, ρῆγος, μῦθος, ψῦχος.

"Οταν ἡ συλλαβὴ ἔχῃ δίχρονον φωνῆν, ὅλλοτε εἶναι μακρὰ καὶ ἄλλοτε εἶναι βραχεῖα.

4. Ο συλλαβισμὸς

Παραδείγματα: ἀ-να-γνω-στι-κόν, κε-φά-λαι-ον.

"Οταν προφέρω τὰς λέξεις αὐτὰς ἀργά, κάμνω τὸν συλλαβισμόν των.

Συν λαβισμὸς λέγεται ὁ τρόπος τοῦ χωρισμοῦ τῶν λέξεων εἰς τὰς συλλαβάς των καὶ γίνεται ὡς ἔξῆς :

1. "Ἐν σύμφωνον, ὅταν εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζεται μὲ τὸ δεύτερον παράδγ. μα-θη-τής, παι-ζω, ἀ-γα-θός.

2. Δύο ὅμοια σύμφωνα, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων, χωρίζονται εἰς τὸν συλλαβισμὸν παράδγ. Ἐλ-λη-νες, γράμ-μα, δη-γε-λος, ξν-νοι-α, κόκ-κος, Ιτ-πος, θάρ-ρος, γλῶσ-σα.

3. "Οταν δύο ἀνόμοια σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων. συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆν, ἐὰν ὑπάρχῃ ἐλληνικὴ λέξις, ποὺ νὰ ἀρχίζῃ μὲ τὰ σύμφωνα αὐτά παράδειγμα κα-πνός, πέ-τρα. Ἐὰν δομως δὲν ὑπάρχῃ, τότε χωρίζονται παράδγ. λαμ-βά-νω, ἄρ-τος, ἀρ-μα, πέμ-πω.

Σημ. 1. Τὰ σύμφωνα γυ, χμ, θμ, τν, φν, εἰς τὸν συλλαβισμὸν δὲν χωρίζονται παράδ. πρᾶ-γμα, αι-χμή, βα-θμός, φά-τνη, δά-φνη. Καὶ τοῦτο γίνεται, διότι τὰ σύμφωνα αὐτά, δπως παρουσιάζονται μαζὶ, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ: τμ, θν, πν, δπὸ τὰ δποῖα ἀρχίζουν λέξεις τῆς καθαρευούστης παράδγ. τμῆμα, θηντός, πνέω.

4. Τρία σύμφωνα, όταν εύρισκωνται μεταξύ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον, ἐὰν ὑπάρχῃ Ἑλληνική λέξις νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ τρία ή ἔστω καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα σύμφωνα· παράδγ. σκῆ-πτρον, ἄ-στρον. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ λέξις Ἑλληνική, τότε τὸ πρῶτον χωρίζεται· παράδγ. ἄν-θρωπος, δέν-δρον, πορ-θμός, ἄρ-κτος, Ἀμ-βρόσιος.

Σημ. 2. "Οταν δύο λέξεις είναι ένωμέναι καὶ διποτελοῦν μίαν λέξιν, χωρίζονται συνήθως εἰς τὰ μέρη των παράδγ. δυσ-τυχής, παν-άγαθος, ἑξ-έρχομαι, πρόσ-τιμος, ἐκ-τελώ, ἐκ-ριζώνω, εἰσ-πλέω, ἔν-τονος. Ἀλλὰ κα-τέχω, με-τέβαλον.

*Ασκησις. Νὰ χωρίσετε συμφώνως μὲ τοὺς κανόνας τοῦ συλλαβισμοῦ τὰς λέξεις εἰς τὸ ἀκολουθὸν ἀνέκδοτον :

Λεωνίδας καὶ Θεμιστέας. "Οτε δὲ Λεωνίδας εἰς τὰς Θερμοπύλας εἰ-
δεν, διτὶ περικυλοῦται ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐκράτησε μόνον τοὺς Σπαρτιάτας καὶ
τοὺς Θεσπιεῖς, δῆλος δὲ τοὺς δόλους "Ελληνας συμμάχους τοὺς ἔστειλεν δόπισω.
Τότε ἡθέλησε νὰ διποστείῃ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ τὸν μάντιν Θεμιστέαν. "Αλλὰ ἐκεί-
νος τοῦ διπεριθίθη : «Ἐγὼ θὰ μείνω ἕδω ὡς διπλοῦς στρατιώτης καὶ δχὶ ὡς μάντις
θὰ ἀκολουθήσω σὲ καὶ τοὺς δλλους συντρόφους καὶ τὴν Ἡδική σας θὰ είναι
καὶ ίδική μου !»

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ

1. ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Παράδειγμα: Νὰ σέβεσθε πρὸ πάντων τὸν Θεόν.

Εἰς κάθε λέξιν τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος προφέρομεν μίαν
συλλαβὴν δυνατώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ἐπὶ τῆς συλλαβῆς αὐτῆς
θέτομεν ἐν σημεῖον, τὸ δόπιον δόνομάζομεν τὸ ν ο ν.

Ο τόνος τίθεται εἰς τὸ φωνῆν τῆς συλλαβῆς, η ὅποια προφέρεται
δυνατώτερον.

Οι τόνοι εἶναι τρεῖς :	δέκτηα	(') : λέγω
	βαρεῖα	(') : πολὺ
	περισπωμένη	(˘) : γελῶ //

Αἱ λέξεις τονίζονται η εἰς τὴν λήγουσαν η εἰς τὴν παραλήγουσαν
η εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Σημ. Εἰς τὰς διφθόγγους δ τόνος τίθεται πάντοτε εἰς τὸ δεύτερον φωνῆν των.
παράδγ. παιδεύω, ὥραίος, θαῦμα, τοῖχος, ύγεια.

2. Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων

α) **Παραδείγματα:** θάλασσα, κύματα, ναυτόπουλον.

‘Η προπαραλήγουσα ὅταν τονίζεται, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν.

‘Οταν ἡ λήγουσα εἰναι μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται παράδγ. ἀνθρώπων, κυμάτων, παραθύρων, προθέσεις.

‘Η λέξις, ἡ ὅποια τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, λέγεται προπαραλήγονος.

β) **Παραδείγματα:** δρόμος   κῆπος
παίζω   ὥραῖος

‘Η παραλήγουσα ὅταν τονίζεται, δέχεται ἡ ὀξεῖαν ἡ περισπωμένην.

‘Οταν ἡ παραλήγουσα εἰναι βραχεῖα καὶ τονίζεται, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν παράδγ. δρόμος, λέξις, νόμος, θέσις, λόγος, λέγω.

‘Οταν ἡ λήγουσα εἰναι μακρὰ καὶ τονίζεται ἡ παραλήγουσα, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν παράδγ. παίζω, θήκη, παιδεύω, ζώνη.

‘Η λέξις, ἡ ὅποια ἔχει ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται παραλήγονος παράδγ. θρανίον, πέννα, γράφω.

‘Η τονιζόμενη μακρὰ παραλήγουσα δέχεται περισπωμένην, δταν ἡ λήγουσα εἰναι βραχεῖα παράδγ. κῆπος, ὥραῖος, τοῖχος.

‘Η λέξις, ἡ ὅποια ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται προπειστωμένη παράδγ. εἶναι, νῆσος, ὥραῖον.

γ) **Παραδείγματα:** οὐρανὸς τραγουδῶ
μαθητὴς περιπατῶ

‘Η λήγουσα ὅταν τονίζεται, δέχεται ἡ ὀξεῖαν ἡ περισπωμένην.

‘Οταν ἡ λήγουσα εἰναι βραχεῖα, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν.

Σημ. 1. Τὴν βαρεῖσαν τὴν λαμβάνει μόνον ἡ λήγουσα, δταν δὲν ἀκολουθῇ ἡ τελεία ἡ ἄλλο σημεῖον στίξεως παράδγ. ἐπιμελῆς μαθητής, καθαρὸς οὐρανός, λαμπρὸς συμπεριφορά, καλαὶ καὶ ζωηραὶ φωναῖ.

Σημ. 2. ‘Οσαι λέξεις τελειώνουν εἰς ευ καὶ ου καὶ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης δέχονται περισπωμένην παράδγ. βασιλεύ, πανταχοῦ. ‘Εξαιρεῖται ἡ λέξις ίδον.

‘Η λέξις, ή ὁποία ἔχει δῆμον εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται ὁ ξύντονος, ὅταν δὲ ἔχῃ περισπωμένην, λέγεται περισπωμένη.

“Οταν ή λέξις δὲν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, ή ἔχῃ βαρεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται βαρύτονος· παράδγ. ἀνθρωπος, μῆλον, Γεώργιος, ἔρχομαι, δύσκολον, πρόβλημα, –χειμών βαρύτατος.

﴿Ασκησις. Νὰ τονίσετε δρθῶς τὰς λέξεις τῆς ἀκολούθου ἀσκήσεως:

Σημερον ἔχουμεν ωραίον καιρούν. Αὔριον θα ὑπογωμεν ἐκδρομην. Εἰς το βουνον θα ἀναπνευσωμεν καθαρον ἀερα. ‘Η δνοιξις είναι ή ώραιοτερα των ἐποχων του ἑτοι. Τα δευδρα ἔχουν πρασινον ἐνδυμα. ‘Η χλοη δμοιαζει με ταπτητα, τον δποιον διακοσμουν τα πολυχρωμα ἀνθη. Τα πτηνα με το κελαδημα των είναι οι μουσικοι της δνοιξεως και ύμνουν τον Πλαστην. Και ή νεοτης δμοιαζει με την δνοιξιν. Ειναι ή ώραιοτερα περιοδος του ἀνθρωπινου βιου.¶

﴿Ασκησις. Ενδρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν σας και γράψατε¹⁵ λέξεις προπαροχηνον,¹⁵ παροξυτόνους,¹⁵ δξιτόνους,¹⁵ προπερισπωμένας και¹⁵ περισπωμένας.¶

3. Αἱ ἀτονοι λέξεις

‘Υπάρχουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὀκτὼ λέξεις μονοσύλλαβοι, αἱ ὁποῖαι δὲν δέχονται τόνον και λέγονται ἀτονοι. Αἱ ὀκτὼ ἀτονοι λέξεις είναι αἱ ἑξῆς: δ, η, οι, αι, εν, εις, ἐκ (ἐξ), ώστε.

4. Τὰ πνεύματα

Παραδείγματα: ἐργάζομαι, ἀκούω, ιατρός, εὐχή, εὐχαριστῶ, ὑπουργεῖον, ήμέρα, ἰδρυμα, ὥραιος, δμοιος.

Εἰς τὰ παραδείγματα αύτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ λέξεις, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν, δέχονται ἐπ’ αὐτοῦ ἐν σημείον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ ὀνομάζομεν πνεῦμα.

﴿Τὰ πνεύματα είναι δύο: ή ψιλή (') και ή δασεῖα (').¶

‘Η ψιλή (') είναι σημείον λεπτῆς πνοῆς, ή δὲ δασεῖα (') σημείον παχείας πνοῆς: ἀδελφός, ἔχθρος, –ῳρα, ἀγνός.

Αἱ περισσότεραι λέξεις δέχονται ψιλήν.

Σημ. 1. Αἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ διφθογγον δέχονται τὸ πνεῦμα εἰς τὸ δεύτερον φωνῆν τῆς διφθογγου παράδγ. αὔρα, ειναι, εὐχή, οὐδρανός.

“Ολαι αἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ ν δέχονται δασεῖαν παράδγ. όπινος, ύποφέρω, ύπολοχαγός, ύστερον, ύγεια, ύδωρ, ύαλος, ύπάρχει

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΕΩΣ

Εις τί χρησιμεύουν τὰ σημεῖα τῆς στίξεως καὶ ποῖα εἰναι

Όταν δμιλῶμεν, δ τόνος τῆς φωνῆς μας δὲν εἰναι συνεχῶς ό ίδιος, διότι ἄλλοτε διακόπτομεν, διὸς νὰ ἀναπνεύσωμεν, ἄλλοτε σταματῶμεν τελείως, διὸς νὰ ἀλλάξωμεν θέμα συζητήσεως· ἄλλοτε πάλιν ἐρωτῶμεν ή ἐκφράζομεν τὸν θαυμασμόν μας κλπ.

Τὰς μεταβολὰς αὐτὰς τῆς φωνῆς μας τὰς σημειώνομεν καὶ ὅταν γράφωμεν, μὲ ίδιαίτερα σημεῖα, τὰ δποία ὀνομάζομεν σημεῖα τῆς στίξεως. Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως εἰναι τὰ ἔξης :

1. *Η τελεία* (.) ή δποία τίθεται εἰς τὸ τέλος ἑκάστης προτάσεως, ή δλοκλήρου δμιλίας· παράδγ. ‘Ο σῖτος ὁριμάζει κατὰ τὸ θέρος. Αἱ χειλόνες ἔρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ φεύγουν τὸ φθινόπωρον.

2. *Η ἀνωτελεία* (·) ή δποία χωρίζει μίαν μεγαλυτέραν δμιλίαν εἰς δύο τμήματα· παράδγ. Τὰ κύματα ἔτρεχον ἀδιακόπως καὶ πηδῶντα ἤρχοντο νὰ φαντίσουν τοὺς πόδας μουν καὶ νὰ ἀγιάσουν τὸ πρόσωπόν μουν· τὸ ἐν δροσερώτερον τοῦ ἄλλον, τὸ δεύτερον πλέον ἀφρόλουστον ἀπὸ τὸ πρῶτον.

3. *Τὸ κόμμα*, (,) τὸ δποίον τίθεται διὰ νὰ χωρίσῃ τὰς διαφόρους προτάσεις· παράδγ. Τὰ στρονθία, ἐκτὸς τοῦ δτι ἔχονν τὴν χάριν δλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζοντα τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα· Έκείνουν, δ δποίος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς Του.

4. *Τὸ ἐρωτησεωτικόν*; (;) εἰναι τὸ σημεῖον τῆς ἐρωτήσεως· παράδγ. Ποῦ τρέχει δ λογισμός σου;

5. *Τὸ θαυμαστικόν*; (!) εἰναι τὸ σημεῖον τοῦ θαυμασμοῦ, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ κ.τ.λ. παράδγ. Τί ὁραῖος καιρός! Ζήτω τὸ ‘Εθνος!

6. *Τὰ ἀποσιωπήσωμεν* μίαν λέξιν ή φράσιν, τὴν δποίαν ἀφήνομεν νὰ ἐννοηθῇ· παράδγ. Νὰ μελετᾶς, Ανδρέα, γιατὶ ἀν δὲν προβιβασθῆς...

7. *Τὰ εἰσαγωγικά*; (« ») μὲ τὰ δποία περικλείομεν τὴν δμιλίαν ἐνὸς ἀνθρώπου αὐτολεξεί· παράδγ. « Μολὼν λαβέ ».

8. *Η παρενθεσις*; ( ) μὲ τὴν δποίαν περικλείομεν λέξιν ή φράσιν, ή δποία ἔξηγει ή συμπληρώνει τὰ προλεγόμενα· παράδγ. ποιῶ (χάμνω).

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΥΓΩΝ

1. "Εκθλιψίς

Παραδείγματα: κατὰ ἔτος = κατ' ἔτος
μετὰ δὲ λίγον = μετ' δὲ λίγον
διὰ ἐπιστολῆς = δι' ἐπιστολῆς.

"Οταν μία λέξις τελειώνη εἰς βραχὺ φωνήεν, ἀποβάλλει αὐτό, ἐὰν καὶ ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν ἢ ἀπὸ δίφθογγον. Ἡ ἀποβολὴ αὐτὴ λέγεται ἔκθλιψις.

"Υπεράνω τοῦ ἀποβληθέντος φωνήεντος τίθεται τὸ σημεῖον τῆς ἔκθλιψεως, ἢ ἀπόστραφος ('), παράδγ. δι' ἐμοῦ, μετ' ἄλλων.

Σημ. 1. Ἐὰν πρὸ τοῦ ἀποβαλλομένου φωνήεντος ύπαρχῃ πῆτα (ψιλά), ἥ δὲ ἐπομένη λέξις ἔχῃ δασεῖαν, τότε τὸ μὲν πτέρεται εἰς φ (δασύ), τὸ δὲ τε εἰς θ (δασύ). παράδγ. μετὰ ἡμῶν = (μετ' ἡμῶν) = μεθ' ἡμῶν, ύπὸ ἡμῶν = (ύπ' ἡμῶν) = ύψ. ἡμῶν, ἀπὸ ἑνὸς = (ἀπ' ἑνὸς) = ἀφ' ἑνός, ἀπὸ ἑτέρου = (ἀπ' ἑτέρου) = ἀφ' ἑτέρου.

Σημ. 2. Αἱ λέξεις περὶ καὶ πρὸ δὲν ἀποβάλλουν τὸ τελικὸν τῶν φωνῆεν παράδγ. περὶ αὐτοῦ, περὶ ἄλλου, πρὸ ἑταῖρων, πρὸ ἡμερῶν.

"Ασκησις. Νὰ κάμετε τὴν ἔκθλιψιν εἰς τὰς ἀκολούθους λέξεις :

Παρὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ δύμως, ἀλλὰ ἀνεχώρησεν, κατὰ ἕκαστην, κατὰ δραν, δυντὶ αὐτοῦ, παρὰ κείνου, ἀλλὰ ἐγώ, κατὰ ὑπνον, διὰ ἐπιταγῆς, κατὰ ὁδόν, κατὰ ὅρχας, μετὰ δὲ λίγον, ἐπὶ ἀνδρογυνίᾳ, διὰ αὐτοῦ, κατὰ αὐτοῦ, παρὰ ἐλπίδα, διὰ δερπολάνου, κατὰ ἀνάγκην, μετὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ κείνος, μετὰ ἐπιμέλειας, κατὰ ἔννοιαν.

"Ασκησις. Νὰ ἀντικαταστήσετε τὴν ἀπόστροφον μὲ τὸν ἔκθλιψέν φωνῆεν εἰς τὸ ἀκόλουθον θέμα :

"Ηλθον κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἀλλ' δύμως δὲν σὲ συνήντησα. Μετ' εὐχαριστήσεως θὰ συνωμίλουν μαζὶ σου. Θὰ ἀναχωρήσω μετ' δὲ λίγας ήμέρας δι' Ἀμερικήν. 'Απ' ἔκει θὰ ἐπικοινωνῶ μετὰ σου δι' ἀλληλογραφίας. Κατ' ὅρχας διὸ σου ἔκθεσω μετ' ἀκριβείας τὰς ἐντυπώσεις μου δι' διὰ τὰ περιέργα τοῦ Νέου Κόσμου. 'Αλλ' οὐδόλως θὰ παραλείπω νὰ σου γράφω καὶ διὰ τὰς σπουδάς μου καθὼς καὶ διὰ τὰς προσδούσους μου. Πιστεύω δ' ότι καὶ σὺ θὰ μ' ἐνθυμήσαι τακτικά καὶ θὰ μοῦ ἀπαντᾶς, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἐπιθυμῆς νὰ διατηρήσωμεν τὴν φιλίαν μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ σ' εὐχαριστής νὰ μανθάνης τὰ νέα μου

2. Συναίρεσις

Παραδείγματα: τιμάω = τιμῶ

συκέα = συκῆ

νικάει = νικᾶ

Εἰς μερικάς λέξεις συγχωνεύονται πολλάκις δύο φωνήντα ἢ
ἐν φωνῇν καὶ μία δίφθογγος εἰς ἓν καὶ μόνον μακρὸν φωνῆν ἢ εἰς
μίαν δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ λέγεται συναίρεσις, ἢ δὲ
συλλαβὴ ἢ ὅποια προκύπτει ἀπὸ τὴν συναίρεσιν, λέγεται συηγ-
ημένη συλλαβὴ· παράδγ. τιμάω = τιμῶ.

Σημ. 1. Ἡ συνηρημένη συλλαβὴ ἔταν εἶναι λήγουσα καὶ τονίζεται, περισπᾶται.
παράδγ. ἀμυγδαλέα—ἀμυγδαλῆ, παιέω—ποιῶ.

*Ασκησις. Νὰ κάμετε τὴν συναίρεσιν εἰς τὰς ἀκολούθους λέξεις :

Ἐκτιμάω, ἐκτιμάει, ἀγαπάω, ἐρωτάω, πολεμάει, κυβερνάω, κυβερνάετε,
κεντάω, κεντάει, συκέα, ἀγαπάει, τιμάετε, κινέω, χαλάω.

3. Εύφωνικά σύμφωνα

Παραδείγματα: Ὁ Ἰωάννης ἔγραψεν ἐπιστολὴν.

‘Ο Ἰωάννης ἔγραψε τὸ μάθημά του.

Βίκοσι θρανία — εἴκοσιν ἄνδρες.

Μερικαὶ λέξεις, αἱ ὅποιαι τελειώνουν εἰς -ε, -ι, -σι, δέχονται εἰς
τὸ τέλος τὸ σύμφωνον ν, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν.

Τὸ αὐτὸν λέγεται εὐφωνία οὐκόν, διότι προστίθεται χάριν εὐ-
φωνίας, δηλ. πρὸς ἀποφυγὴν χασμαρδίας.

Σημ. 1. Ἡ λέξις ἐκ δταν εὐρίσκεται πρὸ φωνῆντος, γίνεται ἐξ παράδγ. ἐκ
Πειραιῶς, ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐξ Ἰωαννίνων.

Σημ. 2. Εύφωνικὸν σ δέχονται αἱ λέξεις οὐτω καὶ μέχρι παράδ. Οὗτω λέγει—
οὗτος ἔλεγεν. Μέχρι Λαρίσης—μέχρις Ἀθηνῶν.

*Ασκησις. Τοποθετήσατε τὰ εὐφωνικά σύμφωνα εἰς τὴν ἑξῆς ἀσκησιν:

Εἰπ—δ κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην. Απὸ Ἰουδαίας μέχρ— τῆς Γαλιλαίας.
Οὔτ— πράττε καὶ θὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Δώρησε, Κύριε, νί-
κας τοῖς βασιλεῦ— ήμαν. Μετέβησαν σὺν γυναιξ— καὶ τέκνοις. Ἐπιβλεψον, Κύριε,
ἔ— οὐρανοῦ. Οἱ Ἰσραηλῖται ἔ— τῆς Αιγύπτου ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γῆν Χαναάν.
‘Ο Κύριος ἐπέστη τὰ μαρτύρια μέχρ— ἐσχάτων. Οἱ τρεῖς μάγοι ἥλθοι ἐξ ἀνατολῶν.
Μέχρ— δτου λαλήσῃ δ πετεινὸς τὸν ἡρυγήθη τρεῖς φοράς. Τί καλός ήμπορεῖ νὰ
προέλθῃ ἔ— τῆς Ναζαρέτ ; Εἰδ— δργγέλον Κυρίου, δ δποίος εἴπ—πρὸς αὐτόν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

Όταν όμιλῶμεν ἡ ὅταν γράφωμεν, χρησιμοποιοῦμεν λέξεις. Αἱ λέξεις ὅμως αὐταὶ διαφέρουν μεταξύ των. Δὲν εἶναι ὀλαι τοῦ αὐτοῦ εἶδους, διότι ἄλλῃ εἶναι οὐσιαστικόν, ἄλλῃ εἶναι ἐπίθετον, ἄλλῃ ρῆμα, ἄλλῃ ἐπιφώνημα κλπ.

Τὰ εἰδὴ αὐτὰ τῶν λέξεων δονομάζονται μέρη τοῦ λόγου.

~~Τὰ~~ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα, τὰ ἔξης :

- α) ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ρῆμα, μετοχή,
- β) πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος, ἐπιφώνημα.

Απὸ αὐτά, τὰ μὲν ἔξι πρῶτα κλίνονται καὶ διὰ τοῦτο τὰ δονομάζομεν κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου. Τὰ δὲ ἄλλα τέσσαρα δὲν κλίνονται καὶ διὰ τοῦτο τὰ δονομάζομεν ἄκλιτα.

Κατὰ τὴν κλίσιν των τὰ διάφορα μέρη τοῦ λόγου ἀλλάζουν μορφάς, δηλαδὴ τύπους, π.χ. γράφω, γράφεις, γράφει, γράφομεν, γράφετε κ.τ.λ. Τοὺς τύπους αὐτοὺς τοὺς ἔχετάζει τὸ δεύτερον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὅποιον δονομάζεται *Τυπικόν*

ΤΙ ΔΙΑΚΡΙΝΟΜΕΝ ΕΙΣ ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Θέμα — Χαρακτήρ — Κατάληξις

Παραδείγματα:	ἡ καλ-ή	ἄμπελ-ος	λέγ-ω
	τῆς καλ-ῆς	άμπελ-ου	λέγ-εις
	τὴν καλ-ήν	άμπελ-ον	λέγ-ει

Εις κάθε κλιτήν λέξιν διακρίνομεν :

α) Τὸ θέμα, δηλαδὴ τὸ ἀμετάβλητον μέρος τῆς λέξεως : καλ-, ἄμπελ-, λεγ—.

β) τὸν χαρακτήρα, δηλ. τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος: καλ-, ἄμπελ-, λεγ—.

γ) Τὴν κατάληξιν, δηλ. τὸ μεταβαλλόμενον τελικὸν μέρος τῆς λέξεως : καλ-ή, ἄμπελ-ος, λέγ-ω .

Τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ διακρίνομεν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας : εἰς τὰ πτωτικὰ καὶ εἰς τὰ ῥήματα.

Πτωτικά είναι : τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή. Λέγονται δὲ πτωτικά, διότι ἔχουν πτώσεις.

Τὰ πτωτικὰ ἔχουν μεταξύ των τὰ ἔξῆς γνωρίσματα, τὰ ὅποια λέγονται παρεπόμενα τῶν πτωτικῶν :

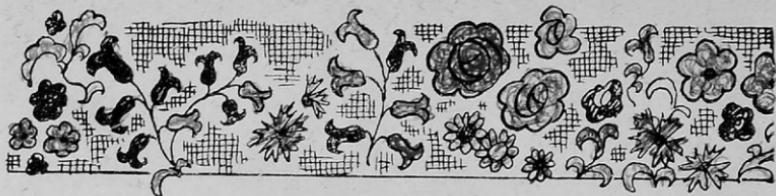
α) Τὸ γένος, δηλ. κάθε πτωτικὸν θά είναι ἡ ἀρσενικόστι ή θηλυκόστι ἢ οὐδετέρον γένους· π.χ. ὁ ἀετός, ἡ περιστερά, τὸ στροφίον.

β) Τὸν ἀριθμόν, δηλ. κάθε πτωτικὸν θά είναι ἡ ἑνικόστι ἀριθμούς ἢ πληθυντικόστι· π.χ. ὁ δικαστής—οἱ δικασταί.

γ) Τὴν πτῶσιν, δηλ. κάθε πτωτικὸν ἔχει συνήθως πέντε πτώσεις, τὴν ὀνομαστικήν, τὴν γενικήν, τὴν δοτικήν, τὴν αἰτιατικήν καὶ τὴν κλητικήν.

δ) Τὴν κλίσιν. Είναι δὲ αἱ κλίσεις τρεῖς : ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη καὶ ἡ τρίτη κλίσις.

2. Γραμματική Απλῆς Καθαρευούσης

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

1. Ποιας λέξεις όνομάζομεν ἄρθρα

Παραδείγματα:	ὁ λαγωός	ἡ ἀγελάς	τὸ σχολεῖον
	ὁ ποντικός	ἡ περιστερά	τὸ βιβλίον
	ὁ λύκος	ἡ ἀηδών	τὸ μάρμαρον

Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις ὁ, ἡ, τό, τὰς ὅποιας θέτομεν πρὸ ἀλλων λέξεων διὰ νὰ φανερώσουν τὸ γένος αὐτῶν καὶ νὰ μᾶς τὰς παραστήσουν ως ώρισμένας, λέγονται ἄρθρα.

Τὰ ἄρθρα εἰναι τρία :

α) Τὸ ἄρθρον ὁ, τὸ ὅποιον θέτομεν ἐμπροσθεν τῶν λέξεων τοῦ ἀρσενικοῦ γένους· παράδγ. ὁ λαγωός, ὁ ποντικός, ὁ λύκος, ὁ κόραξ.

β) Τὸ ἄρθρον ἡ, τὸ ὅποιον θέτομεν ἐμπροσθεν τῶν λέξεων τοῦ θηλυκοῦ γένους· παράδγ. ἡ ἀγελάς, ἡ περιστερά, ἡ ἀηδών, ἡ χελιδών.

γ) Τὸ ἄρθρον τό, τὸ ὅποιον θέτομεν ἐμπροσθεν τῶν λέξεων τοῦ οὐδετέρου γένους· παράδγ. τὸ βιβλίον, τὸ σχολεῖον, τὸ μάρμαρον.

2. Η κλίσις τῶν ἄρθρων

Τὰ τρία ἄρθρα κλίνονται ώς ἐξῆς:

Πτώσεις	ἄρσενικὸν ένικός πληθυντ.	θηλυκὸν ένικός πληθυντ.	οὐδέτερον ένικός πληθυντ.
Όνομαστικὴ	δ	οἱ	ἡ
Γενικὴ	τοῦ	τῶν	τῆς
Δοτικὴ	τῷ	τοῖς	τῇ
Αἰτιατικὴ	τὸν	τοὺς	τὴν
Κλητικὴ	ἄ	ἄ	ἄ

*Ασκησις. Χωρίσατε εἰς τὸ τετράδιόν σας τρεῖς στήλας· μίαν διὰ τὸ ἀρσενικὸν γένος, μίαν διὰ τὸ θηλυκόν καὶ τὴν τρίτην διὰ τὸ οὐδέτερον. Κατόπιν κατατάξατε τὰς ἀκολούθους λέξεις εἰς τὴν κατάλληλον στήλην κατά τὸ γένος των:

Ο μαθητής, τὸ παράθυρον, ἡ κόρη, διεγεργός, ἡ ἀτδῶν, τὸ πρόβατον, ἡ τράπεζα, ἡ αἴθουσα, τὸ κιβώτιον, ἡ ἡμέρα, τὸ δρόσος, ἡ κορυφή, τὸ δένδρον, διάφορος, διάνεμος, τὸ σύννεφον, τὸ πρόσωπον, ἡ κάμηλος, διδελφός, δικλῆρος, διούλος, τὸ θέατρον, δικαρπός, ἡ νίκη, τὸ θρανίον, ἡ ιηλέα, διπετεινός, ἡ δρνις.

*Ασκησις. Προσθέσατε τὸ κατάλληλον ἄρθρον εἰς τὰς ἐξῆς λέξεις:

Πατήρ, μήτηρ, παιδίον, ιωάννης, καλός, ζωρός, ωραία, θείος, θεία, ποτήριον, δύωρ, κήπος, δινθος, κόκκινον, κίτρινον, χῶμα, χόρτον, ἥλιος, θερμότης, δήρη, ἔργασία, γαλήνη, παρθένος, τύραννος, ἀρχηγός, κηπουρός, πόλις, γαός, δλήθεια, ψεῦδος, σφάλμα, ρόδον, δόδος, πνεῦμα, λαός, λίθος, πλατεῖα.

ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ούσιαστικὰ καὶ εἰς τί τὰ διαιροῦμεν

Παραδείγματα:	πατήρ	λύκος	τοῖχος
	παιδίον	άρνιον	κιμωλία
	Γεώργιος	χελιδών	κιβώτιον

Αἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης εἰναι ὀνόματα ἀνθρώπων, αἱ λέξεις τῆς δευτέρας στήλης εἰναι ὀνόματα ζώων καὶ τῆς τρίτης εἰναι ὀνόματα πραγμάτων.

Αἱ λέξεις αὐταὶ, ποὺ φανερώνουν ὄνόματα ἀνθρώπων, ζώων ἢ πραγμάτων, λέγονται ούσιαστικά.

Τὰ ούσιαστικὰ ὀνόματα τὰ σημαίνοντα πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ δποῖα ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, τὰ ὀνομάζομεν συγκεκριμένα ούσιαστικά.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ούσιαστικά, τὰ δποῖα δὲν ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας· παράδγ. ἐργασία, κίνησις, πρᾶξις, ἡρεμία, εὐτυχία, ἀρετή, εὐσέβεια. Τὰ ούσιαστικὰ αὐτὰ φανερώνουν: ἐνέργειαν, κατάστασιν ἢ ίδιότητα καὶ λέγονται ἀφηρημένα ούσιαστικά.

Τὰ ούσιαστικὰ ὀνόματα γενικῶς τὰ διαιροῦμεν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: εἰς κοινὰ (προσηγορικά) καὶ εἰς κύρια.

α) *Κοινά* ὀνόματα λέγονται, ὅσα φανερώνουν πολλὰ ὅμοιειδῆ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα· παράδγ. μαθητής, πρόβατον, ρέζα.

β) *Κύρια* ὀνόματα λέγονται, ὅσα φανερώνουν ἔν τινας μεμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πράγμα· παράδγ. Σόλων, Λερναία Ύδρα, Ἀγία Σοφία, Παρθενών.

Σημ. 2. Εἰς τὰ κύρια ὀνόματα τὸ ἀρχικὸν γράμμα γράφεται κεφαλαῖον. παράδγ. Ἰωάννης, Θεοσαλονίκη, Αγγούστος, Ρόδος, Κρήτη.

2. Αἱ κλίσεις τῶν ούσιαστικῶν ὀνομάτων

Ἄπο τὰ ούσιαστικὰ ὀνόματα, ἄλλα εἰναι ἀρσενικά, ἄλλα θηλυκά καὶ ἄλλα οὐδέτερα· παράδγ. ὁ ἀνθρωπός, ἡ ἀλώπηξ, τὸ δῶρον.

Δὲν κλίνονται ὅμως δλα κατὰ τὸν ίδιον τρόπον. Διὰ τοῦτο τὰ ἔχωρισαν εἰς τρεῖς μεγάλας ὅμάδας, τὰς δποίας ὀνόμασαν κλίσεις.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί δνόματα περιλαμβάνει ή πρώτη κλίσις

Παραδείγματα:

ό ταμί-ας	ό δικαστ-ής	ή χαρ-ά	ή στιγμ-ή
ό λοχή-ας	ό κριτ-ής	ή ρίζ-α	ή πηγ-ή

Τὰ δνόματα αὐτὰ είναι τῆς πρώτης κλίσεως.

Όστε ή πρώτη κλίσις περιλαμβάνει ἀρσενικά δνόματα, τὰ όποια τελειώνουν εἰς -ας καὶ εἰς -ης καὶ θηλυκά, τὰ όποια τελειώνουν εἰς -α καὶ εἰς -η. Ούδετερα δὲν ἔχει.

2. Αρσενικά πρωτόκλιτα δνόματα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	ό ταμί-ας	κριτ-ής	στρατιώτ-ης	εύπατρίδ-ης
Γενικὴ	τοῦ ταμί-ου	κριτ-οῦ	στρατιώτ-ου	εύπατρίδ-ου
Δοτικὴ	τῷ ταμί-ᾳ	κριτ-ῇ	στρατιώτ-ῃ	εύπατρίδ-ῃ
Αἰτιατ.	τὸν ταμί-αν	κριτ-ήν	στρατιώτ-ήν	εύπατρίδ-ήν
Κλητικὴ	ῷ ταμί-ᾳ	κριτ-ᾷ	στρατιώτ-ᾳ	εύπατρίδ-ᾳ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	οἱ ταμί-αι	κριτ-αὶ	στρατιῶτ-αι	εύπατρίδ-αι
Γενικὴ	τῶν ταμί-ῶν	κριτ-ῶν	στρατιῶτ-ῶν	εύπατρίδ-ῶν
Δοτικὴ	τοῖς ταμί-αις	κριτ-αῖς	στρατιῶτ-αις	εύπατρίδ-αις
Αἰτιατ.	τοὺς ταμί-ας	κριτ-άς	στρατιῶτ-ας	εύπατρίδ-ας
Κλητικὴ	ῷ ταμί-αι	κριτ-ᾳ	στρατιῶτ-ᾳ	εύπατρίδ-ᾳ

Παρατηρήσεις :

1. Η κλητική τῶν δνομάτων εἰς -ης λήγει εἰς -α βραχύ παράδγ. ω στρατιώτα, ω πολίτα, ω γυμνασιάρχα, ω τελῶνα, ώ μαθητά.

Έξαιρούνται καὶ ἔχουν κλητικήν εἰς -ηΐσσα τελειώνουν εἰς -δης. παράδγ. ω Ἀριστελῆ, ω Μιλτιάδη, ω εύπατρίδη.

2. Η κατάληξις -ας τῆς πρώτης κλίσεως είναι πάντοτε μακρά. παράδγ. τοὺς τελώνας, τοὺς στρατιώτας.

3. Θηλυκά πρωτόκλιτα δύναματα

Θηλυκά μὲ κατάληξιν -η, γεν. -ης

'Ενικδς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
'Ονομ.	ἡ φων-ή	νίκ-η	αὶ φων-αὶ
Γενικὴ	τῆς φων-ῆς	νίκ-ης	τῶν φων-ῶν
Δοτικὴ	τῇ φων-ῇ	νίκ-ῃ	ταῖς φων-αῖς
Αἰτιατ.	τὴν φων-ήν	νίκ-ην	τὰς φων-ὰς
Κλητικὴ	ῶ φων-ή	νίκ-η	ὦ φων-αὶ

Θηλυκά πρωτόκλιτα εἰς -α, γεν. -ας

'Ενικδς		Πληθυντικὸς	
'Ονομ.	ἡ φρουρ-ά	χώρ-α	αὶ φρουρ-αὶ
Γενικὴ	τῆς φρουρ-ᾶς	χώρ-ας	τῶν φρουρ-ῶν
Δοτικὴ	τῇ φρουρ-ᾷ	χώρ-ᾳ	ταῖς φρουρ-αῖς
Αἰτιατ.	τὴν φρουρ-ὰν	χώρ-αν	τὰς φρουρ-ὰς
Κλητικὴ	ῶ φρουρ-ά	χώρ-α	ὦ φρουρ-αὶ

Θηλυκά πρωτόκλιτα εἰς -α, γεν. -ης

'Ενικδς		Πληθυντικὸς	
'Ονομ.	ἡ ρίζ-α	θάλασσ-α	αἱ ρίζ-αι
Γενικὴ	τῆς ρίζ-ης	θαλάσσ-ης	τῶν ρίζ-ῶν
Δοτικὴ	τῇ ρίζ-ῃ	θαλάσσ-ῃ	ταῖς ρίζ-αῖς
Αἰτιατ.	τὴν ρίζ-αν	θαλάσσ-αν	τὰς ρίζ-ας
Κλητικὴ	ῶ ρίζ-α	θαλάσσ-α	ὦ ρίζ-αι

Παρατηρήσεις :

1. "Οταν τὸ -α τῆς δύναμαστικῆς τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν εἰς -ης, τότε εἶναι βραχὺν καὶ λέγεται μὴ καθαρό ν' παράδγ. ἡ γλώσσα—τῆς γλώσσης, ἡ ρίζα—τῆς ρίζης.

2. "Οταν τὸ -α τῆς δύναμαστικῆς τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν δὲν τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν εἰς -ης, τότε εἶναι μακρόν καὶ λέγεται καθαρό ν' παράδγ. ἡ χώρα—τῆς χώρας, ἡ φρουρά—τῆς φρουρᾶς.

Σημ. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ α βραχὺ τὰ ἔξτις :

α') "Όλα τὰ προπαροξύτονα : ἀλήθεια, εὐσέβεια, γέφυρα, β') Τὰ δύναματα : γραῖα, μαῖα, μνῖα. γ') Τὰ δισύλλαβα : μοῖρα, πεῖρα, πρῶρα, σπεῖρα, σφαιρα, σφῦρα

3. Η γενική καὶ δοτικὴ τῶν πρωτοκλίτων καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπᾶται· παράδγ. τοῦ κριτοῦ, τῷ κριτῇ, τῶν κριτῶν, τοῖς κριτίσ, τῇς βροχῆς, τῇ βροχῇ.

Σημ. Τὰ κύρια ὄντα κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἀριθμόν, ὅπου τὰ εὐρίσκομεν· παράδγ. δὲ Ιωάννης, τοῦ Ιωάννου—αἱ Ἀθῆναι, τῶν Ἀθηνῶν.

~~4. Συνηρημένα δόντα τῆς πρώτης κλίσεως~~

Μερικὰ ὄντα τῆς πρώτης κλίσεως, τὰ ὅποια πρὸ τῶν καταλήξεων ἔχουν φωνῆν (α ἢ ε), συναιροῦν αὐτὸ μὲ τὰς καταλήξεις καὶ διὰ τοῦτο λέγονται συνηρημένα· παράδγ. (βορέας=) βορρᾶς, (συκέα=) συκῆ, (Ἀθηνά=) Ἀθηνᾶ.

Κλίσις τῶν συνηρημένων

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	δ (βορέας)	βορρᾶς	ἡ (Ἀθηνά)	Ἀθηνᾶ
Γενικὴ	τοῦ (βορέου)	βορρᾶ	τῆς (Ἀθηνάς)	Ἀθηνᾶς
Δοτικὴ	τῷ (βορέῳ)	βορρᾶ	τῇ (Ἀθηνᾷ)	Ἀθηνᾶ
Αἰτιατ.	τὸν (βορέαν)	βορρᾶν	τὴν (Ἀθηνάν)	Ἀθηνᾶν
Κλητικὴ	δ (βορέα)	βορρᾶ	δ (Ἀθηνά)	Ἀθηνᾶ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	ἡ (συκέα)	συκῆ	αἱ (συκέαι)	συκαῖ
Γενικὴ	τῆς (συκέας)	συκῆς	τῶν (συκεῶν)	συκῶν
Δοτικὴ	τῇ (συκέᾳ)	συκῆ	ταῖς (συκέαις)	συκαῖς
Αἰτιατ.	τὴν (συκέαν)	συκῆν	τὰς (συκέας)	συκᾶς
Κλητικὴ	δ (συκέα)	συκῆ	δ (συκέαι)	συκαῖ

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ συνηρημένα ούσιαστικὰ εἶναι ἐλάχιστα καὶ συναιροῦνται εἰς δῆλας τὰς πτώσεις.

2. Τὸ συνηρημένον φωνῆν ἡ δίφθογγος περισπᾶται.

Σημ. 1. Συνηρημένον είναι καὶ τὸ δόνμα (Ἐρμέας=) Ἐρμῆς, ποὺ κλίνεται ὡς ἔξης: δὲ Ἐρμῆς, τοῦ Ἐρμοῦ, τῷ Ἐρμῷ, τὸν Ἐρμῆν, δὲ Ἐρμῆ.

Σημ. 2. Τὸ συνηρημένον (γέα=) γῆ κλίνεται ὡς ἔξης: Ἔνικός: ἡ γῆ, τῆς γῆς, τῇ γῇ, τὴν γῆν, δὲ γῆ. Πληθυντικός: (μένει δσυναίρετος καὶ σημαίνει: τὰ κτήματα): αἱ γέαι, τῶν γεῶν, ταῖς γέαις, τὰς γέας, δὲ γέαι.

Σημ. 3. Κατὰ τὸ συνηρημένον βορρᾶς κλίνονται καὶ μερικὰ ἀσυναίρετα κύρια δόντα: (δὲ Θωμᾶς, δὲ Μηνᾶς, δὲ Λουκᾶς, δὲ Ρήγας.)

**Ασκησις.* Νὰ εἴθετε καὶ νὰ σημειώσετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν ὄνομάτων τῆς πρώτης αλίσεως.

**Ασκησις.* Νὰ εἴθετε καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς καταλήξεις τῶν θηλυκῶν ὄνομάτων τῆς πρώτης αλίσεως.

**Ασκησις.* Νὰ κλίνετε μερικά ἀπὸ τὰ κατωτέρω δνόματα :

α') Κατὰ τὸ ταμίας : δὲ λοχίας, δὲ τραυματίας, δὲ νεανίας, δὲ καρχαρίας, δὲ ειφίας, δὲ κροταλίας, δὲ κτηματίας, δὲ εισοδηματίας, δὲ Ἀνδρέας, δὲ ἐπαγγελματίας, δὲ μανδύας, δὲ Παυσανίας, δὲ ἐγκληματίας.

β') Κατὰ τὸ κριτής : δὲ δικαστής, δὲ ποιητής, δὲ θεατής, δὲ μαθητής, δὲ μαχητής, δὲ διοικητής, δὲ λογιστής, δὲ νικητής, δὲ ἐνοικιαστής, δὲ φοιτητής, δὲ βουλευτής, δὲ ἀθλητής, δὲ γυμναστής, δὲ ἐλεγκτής, δὲ ἐπιθεωρητής.

γ') Κατὰ τὸ στρατιώτης : δὲ δεσμώτης, δὲ νομάρχης, δὲ νομοθέτης, δὲ τελώνης, δὲ ναύτης, δὲ πολίτης, δὲ κυβερνήτης, δὲ Σουλιώτης, δὲ δασάρχης, δὲ χαρτοπώλης, δὲ ἐπιστάτης, δὲ ἐργάτης, δὲ σταθμάρχης, δὲ ψάλτης.

δ') Κατὰ τὸ εὐπατρίδης : δὲ Ἀριστείδης, δὲ Μιλιτιάδης, δὲ Ευριπίδης.

**Ασκησις.* Νὰ κλίνετε μερικά ἀπὸ τὰ κατωτέρω δνόματα :

α') Κατὰ τὰ φωνὴ καὶ νίκη : ἡ τιμή, ἡ ἑορτή, ἡ γνώμη, ἡ κόρη, ἡ φυλακή, ἡ τροφή, ἡ κλίνη, ἡ βελόνη, ἡ φήμη, ἡ κόμη, ἡ μάχη, ἡ βροχή, ἡ διαταγή, ἡ τέχνη, ἡ ἀστραπή, ἡ σκηνή, ἡ στιγμή, ἡ στέγη, ἡ ἀρετή, ἡ ἀρχή, ἡ δρμή, ἡ πληγή, ἡ γραμμή, ἡ εύχη.

β') Κατὰ τὰ φρουρά καὶ χώρα : ἡ σκιά, ἡ φωλεά, ἡ τροχιά, ἡ θύρα, ἡ ἀγορά, ἡ μοῖρα, ἡ ὁρα, ἡ περιστερά, ἡ θυσία, ἡ τιμωρία, ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγγελία, ἡ γενεά, ἡ στρατιά, ἡ φιλία, ἡ καρδία, ἡ πορεία, ἡ ἐργασία, ἡ ἐκκλησία, ἡ παιδεία, ἡ κοινωνία, ἡ αἵτια.

γ') Κατὰ τὰ φίλα καὶ θάλασσα : ἡ ἀμάξα, ἡ αἴθουσα, ἡ μέλισσα, ἡ τράπεζα, ἡ δόξα, ἡ μοῦσα, ἡ γλώσσα, ἡ θυελλα, ἡ ἄκανθα, ἡ βασιλίσσα, ἡ μέριμνα, ἡ μαγειρίσσα, ἡ φάλαινα, ἡ μᾶζα, ἡ τρίαινα.

**Ασκησις.* Νὰ κλίθοιν τὰ κατωτέρω συνηρημένα δνόματα :

Κατὰ τὸ Ἀθηνᾶ, ἡ Ναυσικά.

Κατὰ τὸ συκῆ, ἡ λεοντῆ, ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ γαλῆ, ἡ ροδῆ.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί δνόματα περιλαμβάνει ή δευτέρα κλίσις

Παραδείγματα :

ό στρατ-δς	ή ἄμπελ-ος	τὸ δῶρ-ον
ό ἀνθρωπ-ος	ή κιβωτ-ός	τὸ πτερ-ὸν

Τὰ δνόματα αὐτὰ είναι τῆς δευτέρας κλίσεως.

“Ωστε ή δευτέρα κλίσις περιλαμβάνει ἡρσενικά καὶ θηλυκά δνόματα, ποὺ τελειώνουν εἰς -ος καὶ οὐδέτερα εἰς -ον.

2. Ἀρσενικὰ δευτερόκλιτα δνόματα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομ..	ό	στρατ-δς	νόμ-ος	ἄνεμ-ος	κῆπ-ος
Γενικὴ	τοῦ	στρατ-οῦ	νόμ-ου	ἀνέμ-ου	κήπ-ου
Δοτικὴ	τῷ	στρατ-ῷ	νόμ-ῷ	ἀνέμ-ῷ	κήπ-ῷ
Αἰτιατικὴ	τὸν	στρατ-ὸν	νόμ-ον	ἄνεμ-ον	κήπ-ον
Κλητικὴ	ῷ	στρατ-ὲ	νόμ-ε	ἄνεμ-ε	κήπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ	στρατ-οὶ	νόμ-οι	ἄνεμ-οι	κῆπ-οι
Γενικὴ	τῶν	στρατ-ῶν	νόμ-ῶν	ἀνέμ-ῶν	κήπ-ῶν
Δοτικὴ	τοῖς	στρατ-οῖς	νόμ-οῖς	ἀνέμ-οῖς	κήπ-οῖς
Αἰτιατικὴ	τοὺς	στρατ-οὺς	νόμ-ους	ἀνέμ-ους	κήπ-ους
Κλητικὴ	ῷ	στρατ-ῷ	νόμ-οι	ἄνεμ-οι	κῆπ-οι

3. Θηλυκά δευτερόκλιτα όνόματα

'Ενικός ἀριθμός			
Όνομαστ.	ἡ	όδ-ός	νόσ-ος
Γενική	τῆς	όδ-οῦ	νόσ-οι
Δοτική	τῇ	όδ-ῷ	νόσ-ῷ
Αἰτιατική	τὴν	όδ-ὸν	νόσ-ον
Κλητική	ῶ	όδ-ὲ	νόσ-ε
Πληγθυντικός		ἀριθμός	
'Όνομαστ.	αἱ	όδ-οὶ	νόσ-οι
Γενική	τῶν	όδ-ῶν	νόσ-ων
Δοτική	ταῖς	όδ-οῖς	νόσ-οις
Αἰτιατική	τὰς	όδ-οὺς	νόσ-ους
Κλητική	ῶ	όδ-οὶ	νόσ-οι

4. Οὐδέτερα δευτερόκλιτα όνόματα

'Ενικός ἀριθμός			
Όνομαστ.	τὸ	πτην-ὸν	βιβλί-ον
Γενική	τοῦ	πτην-οῦ	βιβλί-ον
Δοτική	τῷ	πτην-ῷ	βιβλί-ῷ
Αἰτιατική	τὸ	πτην-ὸν	βιβλί-ον
Κλητική	ῶ	πτην-ὸν	βιβλί-ον
Πληγθυντικός		ἀριθμός	
'Όνομαστ.	τὰ	πτην-ὰ	βιβλί-α
Γενική	τῶν	πτην-ῶν	βιβλί-ῶν
Δοτική	τοῖς	πτην-οῖς	βιβλί-οις
Αἰτιατική	τὰ	πτην-ὰ	βιβλί-α
Κλητική	ῶ	πτην-ὰ	βιβλί-α

Γενικαὶ παρατηρήσεις :

1. "Οσα όνόματα τονίζονται εἰς τὴν γενικήν καὶ δοτικήν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν ἐπὶ τῆς ληγούστης περισπώνται παράδγ. τοῦ ναοῦ, τοῦ στρατοῦ, τῷ ναῷ, τῶν ναῶν, τοῖς ναοῖς, τῆς δόου, τῶν δόδων.

2. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμοὺς τρεῖς πτώσεις δμοίσας: τὴν ὄνομαστικήν, τὴν αἰτιατικήν καὶ τὴν κλητικήν.

3. Ἡ κατάληξις —α τῶν οὐδετέρων είναι πάντοτε βραχεῖα· παράδγ. τὰ δῶρα, τὰ πλοῖα, τὰ μῆλα, τὰ σημεῖα, τὰ νεῦρα. M

5. Συνηρημένα δνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως

Μερικὰ δνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως τὰ ὅποια πρὸ τῶν καταλήξεων ἔχουν φωνῆν (ο ἢ ε), συναιροῦν αὐτὸ μὲ τὰς καταλήξεις καὶ διὰ τοῦτο λέγονται συνηρημένα παράδγ. (ὁ πλόος =) πλοῦς; (τὸ ὁστέον =) ὁστοῦν.

Κλίσις τῶν συνηρημένων

ἀρσενικὸν		οὐδέτερον		
Ἐνικός	Πληθυντικός	Ἐνικός	Πληθυντικός	
Ὀνομαστ.	ὁ πλοῦς	οἱ πλοῖ	τὸ ὁστοῦν	τὰ ὁστᾶ
Γενικὴ	τοῦ πλοῦ	τῶν πλῶν	τοῦ ὁστοῦ	τῶν ὁστῶν
Δοτικὴ	τῷ πλῷ	τοῖς πλοῖς	τῷ ὁστῷ	τοῖς ὁστοῖς
Αἰτιατικὴ	τὸν πλοῦν	τοὺς πλοῦς	τὸ ὁστοῦν	τὰ ὁστᾶ

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ συνηρημένα δνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται.

2. Δὲν ἔχουν κλητικὴν οὔτε εἰς τὸν ἑνικὸν οὔτε εἰς τὸν πληθυντικόν.

Τὰ συνηρημένα ὄνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως εἰναι τὰ ἔξτις :

α) Ἀρσενικά : ὁ πλοῦς, ὁ ροῦς, ὁ θροῦς, ὁ ἔκπλους.

β) Οὐδέτερα : τὸ ὁστοῦν.

*Ασκησις. Νὰ εἰρρετε καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας κατὰ στήλας ἰδιαιτέρως τὰς καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν, τῶν θηλυκῶν καὶ τῶν οὐδετέρων δνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως.

*Ασκησις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα δνόματα :

α') Κατὰ τὰ στρατός, νόμος, ἄνεμος, κῆπος : ὁ γεωργός, ὁ ἀδελφός, δ ἀγρός, δ καρπός-δ λόγος, δ λίθος, δ ἵππος, δ βράχος, -δ ἐμπορος, δ πόλεμος, δ κίνδυνος, δ ἄγγελος, δ κάτοικος, δ δῆμος, δ δοῦλος, δ κλῶνος, δ θρῆνος.

β) Κατὰ τὰ ὀδός, νόσος, ἄμπελος, νῆσος : ἡ κιβωτός, ἡ τροφός, ἡ ράβδος, ἡ ἄρκτος, ἡ νοσοκόμος-ἡ ἔλαφος, ἡ διάμετρος, ἡ είσοδος, -ἡ ψῆφος, ἡ λῆμνος.

γ) Κατὰ τὰ πτηνόν, βιβλίον, θέατρον, δῶρον : τὸ φυτόν, τὸ ἑρπετόν, τὸ ὄψιν, τὸ πτερόν-τὸ θραυστόν, τὸ φύλλον, τὸ θηρίον, τὸ ρόδον, τὸ τετράδιον, τὸ πρόσωπον, τὸ μάρμαρον, τὸ λάβαρον- τὸ πλοίον, τὸ σχολεῖον, τὸ μῆλον, τὸ γραφεῖον.

*Ασκησις. Νὰ υπογραμμίσετε ὅσα δνόματα δευτερόκλιτα θὰ εἴρετε εἰς τὸ τελευταῖον μάθημα τῆς καθαρευούσης καὶ νὰ καθορίσετε τίνος γένους εἰναι, τίνος ἀριθμοῦ καὶ πολας πτώσεως.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί δνόματα περιλαμβάνει ή τρίτη κλίσις

Όσα δνόματα δὲν άνήκουν εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν κλίσιν, τὰ περιλαμβάνει ή τρίτη.

Παραδείγματα:

ὅ ρήτωρ, ὁ ποιμήν, ὁ ἥρως, ὁ θύραξ, ὁ ἄραψ, τὸ δέμα
ὅ κλητήρ, ὁ ἀγών, ἡ ἡχώ, ἡ πτέρυξ, ἡ λαῖλαψ, τὸ ἄστυ.
Τὰ δνόματα αὐτὰ εἶναι τῆς τρίτης κλίσεως.

Ωστε η τρίτη κλίσις περιλαμβάνει δνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν, τὰ δποια τελειώνουν εἰς τὴν δνομαστικὴν εἰς ἐν ἀπὸ τὰ σύμφωνα: ρ, ν, σ, ξ, ψ, εἴτε εἰς ἐν ἀπὸ τὰ φωνήεντα: α, υ, ω.

3

2. Διαιρεσις τῶν τριτοκλίτων δνομάτων

Παραδείγματα :

Όνομ. ὁ ρήτωρ, γεν. τοῦ ρήτορ-ος 'Όνομ. ἡ πόλις, γεν. τῆς πόλε-ως
Όνομ. ἡ ἀκτίς, γεν. τῆς ἀκτῶν-ος 'Όνομ. ὁ ἥρως, γεν. τοῦ ἥρω-ος.

1. Τὰ τριτόκλιτα δνόματα εἰς τὴν γενικὴν ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται περιττοσύλλαβα.

2. "Οταν ἀπὸ τὴν γενικὴν τῶν τριτοκλίτων ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν -ος (ῃ -ως), ἀπομένει τὸ θέμα· παράδγ. φύλαξ-φύλακ-ος, κλητήρ-κλητήρ-ος, ἥρως-ἥρω-ος, βασιλεὺς-βασιλέ-ως.

3. Ο χαρακτήρ τοῦ θέματος εἰς ἄλλα μὲν εἶναι φωνῆεν (ι, υ, ε, ο, ω) καὶ αὐτὰ λέγονται φωνητό ληγτα παράδγ. ἥρως-ἥρωας. Εἰς ἄλλα δὲ εἶναι σύμφωνον (κ, γ, χ, -π, β, -τ, δ, θ, -ρ, ν, σ) καὶ αὐτὰ λέγονται συμφωνητα παράδγ. ρήτορ-ος, κόρακ-ος.

ΤΑ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Αἱ καταλήξεις τῶν

Τὰ φωνηεντόληκτα τριτοκλίτα ὄνόματα εἰναι ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ γένους, καὶ ἔχουν τὰς ἔξης καταλήξεις :

- α) -ευς, γεν. -εως : ὁ βασιλεὺς τοῦ βασιλέως
- β) -ις, γεν. -εως : ἡ πόλις τῆς πόλεως
- γ) -ης, γεν. -έως : ὁ πῆχυς τοῦ πήχεως
- δ) -ης, γεν. -ηος : ὁ ἰχθύς τοῦ ἰχθύος.

2. Κλίσις τῶν φωνηεντολήκτων

Εἰς : -ευς, γεν. -εως,	-ις, γεν. -εως,	-ης, γεν. -εως
------------------------	-----------------	----------------

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	ὁ βασιλεὺς	ἡ πρᾶξις	ἀσκησις	ὁ πῆχυς
Γενικὴ	τοῦ βασιλέως	τῆς πράξεως	ἀσκήσεως	τοῦ πήχεως
Δοτικὴ	τῷ βασιλεῖ	τῇ πράξει	ἀσκήσει	τῷ πήχει
Αἰτιατικὴ	τὸν βασιλέα	τὴν πράξιν	ἀσκησιν	τὸν πῆχυν
Κλητικὴ	ῷ βασιλεῦ	ῷ πρᾶξι	ἀσκησι	ῷ πῆχυ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ βασιλεῖς	αἱ πράξεις	ἀσκήσεις	οἱ πήχεις
Γενικὴ	τῶν βασιλέων	τῶν πράξεων	ἀσκήσεων	τῶν πήχεων
Δοτικὴ	τοῖς βασιλεῦσι	ταῖς πράξεσι	ἀσκήσεσι	τοῖς πήχεσι
Αἰτιατικὴ	τοὺς βασιλεῖς	τὰς πράξεις	ἀσκήσεις	τοὺς πήχεις
Κλητικὴ	ῷ βασιλεῖς	ῷ πράξεις	ἀσκήσεις	ῷ πήχεις

Εἰς : -ης, γεν. -ηος

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Όνομαστ.	ὁ ἰχθύς	ἡ δρῦς
Γενικὴ	τοῦ ἰχθύος	τῆς δρυὸς
Δοτικὴ	τῷ ἰχθύι	τῇ δρυὶ
Αἰτιατικὴ	τὸν ἰχθύν	τὴν δρῦν
Κλητικὴ	ῷ ἰχθύ	ῷ δρῦ

Μ. Παρατηρήσεις :

1. Τὰ φωνηντόληκτα τονίζουν κατ' ἔξαίρεσιν τὴν γενικήν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν. ἀν καὶ τὶ λήγουσα εἶναι μακρά· παράδγ. ἀσκήσεως—ἀσκήσεων, πήχεως—πήχεων.

2. Εχουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὅμοιαν μὲ τὸ θέμα των παράδγ. ς πρᾶξι, ς πόλι, ς πῆχυ, ς δρῦ, ς ἰχθύ. ~~π~~

3. "Ολαι αἱ μονοσύλλαβοι πτώσεις τῶν φωνηντόλήκτων καθὼς καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς -υς -υος περισπῶνται παράδγ. ἡ δρῦς, τὴν δρῦν, ὁ μῦς, τοὺς ἰχθύς, τὰς ἀλιτύς, τὰς δρῦς.

Σημ. 1. Οὐδέτερον φωνηντόληκτον, εἶναι μάνον τὸ ἄστυ, τὸ ὅπιον κλίνεται ως ἔξης : Ἐνικός: τὸ ἄστυ, τοῦ ἄστεως, τῷ ἄστει, τὸ ἄστυ, ς ἄστυ.

Πληθυντ. τὰ ἄστη, τῶν ἄστεων, τοῖς ἄστεσι, τὰ ἄστη, ς ἄστη.

Σημ. 2. Φωνηντόληκτα εἶναι καὶ τὰ ἔξης θηλυκά, τὰ ὅπιοια κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμόν : ἡ ἥχω, ἡ πειθώ, ἡ λεχώ, ἡ φειδώ, ἡ Λητώ, ἡ Σαπφώ, (Ἐνικός : ἡ ἥχω, τῆς ἥχοῦς, τῇ ἥχοι, τὴν ἥχω, ς ἥχω).

Σημ. 3. Τὸ φωνηντόληκτον ὄνομα ἥρως κλίνεται ως ἔξης :

Ἐνικός : ὁ ἥρως, τοῦ ἥρωος, τῷ ἥρωι, τὸν ἥρωα, ς ἥρως.

Πληθυντ. : οἱ ἥρωες, τῶν ἥρωων, τοῖς ἥρωσι, τοὺς ἥρωας, ς ἥρωες. ~~Μ.Τ.~~

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :

α) Κατὰ τὸ : βασιλεύς—ὅ γραφεύς, ὁ γραμματεύς, ὁ ἱππεύς, ὁ κουρεύς, ὁ ἀλιεύς, ὁ ἔρευς, ὁ γονεύς, ὁ βαφεύς, ὁ κεραμεύς, ὁ διερμηνεύς, ὁ εἰσαγγελεύς, ὁ δεκανεύς, ὁ ἀνθρακεύς, ὁ φορεύς, ὁ ἀγωγεύς, ὁ σκαπανεύς, ὁ σπορεύς, ὁ συγγραφεύς.

β) Κατὰ τὰ : πρᾶξις καὶ ἀσκησις—ἡ ἴτάξις, ἡ λέξις, ἡ σκέψις, ὁ μάντις, ὁ δόφις, ἡ λύσις, ἡ φύσις, ἡ πλοτις, ἡ γνῶσις, ἡ φράσις, ἡ δράσις, ἡ κρίσις, ἡ στάσις, ἡ παῦσις, ἡ ψῆξις, ἡ πτῶσις, ἡ τύψις, ἡ χρῆσις, ἡ γεῦσις, ἡ λῆξις, ἡ θλίψις—ἡ ἀπόφασις, ἡ δέησις, ἡ ποίησις, ἡ ἔξετασις, ἡ δύναμις, ἡ κατάστασις, ἡ συνειδησις, ἡ ἀνάγνωσις.

γ) Κατὰ τὸ : πῆχυς—ὅ πλέκευς, ὁ πρέβευς,

δ) Κατὰ τὰ : ἰχθύς καὶ δρῦς—ἡ κλιτύς, ἡ ισχύς, ἡ λίνη, ἡ ἀχλύς, ὁ βότρυς, ἡ Ἔρινός, ἡ δφρύς, ἡ δσφύς, —ο μυς.

*Ασκησις. Νὰ θέσετε τὰς ἐντὸς παρενθέσεως λέξεις τῶν κατωτέρω φράσεων εἰς τὴν κατάλληλον πτῶσίν των :

'Ο Ἡφαιστος ἔσχισε τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς διὰ τοῦ (πέλεκυς) καὶ ἐγενήθη ἡ Ἀθηνᾶ. Οὐδέν τοις οὐταρδὸν ἔργον ἐπραττον οἱ Ἀρχαῖοι ἀνευ τῆς συμβούλης τῶν (μάντις). Αἱ ἀρέται αὐξάνουν διὰ τῆς (μάθησις) καὶ διὰ τῆς (ἀσκησις). Τὴν (πλοτις) πρέπει νὰ τὴν συνοδεύουν τὰ ἔργα. 'Ο ἀνθρωπος εἶναι προκισμένος διὰ πέντε (αἰσθησις), δηλ. τῆς (δρασις), τῆς ἀκοῆς, τῆς (γεῦσις), τῆς (ἀφῆ) καὶ τῆς (δσφησις). Μὲ τὴν (ἀσκησις) τελειοποιοῦνται αἱ (αἰσθησις) τῶν ἀνθρώπων. Μεγίστην (εύχαριστησις) προσφέρομεν εἰς τὸν Θεόν δταν ἀποφεύγωμεν τὰς κακάς (πρᾶξις). Αἱ δεύτεραι (σκέψις) εἶναι φρονιμώτεραι τῶν πρώτων.

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Η διαιρεσις των συμφωνολήκτων

Τὰ συμφωνόληκτα διαιροῦνται εἰς δύο διμάδας:

	ούρανικόληκτα (μὲ χαρακτῆρα κ,γ,χ)
A'. Α φωνόληκτα	χειλικόληκτα (μὲ χαρακτῆρα π,β)
	δόδοντικόληκτα (μὲ χαρακτῆρα τ,δ,θ)
	ένρινόληκτα (μὲ χαρακτῆρα ν)
B'. Ήμιφωνόληκτα	ύγροληκτα (μὲ χαρακτῆρα ρ)
	σιγμόληκτα (μὲ χαρακτῆρα σ)

2. Κλίσις των συμφωνολήκτων

A'. ΤΑ ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

1. Ούρανικόληκτα (μὲ χαρακτῆρα κ,γ,χ)

Ένικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	ό φύλαξ	ή φλόξ	ή πτέρυξ	ό ὄνυξ
Γενικὴ	τοῦ φύλακ-ος	τῆς φλοιγ-ὸς	τῆς πτέρυγ-ος	τοῦ ὄνυχ-ος
Δοτικὴ	τῷ φύλακ-ι	τῇ φλοιγ-ῃ	τῇ πτέρυγ-ῃ	τῷ ὄνυχ-ῃ
Αἰτιατ.	τὸν φύλακ-α	τὴν φλοιγ-α	τὴν πτέρυγ-α	τὸν ὄνυχ-α
Κλητικὴ	ῶ φύλαξ	ῶ φλόξ	ῶ πτέρυξ	ῶ ὄνυξ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ φύλακ-ες	αἱ φλόγ-ες	αἱ πτέρυγ-ες	οἱ ὄνυχ-ες
Γενικὴ	τῶν φυλάκ-ων	τῶν φλοιγ-ῶν	τῶν πτερούγ-ων	τῶν ὄνυχ-ῶν
Δοτικὴ	τοῖς φύλακ-ι	ταῖς φλοιξ-ῃ	ταῖς πτέρυξ-ῃ	τοῖς ὄνυξ-ῃ
Αἰτιατ.	τοὺς φύλακ-ας	τὰς φλοιγ-ας	τὰς πτέρυγ-ας	τοὺς ὄνυχ-ας
Κλητικὴ	ῶ φύλακ-ες	ῶ φλόγ-ες	ῶ πτέρυγ-ες	ῶ ὄνυχ-ες

2. Χειλικόληκτα (μὲ χαρακτῆρα π,β)

Ένικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	ό κώνωψ	ό ἄραψ	οἱ κώνωπ-ες	οἱ ἄραβ-ες
Γενικὴ	τοῦ κώνωπ-ος	τοῦ ἄραβ-ος	τῶν κωνώπ-ων	τῶν ἄραβ-ῶν
Δοτικὴ	τῷ κώνωπ-ι	τῷ ἄραβ-ῃ	τοῖς κώνωψ-ι	τοῖς ἄραψ-ῃ
Αἰτιατ.	τὸν κώνωπ-α	τὸν ἄραβ-α	τοὺς κώνωπ-ας	τοὺς ἄραβ-ας
Κλητ.	ῶ κώνωψ	ῶ ἄραψ	ῶ κώνωπ-ες	ῶ ἄραβ-ες

M.F.

Παρατηρήσεις :

1. 'Ο χαρακτήρ κ, γ, χ τῶν οὐρανικολήκτων ἐνώνεται μὲ τὴν κατάληξιν τῆς δύνομαστικῆς -ς καὶ γίνεται -ξ· παράδγ. φύλακ +ς = φύλαξ, πτέρυγ +ς = πτέρυνξ, δύνυχ +ς = δυνυξ.

2. 'Ο χαρακτήρ π, β τῶν χειλικολήκτων ἐνώνεται μὲ τὴν κατάληξιν τῆς δύνομαστικῆς καὶ γίνεται -ψ· παράδγ. κώνωπ +ς = κώνωψ, ἄραψ +ς = ἄραψ.

3. Τὰ οὐρανικόληκτα καὶ τὰ χειλικόληκτα ἔχουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ δμοίσαν μὲ τὴν δύνομαστικήν παράδγ. ἡ φλόξ, ὁ φλόξ-δ φύλαξ, ὁ φύλαξ,-δ δυνυξ, ὁ δυνυξ-ό κώνωψ, ὁ κώνωψ-ό ἄραψ, ὁ ἄραψ-ή πτέρυνξ, ὁ πτέρυνξ.

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω δύνματα :

α) Κατὰ τό : φύλαξ-ό κόραξ, ὁ λέραξ, ἡ λάρναξ, ὁ κῆρυξ, ἡ ελιξ, ὁ σκώληξ, ὁ θώραξ, δ πίναξ ὁ ἀνθραξ, ὁ βάμβαξ, ἡ σάρξ, ἡ ἀλώπηξ, ἡ προίξ, ὁ αὐλαξ.

β) Κατὰ τά : φλόξ καὶ πτέρυνξ-ή ράξ, ἡ φάλαγξ, ὁ πρόσφυξ, ἡ διάρυξ, ὁ λάρυγξ, ὁ φάρυγξ, ἡ μάστιξ, ἡ αῖξ, ἡ πλάστιγξ, ἡ φάραγξ, ὁ στρόφιγξ.

γ) Κατὰ τό : δυνυξ-δ βήξ (μόνον εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμόν).

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω δύνματα :

α) Κατὰ τό : κώνωψ-ό μύωψ, δ πρεσβύωψ, δ Αιθίουψ, δ Εποψ, δ κύκλωψ.

β) Κατὰ τό : ἄραψ-ό χάλυψ, ἡ φλέψ.

3. 'Οδοντικόληκτα (μὲ χαρακτήρα τ, δ, θ)

'Ενικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	ό λέβης	ἡ χάρις	τὸ σῶμα	τὸ χρέας
Γενικὴ	τοῦ λέβητος	τῆς χάριτος	τοῦ σώματος	τοῦ χρέατος
Δοτικὴ	τῷ λέβητι	τῇ χάριτι	τῷ σώματι	τῷ χρέατι
Αἰτιατ.	τὸν λέβητα	τὴν χάριν	τὸ σῶμα	τὸ χρέας
Κλητ.	ῶ λέβης	ῶ χάρι	ῶ σῶμα	ῶ χρέας

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	οἱ λέβητες	αἱ χάριτες	τὰ σῶματα	τὰ χρέατα
Γενικὴ	τῶν λεβήτων	τῶν χαρίτων	τῶν σωμάτων	τῶν χρέατων
Δοτικὴ	τοῖς λέβησι	ταῖς χάρισι	τοῖς σώμασι	τοῖς χρέασι
Αἰτιατ.	τοὺς λέβητας	τὰς χάριτας	τὰ σῶματα	τὰ χρέατα
Κλητ.	ῶ λέβητες	ῶ χάριτες	ῶ σῶματα	ῶ χρέατα

	Ένικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός
Όνομ.	ἡ ἐλπίς	ἡ πεδιάς	αἱ ἐλπίδες
Γενική	τῆς ἐλπίδος	τῆς πεδιάδος	τῶν ἐλπίδων
Δοτική	τῇ ἐλπίδι	τῇ πεδιάδι	ταῖς ἐλπίσι
Αἰτιατ.	τὴν ἐλπίδα	τὴν πεδιάδα	τὰς ἐλπίδας
Κλητ.	ῷ ἐλπίς	ῷ πεδιάς	ῷ ἐλπίδες

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ δόνοντικόληκτα ἄρσενικὰ καὶ θηλυκὰ δύναματα κανονικῶς σχηματίζουν τὴν αἰτιατικήν τοῦ ἑνικοῦ εἰς -α· παράδγ. τὸν λέβητα, τὴν ἐλπίδα· καὶ τὴν κλητικήν δύμοισαν μὲ τὴν ὄνομαστικήν· παράδγ. ς λέβης, ς ἐλπίς, ς ὠραιότης, ς πατρίς, ς σεμνότης, ς ἔβδομάς.

2. Ἐξαιροῦνται καὶ σχηματίζουν τὴν αἰτιατικήν των εἰς -ν καὶ εἰς -α τὰ βαρύτονα εἰς -ις· παράδγ. ἡ χάρις, τὴν χάριν (χάριτα), ἡ ἔρις, τὴν ἔριν (ἔριδα.) Τὰ βαρύτονα αύτὰ δόνοντικόληκτα σχηματίζουν καὶ τὴν κλητικήν των χωρὶς -ς· παράδγ. ἡ χάρις, ς χάρι.

Σημ. 1. "Οδοντικόληκτον μὲ χαρακτήρα -θ εἶναι μόνον τὸ δύνομά δρυς, τὸ δποῖον κλίνεται ς ἔξις :

Ἐνικός : ἡ δρυς, τῆς δρυνίθος, τῇ δρυνιθι, τὴν δρυνιθα, ς δρυς.

Πληθυντ. : αἱ δρυνιθες, τῶν δρυνίθων, ταῖς δρυνιστ, τὰς δρυνιθας, ς δρυνιθες.

Σημ. 2. "Απὸ τὰ λήγοντα εἰς -ις, γεν.-ιδος δξύτονα δόνοντικόληκτα ἔχουν τὸ ι μακρόν τὰ ἔξις: ἀψίς, βαλβίς, κυημίς, κρητίς, νησίς, σφραγίς, κειρίς, φηφίς, (ἀψίδος, κηλίδος, κυημίδος, κρητίδος).

Σημ. 3. Τὸ -α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι πάντοτε βραχύ· παράδγ. τὸ σῶμα, τὸ κύμα, τὸ χερῆμα, τὸ πνεῦμα, τὸ νῆμα, τὸ πρᾶγμα.

Σημ. 4. Τὰ λήγοντα εἰς -μα οὐδέτερα δόνοντικόληκτα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρόν παράδγ. δράμα, κύμα, κλίμα.

* Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικά ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα δύναματα :

α) Κατὰ τὸ λέβης : δέ πέντη, δέ τάπτη, δέ ειλως (ειλωτος), δέ ιδρώς (ιδρωτος), ἡ ὠραιότης, δέ γέλως (γέλωτος), ἡ ἑσθίς.

β) Κατὰ τὸ χάρις : ἡ ἕρις (ἕριδος), ἡ νεάνις (νεάνιδος), ἡ Ἀρτεμις.

γ) Κατὰ τὸ σῶμα : τὸ βῆμα, τὸ μάθημα, τὸ ποίημα, τὸ πνεῦμα, τὸ κρίμα, τὸ πρᾶγμα, τὸ δράμα, τὸ γεῦμα, τὸ κύμα, τὸ στόμα, τὸ αἷμα, τὸ χρῆμα, τὸ κόμμα, τὸ γράμμα, τὸ δείγμα, τὸ ἔνδυμα.

δ) Κατὰ τὸ κρέας : τὸ τέρας, τὸ πέρας, τὸ γέρας, τὸ γῆρας, τὸ κέρας.

ε) Κατὰ τὰ ἐλπίς καὶ πεδιάς : ἡ νησίς, ἡ σφραγίς, ἡ ψαλίς, ἡ φροντίς, ἡ ἀσπίς, ἡ ἐφημερίς, ἡ θυρίς, ἡ καταγής, -η Ἐλάς, ἡ ἔβδομάς, ἡ μονάς, ἡ κοιλάς, ἡ λαμπτάς,

3. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

4. Όδοντικόληκτα (μὲ χαρακτῆρα ντ)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
Όνομ.	ό λέων	γίγας	ἀνδριάς	τὸ καθῆκον
Γενικὴ	τοῦ λέοντος	γίγαντος	ἐνδριάντος	τοῦ καθήκοντος
Δοτικὴ	τῷ λέοντι	γίγαντι	ἀνδριάντι	τῷ καθήκοντι
Αἰτιατ.	τὸν λέοντα	γίγαντα	ἀνδριάντα	τὸ καθῆκον
Κλητικὴ	ῷ λέον	γίγαν	ἀνδριάς	ῷ καθῆκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Όνομ.	οἱ λέοντες	γίγαντες	ἀνδριάντες	τὰ καθήκοντα
Γενικὴ	τῶν λεόντων	γιγάντων	ἀνδριάντων	τῶν καθηκόντων
Δοτικὴ	τοῖς λέουσι	γίγασι	ἀνδριάσι	τοῖς καθήκουσι
Αἰτιατ.	τοὺς λέοντας	γίγαντας	ἀνδριάντας	τὰ καθήκοντα
Κλητικὴ	ῷ λέοντες	γίγαντες	ἀνδριάντες	ῷ καθήκοντα

Παρατηρήσεις :

Τὰ δόντικόληκτα μὲ χαρακτῆρα ντ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν :

α) τὰ μὲν δεύτονα ὄμοίσαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν παράδγ. ὁ ἀνδριάς, ὡς ἀνδριάς, —ό ἵμας, ὥς ἵμας.

β) τὰ δὲ βαρύτονα ὄμοίσαν μὲ τὸ θέμα, χωρὶς ὅμως τὸ τελευταῖον της παράδγ. ὁ λέων (θέμα: λεοντ-), ὥς λέον.

Σημ. Εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθυντικοῦ τὸ ντ πρὸ τῆς καταλήξεως -οι ἀποβάλλεται καὶ τὸ προηγούμενον φωνῆν 'κτείνεται εἰς μακρόν' παράδγ. ὁ ἀνδριάς, (θέμα: ἀνδριαντ+οι=) ἀνδριᾶσι, το καθῆκον (θέμα: καθήκοντ-οι=) καθήκουσι.

*Ασκησις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὄνόματα :

α) Κατὰ τὸ λέων : ὁ δράκων, ὁ γέρων, ὁ θεότων, ὁ δρχῶν.

β) Κατὰ τὸ γίγαν : ὁ ἑλέφας, ὁ ἀδάμας, ὁ ἀτλας.

γ) Κατὰ τὸ καθῆκον : τὸ προσώπον, τὸ προσόν, τὸ συμφέρον, τὸ ἐνδιαφέρον.

5. Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως

Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως καὶ διὰ τὰ τρία γένη εἶναι :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
ἀρσεν. καὶ θηλ.	οὐδέτερον	ἀρσεν. καὶ θηλ.	οὐδέτερον
Όνομ.	-ος —	—	-ες —
Γενικὴ	-ος ἦ -ως	-ος ἦ -ως	-ων
Δοτικὴ	-ι	-ι	-σι
Αἰτιατ.	-α ἦ -ν	—	-ας ἦ -ς
Κλητικὴ	-ος —	—	-ες

Β'. ΤΑ ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

1. Ἐνρινόληκτα (μὲ χαρακτῆρα ν)

α') Ὁμάς μὲ καταλήξεις : -ων-ονος

Ἐνικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός
Ὀνομ. ὁ ἡγεμών ὁ γείτων οἱ ἡγεμόνες οἱ γείτονες	
Γενική τοῦ ἡγεμόνος τοῦ γείτονος τῶν ἡγεμόνων τῶν γείτονων	
Δοτική τῷ ἡγεμόνι τῷ γείτονι τοῖς ἡγεμόσι τοῖς γείτοσι	
Αἰτιατ. τὸν ἡγεμόνα τὸν γείτονα τοὺς ἡγεμόνας τοὺς γείτονας	
Κλητ. ὁ ἡγεμών ὁ γείτον ὁ ἡγεμόνες ὁ γείτονες	

β') Ὁμάς μὲ καταλήξεις : -ων-ωνος, -αν-ανος

Ἐνικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός	Ἐνικός
Ὀνομ. ὁ κώδων ἀγών τιτάν		ἡ χιών
Γενική τοῦ κώδωνος ἀγώνος τιτᾶνος		τῆς χιόνος
Δοτική τῷ κώδωνι ἀγώνι τιτᾶνι		τῇ χιόνι
Αἰτιατ. τὸν κώδωνα ἀγώνα τιτᾶνα		τὴν χιόνα
Κλητ. ὁ κώδων ἀγών τιτάν		ὁ χιών
Πληθυντικός ἀριθμός		Πληθυντικός
Ὀνομ. οἱ κώδωνες ἀγώνες τιτᾶνες		αἱ χιόνες
Γενική τῶν κώδωνων ἀγώνων τιτάνων		τῶν χιόνων
Δοτική τοῖς κώδωνσι ἀγώσι τιτᾶσι		ταῖς χιόσι
Αἰτιατ. τοὺς κώδωνας ἀγώνας τιτᾶνας		τὰς χιόνας
Κλητ. ὁ κώδωνες ἀγώνες τιτᾶνες		ὁ χιώνες

γ') Ὁμάς μὲ καταλήξεις : -ην-ηνος

Ἐνικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός
Ὀνομ. ὁ κηφήν μήν οἱ κηφῆνες μῆνες	
Γενική τοῦ κηφήνος μηνὸς τῶν κηφήνων μηνῶν	
Δοτική τῷ κηφήνι μηνὶ τοῖς κηφῆσι μησὶ	
Αἰτιατ. τὸν κηφῆνα μηνα τοὺς κηφῆνας μῆνας	
Κλητ. ὁ κηφήν μήν ὁ κηφῆνες μῆνες	

δ') Όμας μὲ καταλήξεις : -ην-ενος, -ις-ινος

'Ενικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός
Όνομ. ὁ λιμὴν ἡ ἀκτὶς	οἱ λιμένες αἱ ἀκτῖνες
Γενικὴ τοῦ λιμένος τῆς ἀκτῖνος	τῶν λιμένων τῶν ἀκτίνων
Δοτικὴ τῷ λιμένι τῇ ἀκτῖνῃ	τοῖς λιμέσι ταῖς ἀκτῖσι
Αἰτιατ. τὸν λιμένα τὴν ἀκτῖνα	τοὺς λιμένας τὰς ἀκτῖνας
Κλητ. ὁ λιμὴν ὡς ἀκτὶς	ὁ λιμένες ὡς ἀκτῖνες

Παρατηρήσεις :

1. 'Η κλητικὴ τῶν ἐνρινολήκτων είναι δμοία μὲ τὴν δνομαστικήν παράδγ. ὁ κηφήν, ὡς κηφήν—δ ἥγεμών, ὡς ἥγεμών.

'Εξαιροῦνται τὰ εἰς -ων -ονος βαρύτονα, τῶν δποίων ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ λήγει εἰς -ον παράδγ. ὁ γείτων, ὡς γείτον—δ βραχίων, ὡς βραχίλον.

2. "Ολα τὰ λήγοντα εἰς -ις -ινος ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆν ι μακρόν παράδγ. ἀκτῖνες, ἴνες, δελφῖνες.

3. Τὰ λήγοντα εἰς -αν -ανος ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆν -α μακρόν παράδγ. τιτᾶνος, παιᾶνος.

Σημ. Κατὰ τὰ ἐνρινόληκτα κλίνονται καὶ τὰ ἔξης δνώμαλα :

1. 'Ο 'Απόλλων, τοῦ 'Απόλλωνος, τῷ 'Απόλλωνι, τὸν 'Απόλλωνα, ὡς 'Απόλλον.

2. 'Ο Ποσειδῶν, τοῦ Ποσειδῶνος, τῷ Ποσειδῶνι, τὸν Ποσειδῶνα, ὡς Πόσειδον.

3. 'Ο 'Αγαμέμνων, τοῦ 'Αγαμέμνονος, τῷ 'Αγαμέμνονι, τὸν 'Αγαμέμνονα, ὡς 'Αγάμεμνον. M

*Ασκήσις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω δνόματα :

α) Κατὰ τὰ ἥγεμών καὶ χιών : δ κανών, δ κηδεμών, ἡ ἀηδών, ἡ χελιδών, ἡ εἰκών, ἡ σιαγών, δ Στρυμών.

β) Κατὰ τὸ γείτων : δ ἄκμων, δ τέκτων, δ πνεύμων, δ ἕξων, δ βραχίων, δ πέπτων, δ τένων, δ δαίμων.

γ) Κατὰ τὰ κάθδων καὶ ἀγών : δ καύσων, δ ράθων, δ σάπων, δ πώγων, δ ἀμβων, δ πλάστων, δ σιών, δ χειμών, δ ἄμπελών, δ ἔλαιων, δ χιτών, δ δινθάν, δ κοιτών, δ λειμών, δ πυλών, δ ἄγκων.

δ) Κατὰ τὸ τιτάν : δ πτελεκάν, δ παιάν, δ Εὔρυτάν, δ 'Ακαρνάν.

ε) Κατὰ τὰ κηφήν καὶ μήν : δ πυρήν, δ λειχήν, δ σωλήν—δ χήν, δ σφήν.

στ) Κατὰ τὸ λιμήν : δ πυθμήν, δ σύχήν, δ ποιμήν, δ ἀδημόν.

ζ) Κατὰ τὸ ἀκτὶς : δ δελφίς, ἡ ρίς, (τῆς ρινός), ἡ Ισ (τῆς Ινός).

2. Υγρόληκτα (με χαρακτήρα ρ)

Ένικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	ό χαρακτήρ	αἰθήρ	ρήτωρ	ἡ χεὶρ	τὸ ἔαρ
Γενικὴ	τοῦ χαρακτῆρος	αἰθέρος	ρήτορος	τῆς χειρὸς	τοῦ ἔαρος
Δοτικὴ	τῷ χαρακτῆρι	αἰθέρι	ρήτορι	τῇ χειρὶ	τῷ ἔαρι
Αἰτιατ.	τὸν χαρακτῆρα	αἰθέρα	ρήτορα	τὴν χεῖρα	τὸ ἔαρ
Κλητ.	ῷ χαρακτήρ	αἰθήρ	ρήτορ	ῷ χεὶρ	ῷ ἔαρ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	οἱ χαρακτῆρες	αἰθέρες	ρήτορες	αἱ χεῖρες
Γενικὴ	τῶν χαρακτήρων	αἰθέρων	ρητόρων	τῶν χειρῶν
Δοτικὴ	τοῖς χαρακτῆρσι	αἰθέρσι	ρήτορσι	ταῖς χερσὶ
Αἰτιατ.	τούς χαρακτῆρας	αἰθέρας	ρήτορας	τὰς χεῖρας
Κλητ.	ῷ χαρακτῆρες	αἰθέρες	ρήτορες	ῷ χεῖρες

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ ύγροληκτα σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ένικοῦ δόμοιαν μὲ τὴν ὄνομαστικήν παράδγ. ὁ χαρακτήρ, ὡς χαρακτήρ—δ αἰθήρ, ὡς αἰθήρ—ἡ χεὶρ, ὡς χεὶρ—τὸ ἔαρ, ὡς ἔαρ.

Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς -ωρ -օρος, τὰ δόποια σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τῶν εἰς -ορ παράδγ. ὁ ρήτωρ, ὡς ρήτορ—δ αὐτοκράτωρ, ὡς αὐτοκράτορ, ὁ εἰσπράκτωρ, ὡς εἰσπράκτορ.

Σημ. 1. Τὸ δόνομα σωτήρ κλίνεται κατὰ τὸ χαρακτήρ, ἔχει δμως κλητικὴν τοῦ ένικοῦ : ὡς σῶτερ.

Σημ. 2. Τὸ δόνομα ἀστήρ κλίνεται κατὰ τὸ αἰθήρ, ἔχει δμως δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ : τοῖς ἀστράσι.

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα δόνύματα :

α) Κατὰ τὸ χαρακτήρ: ὁ κρατήρ, ὁ λαμπτήρ, ὁ σωτήρ, ὁ κλητήρ, δ σπινθήρ, δ ζωστήρ, δ λουτήρ, δ στατήρ, δ νιπτήρ, δ χρωστήρ, δ φωστήρ, δ στρωτήρ.

β) Κατὰ τὸ αἰθήρ: δ ἄτηρ, δ ἀστήρ.

γ) Κατὰ τὸ ρήτωρ: δ παντοκράτωρ, δ αὐτοκράτωρ, δ πράκτωρ, δ δικτάτωρ, δ όλεκτωρ, δ κοσμήτωρ, δ γεννήτωρ, δ κοσμοκράτωρ, δ θαλασσοκράτωρ, δ κτήτωρ, δ εἰσπράκτωρ, δ διδάκτωρ.

δ) Κατὰ τὸ χεὶρ : ἡ φθεὶρ, καὶ κατὰ τὸ ἔαρ : τὸ νέκταρ.

*Ασκησις. Νὰ γράψετε κατὰ στήλας εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως καὶ διὰ τὰ τρία γένη.

3. Συγκοπτόμενα ύγροληκτα (μὲ χαρακτῆρα ρ)

Απὸ τὰ ύγροληκτα ὄνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, τὰ ἔξῆς : πα-
τήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, γαστήρ, ἀνήρ, Δημήτηρ, σχηματίζονται
ἀνωμάλως καὶ λέγονται συγκοπτόμενα.

Σημ. 1. Τὰ δύναματα αὐτὰ ἔχουν δύο δέματα: ἴσχυρὸν εἰς -ηρ, ἀπὸ τὸ δόπιον
σχηματίζεται μόνον ἡ δύναμαστικὴ καὶ ἀσθενὲς εἰς -ερ, διὰ τὰς ἄλλας πτώσεις των.

Σημ. 2. Εἰς τὴν γενικὴν ὅμως καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καθὼς καὶ εἰς τὴν δο-
τικὴν τοῦ πληθυντικοῦ συγκόπουν, δηλ. ἀποβάλλουν τὸ ε τοῦ θέματος καὶ διὰ
τοῦτο ὠνομάσθησαν συγκοπτόμενα· παράδγ. δ πατήρ: θέμα ἀσθενὲς πατερ-γεν.
πατέρ-ος = πατρός, δοτ. πατέρ + ε = πατρί.

Τὰ ἔξ αὐτὰ συγκοπτόμενα ὄνόματα κλίνονται ὡς ἔξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Όνομ.	ό	πατήρ	ἀνήρ	οἱ	πατέρες
Γενικὴ	τοῦ	πατρὸς	ἀνδρὸς	τῶν	πατέρων
Δοτικὴ	τῷ	πατρὶ	ἀνδρὶ	τοῖς	πατράσι
Ἄτιατ.	τὸν	πατέρα	ἀνδρα	τοὺς	πατέρας
Κλητ.	ῶ	πάτερ	ἄνερ	ῶ	πατέρες

Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Όνομ.	ή	μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ	Δημήτηρ
Γενικὴ	τῆς	μητρὸς	θυγατρὸς	γαστρὸς	Δήμητρος
Δοτικὴ	τῇ	μητρὶ	θυγατρὶ	γαστρὶ	Δήμητρι
Ἄτιατ.	τὴν	μητέρα	θυγατέρα	γαστέρα	Δήμητρα
Κλητ.	ῶ	μῆτερ	θύγατερ	γαστήρ	Δήμητρε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Όνομ.	αι	μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες	
Γενικὴ	τῶν	μητέρων	θυγατέρων	γαστέρων	
Δοτικὴ	ταῖς	μητράσι	θυγατράσι	γαστράσι	
Ἄτιατ.	τὰς	μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας	
Κλητ.	ῶ	μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες	

*Ασκησις. Νὰ θέσετε εἰς τὴν κατάλληλον πτῶσιν τὰς ἐντὸς παρενθέσεως λεξεις τῶν κατωτέρω φράσεων : 'Η Περσεφόνη ἥτο θυγάτηρ τῆς (Δημήτηρ). Οἱ *Αρχαῖοι ὀνόμαζον τὸν Δία (πατήρ) τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ ἀγαθοὶ (ἀνήρ) ἀναδεικνύονται ἀπὸ τὰ ἔργα των. Οἱ (πατήρ) καὶ οἱ (μήτηρ) φροντίζουν διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των. Αἱ κοσλαὶ (θυγάτηρ) βοηθοῦν τὰς (μήτηρ) των.

4. Σιγμόληκτα (μὲ χαρακτῆρα σ)

Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς	Ἐνικὸς
Ὀνομαστ.	τὸ γένος	τὰ γένη
Γενικὴ	τοῦ γένους	τῶν γενῶν
Δοτικὴ	τῷ γένει	τοῖς γένεσι
Αἰτιατικὴ	τὸ γένος	τὰ γένη
Κλητικὴ	ῶ γένος	ῶ γένη

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ οὐδέτερα ὄντα τὰ λήγοντα εἰς -ος γεν. -ους καθὼς καὶ τὰ ἀρσενικὰ εἰς -ης γεν. -ους (ἢ -ης, γεν.-εους) ἔχουν θεματικὸν χαρακτῆρα σ καὶ διὰ τοῦτο λέγονται σιγμολέγοντα παράδγ. γένος : θέματα = γενοσ- καὶ γενεσ-, Σωκράτης : θέματα = Σωκρατησ- καὶ Σωκρατεσ-, Ἡρακλῆς : θέματα = Ἡρακλησ- καὶ Ἡρακλεσ.

2. Τὰ ἀρσενικὰ σιγμόληκτα εἰς τὴν κλητικὴν ἀναβιβάζουν τὸν τόνον των παράδγ. ω Σώκρατες, ω Ἡράκλεις, ω Δημόσθενες.

Σημ. 1. Κατὰ τὴν κλίσιν τῶν ὄντων αὐτῶν δ χαρακτήρ σ, δταν εύρεθῇ μεταξὺ δύο φωνηντῶν ἀποβάλλεται: τότε καὶ τὰ δύο γειτονικὰ φωνήεντα συναίρουνται: τὸ ε + ο = ου (γενεσ+ ος = γενεος = γένους), τὸ ε + ι = ει (γενεσ+ ι = γένει), τὸ ε + α = (γενεσ+ α γενεα = γένη), τὸ ε + ω = ω (γενεσ+ ων = γενῶν).

Σημ. 2. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὰ δύο σ ἀπλοποιοῦνται εἰς ἐν· παράδγ. γενεσ-σι= γένεσσι= γένεσι, ἀνθεσ-σι= ἀνθεσσι= ἀνθεσι.

Σημ. 3. Ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς μερικὰ ὄντα μένει ἀσυναίρετος· παράδγ. τὸ ὅρος, τῶν δρέων—τὸ ἄνθος, τῶν ἀνθέων—τὸ χειλος, τῷ γειλέων.

Σημ. 4. Ἐκ τῶν οὐδετέρων εἰς —ος ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν τὰ ἀκόλουθα ὄντα: τὸ κύρος, τὸ μίσος, τὸ ρίγος, τὸ στίφος, τὸ φύκος τὸ ψῦχος.

"Ασκησις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα δύντα :

α) Κατὰ τὸ γένος: τὸ βέλος, τὸ τέλος, τὸ πλῆθος, τὸ ψῦχος, τὸ ἄνθος, τὸ ὅρος, τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὸ δάσος, τὸ χειλος, τὸ βάθος, τὸ ύψος, τὸ πάθος, τὸ χρέος, τὸ στήθος, τὸ ἔτος, τὸ θέρος, τὸ νέφος, τὸ βρέφος, τὸ εἶδος, τὸ κέρδος, τὸ βάρος.

β) Κατὰ τὸ Σωκράτης : δ Πολυκράτης, δ Δημοσθένης, δ Διογένης, δ Κλεομένης, δ Ἀριστομένης, δ Ἀριστοφάνης, δ Ἀρχιμήδης.

γ) Κατὰ τὸ Ἡρακλῆς : δ Περικλῆς, δ Σοφοκλῆς, δ Ἀνδροκλῆς, δ Θεμιστοκλῆς, δ Ἀγαθοκλῆς, δ Εμπεδοκλῆς, δ Ἀριστοκλῆς.

2. Γενικαι παρατηρήσεις

εἰς τὰ δύναματα τῆς τρίτης κλίσεως

1. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν καὶ τῶν θηλυκῶν τριτοκλίτων δύναμάτων εἰναι ὅμοιαι. Τῶν οὐδετέρων διαφέρουν μόνον εἰς τὴν δύναμαστικήν, αἵτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἐνικοῦ.

2. Αἱ καταλήξεις -ι, -σι, -α, -ας τῆς τρίτης κλίσεως εἰναι βραχεῖαι· τῇ ἀκτίνῃ, ταῖς ἀκτίσις-τὸν σωτῆρα, τοὺς σωτῆρας.

Σημ. 1. Τὰ ἀκόλουθα μονοσύλλαβα δύναματα τῆς τρίτης κλίσεως περισπῶνται: δ βοῦς, ἡ γλαῦξ, ἡ δρῦς, δ μῆς, τὸ οὖς, δ παῖς, τὸ πῦρ, τὸ φῶς, δ Θρᾷξ.

Σημ. 2. Περισπῶνται καὶ τὰ ἔξης δισύλλαβα θηλυκά: ἡ πρᾶξις, ἡ θλιψις, ἡ ρήψις, ἡ ἴρις, ἡ μῆσις, ἡ ψῦξις.

3. Ἀνώμαλα δύναματα τῆς τρίτης κλίσεως

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα δύναματα τῆς τρίτης κλίσεως εἰναι τὰ ἔξης:

1. 'Ο ἄγραξ (= βασιλεὺς), τοῦ ἀνακτοῦ, τῷ ἀνακτῃ, τὸν ἀνακτα, δ ἀναξ. Πληθ. οἱ ἀνακτεῖ, τῶν ἀνακτῶν, τοῖς ἀναξῖ, τοὺς ἀνακτας, δ ἀνακτεῖ.

2. 'Ο Ἀρης, τοῦ Ἀρεως, τῷ Ἀρει, τὸν Ἀρη, δ Ἀρες.

3. 'Ο βοῦς, τοῦ βοός, τῷ βοὶ, τὸν βοῦν, δ βοῦ. Πληθ. οἱ βόες, τῶν βοῶν, τοῖς βουσί, τοὺς βοῦς, δ βόες.

4. Τὸ γάλα, τοῦ γάλακτος, τῷ γάλακτῃ, τὸ γάλα, δ γάλα. Πληθ. τὰ γάλακτα, τῶν γαλάκτων, τοῖς γάλαξι, τὰ γάλακτα, δ γάλακτα.

5. Τὸ γεγονός, τοῦ γεγονότος, τῷ γεγονότῃ, τὸ γεγονός, δ γεγονός, Πληθ. τὰ γεγονότα, τῶν γεγονότων, τοῖς γεγονόσι, τὰ γεγονότα, δ γεγονότα.

6. Τὸ γόνιν, τοῦ γόνινος, τῷ γόνινῃ, τὸ γόνιν, δ γόνιν. Πληθ. τὰ γόνινα, τῶν γονίνων, τοῖς γόνιναι, τὰ γόνινα, δ γόνινα.

7. 'Η γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικὶ, τὴν γυναικα, δ γύναι. Πληθ. οἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξι, τάς γυναικας, δ γυναῖκες.

8. Τὸ δόρρο, τοῦ δόρρατος, τῷ δόρρατῃ, τὸ δόρρον, δ δόρρον. Πληθ. τὰ δόρρατα, τῶν δορράτων, τοῖς δόρρασι, τὰ δόρρατα, δ δόρρατα.

9. 'Ο Ζεύς, τοῦ Διός, τῷ Διῃ, τὸν Δία, δ Ζεῦ.

10. 'Ο Ἰησοῦς, τοῦ Ἰησοῦ, τῷ Ἰησοῦ, τὸν Ἰησοῦν, δ Ἰησοῦ.

11. 'Η κλείς, τῆς κλειδός, τῇ κλειδῷ, τὴν κλειδα, δ κλείς. Πληθ. οἱ κλειδεῖς, τῶν κλειδῶν, ταῖς κλειστοῖ, τὰς κλειδας, δ κλείδες.

12. 'Ο κέων, τοῦ κυνός, τῷ κυνῃ, τὸν κύνα, δ κύνον. Πληθ. οἱ κύνες, τῶν κυνῶν τοῖς κυσί, τοὺς κύνας, δ κύνες.

13. 'Ο μάρτυς, τοῦ μάρτυρος, τῷ μάρτυρι, τὸν μάρτυρα, δ μάρτυς. Πληθ. οἱ μάρτυρες, τῶν μάρτυρων, τοῖς μάρτυρι, τοὺς μάρτυρας, δ μάρτυρες.

14. Τὸ μέλι, τοῦ μέλιτος, τῷ μέλιτῃ, τὸ μέλι, δ μέλι.

15. Ἡ νέξ, τῆς νυκτός, τῇ νυκτί, τὴν νύκτα, ὡς νύξ. Πληθ. αἱ νύκτες, τῶν νυκτῶν, ταῖς νυξί, τὰς νύκτας, ὡς νύκτες.
16. Ὁ Ξενοφῶν, τοῦ Ξενοφῶντος, τῷ Ξενοφῶντι, τὸν Ξενοφῶντα, ὡς Ξενοφῶν.
17. Ὁ δδούς, τοῦ δδόντος, τῷ δδόντι, τὸν δδόντα, ὡς δδούς. Πληθ. οἱ δδόντες, τῶν δδόντων, τοῖς δδοῦσι, τοὺς δδόντας, ὡς δδόντες.
18. Τὸ οὔς (=αὐτὶ), τοῦ ὡτός, τῷ ὡτί, τὸ οὔς, ὡς οὔς. Πληθ. τὰ ὡτα, τῶν ὡτῶν, τοῖς ὡσί, τὰ ὡτα, ὡς ὡτα.
19. Ὁ παις, τοῦ παιδός, τῷ παιδί, τὸν παιδα, ὡς παι. Πληθ. οἱ παιδες, τῶν παιδῶν, τοῖς παισι, τοὺς παιδας, ὡς παιδες.
20. Ὁ πονός, τοῦ ποδός, τῷ ποδὶ, τὸν πόδα, ὡς πούς. Πληθ. οἱ πόδες, τῶν ποδῶν, τοῖς πόσι, τοὺς πόδας, ὡς πόδες.
21. Τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρὶ, τὸ πῦρ, ὡς πῦρ. Πληθ. τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς, τὰ πυρά, ὡς πυρά.
22. Ἡ τίγρις, τῆς τίγριος, τῇ τίγρι, τὴν τίγριν, ὡς τίγρι. Πληθ. αἱ τίγρεις, τῶν τίγρεων, ταῖς τίγρεσι, τὰς τίγρεις, ὡς τίγρεις.
23. Ἡ τριήρης, τῆς τριήρους, τῇ τριήρει, τὴν τριήρη, ὡς τριήρες. Πληθ. αἱ τριήρεις, τῶν τριήρεων, ταῖς τριήρεσι, τὰς τριήρεις, ὡς τριήρεις.
24. Τὸ σδαρ, τοῦ σδατος, τῷ σδρέατι, τὸ σδέαρ, ὡς σφέαρ. Πληθ. τὰ σδατα, τῶν σδάτων, τοῖς σδασι, τὰ σδάτα, ὡς σδάτα.
25. Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι, τὸ φρέαρ, ὡς φρέαρ. Πληθ. τὰ φρέατα, τῶν φρέατων, τοῖς φρέασι, τὰ φρέατα, ὡς φρέατα.
26. Τὸ φωνήν, τοῦ φωνήντος, τῷ φωνήντι, τὸ φωνήν, ὡς φωνήν. Πληθ. τὰ φωνήντα, τῶν φωνήντων, τοῖς φωνήεσι, τὰ φωνήντα, ὡς φωνήντα.
27. Τὸ φῶς, τοῦ φωτός, τῷ φωτὶ, τὸ φῶς, ὡς φῶς. Πληθ. τὰ φῶτα, τῶν φώτων, τοῖς φωσι, τὰ φῶτα, ὡς φῶτα.

*Ασκησις. Νὰ υπογραμμίσετε τὰ δύνματα τῆς τρετῆς κλίσεως, τὰ δυοῖα θὰ συναντήσετε εἰς τὴν κατωτέρω δακησιν καὶ νὰ καθορίσετε εἰς πολὺν κατηγορείαν ἀνήκοντα (φωνητοδήληκτα—συμφωνοδήληκτα καὶ ἀπὸ ποία).

Τὸ θάρρος είναι ή ἀρχή τῆς νίκης. Λάκαινα γυνὴ παραδίδουσα τὴν δασπίδα εἰς τὸν ιλόν της, ὁ ὄποιος ἀνέχωρε διὰ τὸν πόλεμον εἶπεν : «Οἱ πατέρη σου πάντοτε τὴν ἔσωζε· καὶ σὺ νὰ τὴν σώζῃς· δλαῶς νὰ μὴ ἐπιστέλθης εἰς τὴν πόλιν». Τιμιώτερον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς είναι η Πατρίς. Λέγεται δτὶ δ Δράκων ἔγραψε τοὺς νόμους του μὲ αἷμα. Οἱ Σόλων ήτο εἰς ἑκ τῶν ἐπτά σοφῶν τῆς Ἀρχαίας Ἐλλάδος. Λέγεται δτὶ δ Μίνως πρώτος ἰδρυσε τὴν Κρητικὴν πολιτείαν καὶ ἀποκτήσας δύναμιν ἔθαλασσοκράτησεν εἰς τὸ Αίγαον. Οἱ Ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ ὡς σημεῖα ὑποταγῆς. Οἱ Ἀγαμέμνων ἐτίμα ἑξ διῶν τῶν Ἐλλήνων Ιδιαιτέρως τὸν Νέστορα διὰ τὴν φρόνησιν του καὶ διὰ τὸ γῆράς του. Οἱ Ἀχιλλεύς ήτο οὐλός τῆς θεᾶς Θέτιδος καὶ τοῦ σώφρονος ἀνδρός, τοῦ Πηλέως.

ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟΝ

1. Ποιαὶ λέξεις λέγονται ἐπίθετα

Παραδείγματα :

ό καλὸς πατήρ	ό μαρμάρινος ναὸς
ή καλὴ μήτηρ	ή μαρμαρίνη στήλη
τὸ καλὸν παιδίον	τὸ μαρμάριναν ἄγαλμα

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ λέξεις καλός, καλή, καλὸν συνοδεύουν τὰ οὐσιαστικὰ (πατήρ, μήτηρ, παιδίον) καὶ φανερώνουν τὴν ἴδιοτητά των. Ἐπίσης αἱ λέξεις μαρμάρινος, μαρμαρίνη, μαρμάριναν συνοδεύουν τὰ οὐσιαστικὰ (ναὸς, στήλη, ἄγαλμα) καὶ φανερώνουν τὴν ποιότητά των.

Αὔταὶ λοιπὸν αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὴν ιδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν, λέγονται ἐπίθεται.

Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρία γένη: ἀρσενικὸν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον παράδγ. ὁ τίμιος, ἡ τιμία, τὸ τίμιον—ό νψηλός, ἡ νψηλή, τὸ νψηλὸν—ό εὐθύνς, ἡ εὐθεῖα, τὸ εὐθύν.

Σημ. Τὸ ἐπίθετον εὐκόλως τὸ διακρίνομεν ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸν, διότι τὸ ἐπίθετον ἔχει τρία γένη: δὲ λαμπρός, ἡ λαμπρά, τὸ λαμπρόν. Ἐνῷ τὸ οὐσιαστικὸν εύρισκεται εἰς ἐν μόνον γένος παράδειγμα. δὲ δινεμός (μόνον εἰς τὸ ἀρσενικὸν γένος), ἡ βροχὴ (μόνον εἰς τὸ θηλυκὸν γένος), τὸ βιβλίον (μόνον εἰς τὸ οὐδέτερον γένος).

Ασκησις. Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς κατωτέρω φράσεις καὶ νὰ υπογραμμίσετε τὰ ἐπίθετα ποὺ ἔχουν:

Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἡ πρώτη ἀρετή. Ἡ παιδεία κάμνει τὸν ἀνθρωπὸν καλύτερον. Οἱ πρεσβύτεροι εἶναι φρονιμώτεροι ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. Οἱ μεγαλύτεροι ἑκπαιδεύονται τοὺς μικρότερους. Ὁ ἀνθρωπὸς δὲν γεννᾶται τέλειος. Διὰ τῶν κακῶν κερδῶν δὲν γίνεται κανεὶς εὐτυχισμένος. Πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν καρδίαν καθαρὰν καὶ τὸ πνεῦμα ταπεινόν. Ἡ φρόνησις εἶναι ἡ δυνατή δύκυρα τῆς ζωῆς. Ἐχομεν φθαρτὸν σῶμα καὶ ἀθάνατον ψυχήν. Εἰς τὴν δυστυχίαν γνωρίζομεν τοὺς καλούς φίλους. Οἱ φρόνιμοι ἀνθρωποί ἔχουν εύτυχες γῆρας. Οἱ ἄγαθοὶ πολίται τιμοῦν τὸν θασιλέα των.

2. Διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων

Παραδείγματα:

ὁ ἀγαθὸς	ὁ γλυκὺς	ὁ ἐνδοξός	ὁ ἐπιμελής
ἡ ἀγαθὴ,	ἡ γλυκεῖα	ἡ ἐνδοξός	ἡ ἐπιμελής
τὸ ἀγαθὸν	τὸ γλυκὺ	τὸ ἐνδοξόν	τὸ ἐπιμελές

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι:

α) Ἄλλα ἐπίθετα ἔχουν διὰ κάθε γένος ίδιαιτέραν κατάληξιν, καὶ διὰ τοῦτο λέγονται τρικατάληξα: ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλὸν—ὅ ἄγιος, ἡ ἄγια, τὸ ἄγιον—ὅ γλυκύς, ἡ γλυκεῖα, τὸ γλυκύ.

β) Ἄλλα ἐπίθετα ἔχουν τὴν ίδιαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκὸν γένος καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον διὰ τοῦτο λέγονται τρικατάληξα: ὁ εὐγενής, ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές—ὅ ἐνδοξός, ἡ ἐνδοξός, τὸ ἐνδοξόν.

Σημ. Υπάρχουν καὶ μερικὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα μὲ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος μόνον παράδειγμα. δὲ φυγάς, ἡ φυγάς—ὅ ἄρπαξ, ἡ ἄρπαξ.

Ασκησις. Νὰ εἴρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν τῆς καθαρευούσης καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας 10 τρικατάληκτα ἐπίθετα καὶ δικατάληκτα καὶ εἰς τὰ τρία γένη των.

3. Κλίσις τῶν ἐπιθέτων

α'. Τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα

1. Τρικατάληκτα ἀσυναλιρετα

Μὲ καταλήξεις -ος -η -ον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ό καλὸς	ἡ καλὴ	τὸ καλὸν
Γενικὴ	τοῦ καλοῦ	τῆς καλῆς	τοῦ καλοῦ
Δοτικὴ	τῷ καλῷ	τῇ καλῇ	τῷ καλῷ
Αἰτιατικὴ	τὸν καλὸν	τὴν καλὴν	τὸ καλὸν
Κλητικὴ	ῶ καλὲ	ῶ καλὴ	ῶ καλὸν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ καλοὶ	αἱ καλαι	τὰ καλὰ
Γενικὴ	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν
Δοτικὴ	τοῖς καλοῖς	ταῖς καλαῖς	τοῖς καλοῖς
Αἰτιατικὴ	τούς καλούς	τὰς καλὰς	τὰ καλὰ
Κλητικὴ	ῶ καλοὶ	ῶ καλαι	ῶ καλὰ

Μὲ καταλήξεις -ος -α -ον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ό ἄγιος	ἡ ἄγια	τὸ ἄγιον
Γενικὴ	τοῦ ἄγιου	τῆς ἄγιας	τοῦ ἄγιου
Δοτικὴ	τῷ ἄγιῳ	τῇ ἄγιᾳ	τῷ ἄγιῳ
Αἰτιατικὴ	τὸν ἄγιον	τὴν ἄγιαν	τὸ ἄγιον
Κλητικὴ	ῶ ἄγιε	ῶ ἄγια	ῶ ἄγιον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ ἄγιοι	αἱ ἄγιαι	τὰ ἄγια
Γενικὴ	τῶν ἄγιων	τῶν ἄγιων	τῶν ἄγιων
Δοτικὴ	τοῖς ἄγιοις	ταῖς ἄγιαις	τοῖς ἄγιοις
Αἰτιατικὴ	τούς ἄγιους	τὰς ἄγιας	τὰ ἄγια
Κλητικὴ	ῶ ἄγιοι	ῶ ἄγιαι	ῶ ἄγια

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκάλονθα ἐπίθετα: δ ἀγαθός, δ ὑψηλός, δ ταπεινός, δ δειλός, δ κακός, δ ἀγνός, δ σοφός, δ τίμιος, δ ὠραῖος.

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔξης ζεύγη:

*Ο νέος χρόνος, ἡ νέα οἰκία, τὸ νέον σχολεῖον—δ ἀφθονος καρπός, ἡ ἀφθονος συγκομιδή, τὸ ἀφθονον ὕδωρ—δ καθαρός οὐράνος, ἡ καθαρὰ τροφή, τὸ καθαρὸν μάρμαρον—δ ὑψηλὸς πύργος, ἡ ὑψηλὴ στήλη, τὸ ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον

2. Τρικατάληκτα συνηρημένα

Μὲ καταλήξεις: -οῦς -ῆ -οῦν

Μὲ καταλήξεις: -οῦς -ᾶ -οῦν

Ἐνικός ἀριθμός

Ἐνικός ἀριθμός

χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσοῦν	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶ	ἀργυροῦν
χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ	ἀργυροῦ	ἀργυρᾶς	ἀργυροῦ
χρυσῷ	χρυσῇ	χρυσῷ	ἀργυρῷ	ἀργυρᾷ	ἀργυρῷ
χρυσοῖν	χρυσῇν	χρυσοῖν	ἀργυροῖν	ἀργυρᾶν	ἀργυροῖν

Πληθυντικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

χρυσοῖ	χρυσαῖ	χρυσᾶ	ἀργυροῖ	ἀργυραῖ	ἀργυρᾶ
χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν
χρυσοῖς	χρυσαῖς	χρυσοῖς	ἀργυροῖς	ἀργυραῖς	ἀργυροῖς
χρυσοῖς	χρυσᾶς	χρυσᾶ	ἀργυροῖς	ἀργυρᾶς	ἀργυρᾶ

3. Δικατάληκτα

Μὲ καταλήξεις: -ος, -ον

Ἐνικός ἀριθμός

Ὀνομαστικὴ	ό	ἔνδοξος	ἡ	ἔνδοξος	τὸ	ἔνδοξον
Γενικὴ	τοῦ	ἔνδοξου	τῆς	ἔνδοξου	τοῦ	ἔνδοξου
Δοτικὴ	τῷ	ἔνδοξῷ	τῇ	ἔνδοξῷ	τῷ	ἔνδοξῷ
Αἰτιατικὴ	τὸν	ἔνδοξον	τὴν	ἔνδοξον	τὸ	ἔνδοξον
Κλητικὴ	ῶ	ἔνδοξε	ῶ	ἔνδοξε	δ	ἔνδοξον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀνομαστικὴ	οἱ	ἔνδοξοι	αἱ	ἔνδοξοι	τὰ	ἔνδοξα
Γενικὴ	τῶν	ἔνδοξων	τῶν	ἔνδοξων	τῶν	ἔνδοξων
Δοτικὴ	τοῖς	ἔνδοξοις	ταῖς	ἔνδοξοις	τοῖς	ἔνδοξοις
Αἰτιατικὴ	τοὺς	ἔνδοξούς	τὰς	ἔνδοξούς	τὰ	ἔνδοξα
Κλητικὴ	ῶ	ἔνδοξοι	ῶ	ἔνδοξοι	δ	ἔνδοξα

Παρατηρήσεις :

1. Τα δευτερόκλιτα ἐπίθετα, τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα (μὲ θηλυκὸν τῆς πρώτης), κλίνονται διπλας καὶ τὰ οὐσιαστικά.

2. Τὰ τρικατάληκτα συνηρημένα δὲν ἔχουν κλητικήν πτῶσιν.

Σημ. 1. Τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα εἰναὶ δικατάληκτα καὶ τρικατάληκτα : δ ἐρημός, ἡ ἐρημος (ἐρήμη), τὸ ἐρημον—δ ἐτοιμός, ἡ ἐτοιμος (ἡ ἐτοίμη), τὸ ἐτοιμον—δ ἀνάξιος, ἡ ἀνάξιος (ἀνάξια), τὸ ἀνάξιον—δ χρήσιμος, ἡ χρήσιμος (ἡ χρησίμη).

* Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα :

- α) δ χαλκοῦς, δ κυανοῦς, δ ἀπλοῦς, δ διπλοῦς, δ σιδηροῦς, δ πορφυροῦς.
β) δ εὔθυμος, δ ἀσχημός, δ ησυχος, δ φιλότιμος, δ ἀναίσθητος, δ χρήσιμος.

β'. Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα

1. Τρικατάληκτα

Μὲ καταλήξεις : -ὺς -εῖα -ὺ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
γλυκὺς	γλυκεῖα	γλυκὺ	γλυκεῖς	γλυκεῖαι
γλυκέος	γλυκείας	γλυκέος	γλυκέων	γλυκεῖων
γλυκεῖ	γλυκείᾳ	γλυκεῖ	γλυκέσι	γλυκέσι
γλυκὺν	γλυκεῖαν	γλυκύ	γλυκεῖς	γλυκέα
γλυκὺ	γλυκεῖα	γλυκύ	γλυκεῖς	γλυκέα

Σημ. 1.— Τρικατάληκτα ἐπίθετα προπαροχύτουν εἰς -υς -εῖα -υ εἶναι δύο μόνον: δὲ ήμισυς, ή ήμισεις, τὸ ήμισυ - δὲ θῆλυς, ή θήλεια, τὸ θῆλυ.

ἀρσενικὸν	'Ενικ. δὲ ήμισυς, τοῦ ήμισεις, τῷ ήμισει, τὸν ήμισυν, δὲ ήμισυ. Πλὴν η θυντ. οἱ ήμισεις, τῶν ήμισέων, τοῖς ήμισεσι, τοὺς ήμισεις, δὲ ήμισεις.
θηλυκὸν	'Ενικ. ή ήμισεια, τῆς ήμισείας, τῇ ήμισείᾳ, τὴν ήμισειαν, δὲ ήμισεια. Πλὴν θ. οἱ ήμισεια, τῶν ήμισεών, ταῖς ήμισειαῖς, τὰς ήμισειας, δὲ ήμισεια.
οὐδέτερον	'Ενικ. τὸ ήμισυ, τοῦ ήμισεος, τῷ ήμισει, τὸ ήμισυ, δὲ ήμισυ. Πλὴν θ. τὰ ήμισεα (ήμιση), τῶν ήμισέων, τοῖς ήμισεσι, τὰ ήμισεα (ήμιση), δὲ ήμισεα (ήμιση).

Σημ. 1. Τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς -εῖς -εσσα -εν εἶναι δύο μόνον: δὲ χαρίεις ή χαρίεσσα, τὸ χαρίεν - δὲ ἀστερόεις, ή ἀστερόεσσα, τὸ ἀστερόεν.

ἀρσενικὸν	'Ενικ. δὲ χαρίεις, τοῦ χαρίεντος, τῷ χαρίεντι, τὸν χαρίεντα, δὲ χαρίεν. Πλὴν θ. οἱ χαρίεντες, τῶν χαριέντων, τοῖς χαρίεσι, τοὺς χαρίεντας, δὲ χαρίεντες.
θηλυκὸν	'Ενικ. ή χαρίεσσα, τῆς χαριέσσης, τῇ χαριέσσῃ, τὴν χαριέσσαν, δὲ χαριέσσα. Πλὴν θ. οἱ χαρίεσσαι, τῶν χαριεσσῶν, ταῖς χαριέσσαις, τὰς χαριέσσας, δὲ χαριέσσα.
οὐδέτερον	'Ενικ. τὸ χαρίεν, τοῦ χαριέντος, τῷ χαριέντι, τὸ χαρίεν, δὲ χαρίεν. Πλὴν θ. τὰ χαριέντα, τῶν χαριέντων, τοῖς χαριέσι, τὰ χαριέντα, δὲ χαριέντα.

Παρατηρήσεις :

1. Ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ -ος εἰς τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ οὐδέτερον τῶν ἐπιθέτων εἰς -ὺς -εῖα -ὺ γράφεται μὲν ὅμικρον. Παράδειγμα. δὲ γλυκύς, τοῦ γλυκέος - τὸ γλυκύ, τοῦ γλυκέος.

2. Ή κατάληξις τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἐπιθέτων:

α) Εἰναι μακρά, ἐὰν τὸ ἀρσενικόν των εἴναι τῆς δευτέρας κλίσεως :
δὲ δίκαιοις ἡ δικαία ὁ γενναῖος ἡ γενναία

β) Εἰναι βραχεῖα, ἐὰν τὸ ἀρσενικόν των εἴναι τῆς τρίτης κλίσεως:
δὲ ταχὺς ἡ ταχεῖα ὁ χαρίεις ἡ χαρίεσσα

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικά ἀπὸ τὰ κατωτέρω ζεύγη :

Ο βραχὺς χιτών, ἡ βραχεῖα χλαίνη, τὸ βραχύ φωνῆν—δὲ βαθύς ποταμός,
ἡ βαθεῖα σκέψι, τὸ βαθὺ νόμημα—δὲ ταχὺς ἵππος, ἡ ταχεῖταις δημαρχός, τὸ ταχὺ πλοῖον.

2. Δικατάληκτα

Μὲ καταλήξεις: -ης -εις καὶ -ων -ον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	ό	ή	ἐπιμελής	τὸ	ἐπιμελὲς
Γενικὴ	τοῦ	τῆς	ἐπιμελοῦς	τοῦ	ἐπιμελοῦς
Δοτικὴ	τῷ	τῇ	ἐπιμελεῖ	τῷ	ἐπιμελεῖ
Αἰτιατικὴ	τὸν	τὴν	ἐπιμελῆ	τὸ	ἐπιμελὲς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ	αἱ	ἐπιμελεῖς	τὰ	ἐπιμελῆ
Γενικὴ	τῶν	τῶν	ἐπιμελῶν	τῶν	ἐπιμελῶν
Δοτικὴ	τοῖς	ταῖς	ἐπιμελέσι	τοῖς	ἐπιμελέσι
Αἰτιατικὴ	τούς	τὰς	ἐπιμελεῖς	τὰ	ἐπιμελῆ
Κλητικὴ	ῶ	ῶ	ἐπιμελεῖς	ῶ	ἐπιμελῆ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	ό	ή	σώφρων	τὸ	σῶφρον
Γενικὴ	τοῦ	τῆς	σώφρονος	τοῦ	σῶφρονος
Δοτικὴ	τῷ	τῇ	σώφρονι	τῷ	σώφρονι
Αἰτιατικὴ	τὸν	τὴν	σώφρονα	τὸ	σῶφρονα
Κλητικὴ	ῶ	ῶ	σώφρον	ῶ	σῶφρον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ	αἱ	σώφρονες	τὰ	σῶφρονα
Γενικὴ	τῶν	τῶν	σωφρόνων	τῶν	σωφρόνων
Δοτικὴ	τοῖς	ταῖς	σωφροσι	τοῖς	σωφροσι
Αἰτιατικὴ	τούς	τὰς	σωφρονας	τὰ	σωφρονα
Κλητικὴ	ῶ	ῶ	σωφρονες	ῶ	σωφρονα

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ εἰς -ης -ες δικατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα, ἔὰν εἶναι βαρύτονα ἀναβιβάζουν τὸν τόνον τῶν εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ γένους καὶ εἰς τὴν δνομαστικὴν τοῦ οὐδετέρου παράδγ. δ συνήθης, ὡ σύνηθες, τὸ σύνηθες.

2. Μερικὰ εἰς -ων -ον τριτόκλιτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ οὐδετέρου καὶ τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον τῶν παράδγ. δ εὔδαιμων, τὸ εὔδαιμον, ὡ εὐδαιμον.

"Ασκήσις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἐπίθετα:

α) Κατὰ τό : δ, ἡ ἐπιμελής, τὸ ἐπιμελές: δ εὐγενής, δ συνήθης, δ ἀδηθής, δ εύφυσης, δ εἰλικρινής, δ διαφανής, δ ὑγιής, δ ἀσθενής, δ εύτυχής.

β) Κατὰ τό : δ, ἡ σώφρων, τὸ σώφρον : δ ἐλεήμων, δ εὔδαιμων, δ νοήμων, δ δυγνώμων, δ εὐγνώμων, δ μεγαλόφρων, δ δφρων, δ πολυπράγμων, δ πεισμων.

γ'. Τὰ ἀνώμαλα ἐπίθετα

"Ολα σχεδὸν τὰ ἐπίθετα κλίνονται κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε παραδείγματα. 'Υπάρχουν δμως καὶ μερικὰ ἐπίθετα μὲ μικρὰς διαφοράς κυρίως εἰς τὰς καταλήξεις τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἑνικοῦ (ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ). Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἶναι ἐλάχιστα, λέγονται ἀνώμαλα καὶ κλίνονται ως ἔξης :

α') δ πᾶς, ἡ πᾶσα, τὸ πᾶν

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	δ	πᾶς	ἡ	πᾶσα	τὸ	πᾶν
Γενικὴ	τοῦ	παντὸς	τῆς	πάσης	τοῦ	παντὸς
Δοτικὴ	τῷ	παντὶ	τῇ	πάσῃ	τῷ	παντὶ
Αἴτιατικὴ	τὸν	πάντα	τὴν	πᾶσαν	τὸ	πᾶν
Κλητικὴ	ῶ	πᾶς	ῶ	πᾶσα	ῶ	πᾶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	οἱ	πάντες	αἱ	πᾶσαι	τὰ	πάντα
Γενικὴ	τῶν	πάντων	τῶν	πασῶν	τῶν	παντῶν
Δοτικὴ	τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πάσαις	τοῖς	πᾶσι
Αἴτιατικὴ	τοὺς	πάντας	τὰς	πᾶσας	τὰ	πάντα
Κλητικὴ	ῶ	πάντες	ῶ	πᾶσαι	ῶ	πάντα

β') ὁ πολὺς, ἡ πολλή, τὸ πολὺ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ὅς	πολὺς	ἡ	πολλὴ	τὸ	πολὺ
Γενικὴ	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ
Δοτικὴ	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ
Αἰτιατικὴ	τὸν	πολὺν	τὴν	πολλὴν	τὸ	πολὺ
Κλητικὴ	ῶ	πολὺ	ῶ	πολλὴ	ῶ	πολὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	πολλοὶ	αἱ	πολλαῖ	τὰ	πολλὰ
Γενικὴ	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
Δοτικὴ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
Αἰτιατικὴ	τούς	πολλούς	τὰς	πολλάς	τὰ	πολλὰ
Κλητικὴ	ῶ	πολλοὶ	ῶ	πολλαῖ	ῶ	πολλὰ

Σημ. Τὸ ἐπίθετον πολὺς γράφεται μὲν ἔνα λ., ὅταν μετὰ ἀπὸ τὸ λάμβανα ἀκολουθῇ υ. Εἰς δόσας ὅμως περιπτώσεις ἀκολουθεῖ ἄλλο φωνῆν, γράφεται μὲν δύο λ.

γ') ὁ μέγας, ἡ μεγάλη, τὸ μέγα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ὅς	μέγας	ἡ	μεγάλη	τὸ	μέγα
Γενικὴ	τοῦ	μεγάλου	τῆς	μεγάλης	τοῦ	μεγάλου
Δοτικὴ	τῷ	μεγάλῳ	τῇ	μεγάλῃ	τῷ	μεγάλῳ
Αἰτιατικὴ	τὸν	μέγαν	τὴν	μεγάλην	τὸ	μέγα
Κλητικὴ	ῶ	μέγα	ῶ	μεγάλη	ῶ	μέγα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	μεγάλοι	αἱ	μεγάλαι	τὰ	μεγάλα
Γενικὴ	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων
Δοτικὴ	τοῖς	μεγάλοις	ταῖς	μεγάλαις	τοῖς	μεγάλοις
Αἰτιατικὴ	τούς	μεγάλους	τὰς	μεγάλας	τὰ	μεγάλα
Κλητικὴ	ῶ	μεγάλοι	ῶ	μεγάλαι	ῶ	μεγάλα

δ') ὁ μέλας, ἡ μέλαινα, τὸ μέλαν

Δρσενικὸν	Ἐν Ι. κ. δ. μέλας, τοῦ μέλανος, τῷ μέλανι, τὸν μέλανα, ὡς μέλαν.
Θηλυκὸν	Πληθ. οἱ μέλαινες, τῶν μελάνων, τοῖς μέλασι, τούς μέλανας, τῷ μέλανι.
Οὐδέτερον	Ἐν Ι. κ. τὸ μέλαν, τοῦ μέλανος, τῷ μέλανι, τὸ μέλαν, ὡς μέλαν. Πληθ. τὸ μέλανα, τῶν μελάνων, τοῖς μέλασι, τὰ μέλανα, ὡς μέλανα.

ε') ὁ ἄρρην, ἡ ἄρρην, τὸ ἄρρεν

ἀρσενικὸν	Ἐνικ. ὁ ἄρρην, τοῦ ἄρρενος, τῷ ἄρρενι, τὸν ἄρρενα, ὁ ἄρρεν. Πλὴν θ. οἱ ἄρρενες, τῶν ἀρρένων, τοῖς ἄρρεσι, τοὺς ἄρρενας, ὥστε ἄρρενες.
θηλυκὸν	Ἐνικ. ἡ ἄρρην, τῆς ἄρρενος, τῇ ἄρρενι, τὴν ἄρρενα, ὡς ἄρρην. Πλὴν θ. αἱ ἄρρενες, τῶν ἀρρένων, ταῖς ἄρρεσι, τὰς ἄρρενας, ὡς ἄρρενες.
οὐδέτερον	Ἐνικ. τὸ ἄρρεν, τοῦ ἄρρενος, τῷ ἄρρενι, τὸ ἄρρεν, ὡς ἄρρεν. Πλὴν θ. τὰ ἄρρενα, τῶν ἀρρένων, τοῖς ἄρρεσι, τὰς ἄρρενας, ὡς ἄρρενα.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε δέκα σειράς ἀντιθέτων ἐπιθέτων.
(Παράδγ. ὁ καλός—δοκός, ὁ ἀγαθός—δο πονηρός, ὁ λαμπρός—δο σκοτεινός).

*Ασκησις. Τὰ ίδια ἐπίθετα νὰ τὰ γράψετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη.
(Παράδγ. ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν—δο κακός, ἡ κακή, τὸ κακόν).

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη των τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια θὰ συναντήσετε εἰς τὰς ἀκολούθους φράσεις:

*Η ἀνοιξις. Τὴν ἀνοιξιν δούρανδος είναι αἴθριος. Τὰ δένδρα στολίζονται μὲ καταπράσινα φύλλα καὶ τὰ εύσομα ἀνθη μυρώνουν τὸν ἀέρα. Τὰ πτηνὰ ἀκούραστα κελαδοῦν καὶ ἐργάζονται διὰ νὰ κτίσουν τὴν θερμήν των φωλεάν. *Η ἐργατικὴ μέλισσα ἐπισκέπτεται τὰ μυρόπονα ἀνθη καὶ ἀπορροφᾷ τοὺς χυμούς των διὰ νὰ κάμη τὸ γλυκύτατον μέλι καὶ τὸν ξανθὸν κηρόν. *Ο πολύβοος κόσμος τῶν μελισσῶν καὶ τῶν δλλῶν ἐντόμων εύρισκεται εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν. Τὰ ζῶα σκιρτοῦν καὶ χαιρονται εἰς τὰ χλωρά λειβάδια. Πέραν δέ, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος, φαίνεται ἡ θάλασσα γαλανή καὶ ἡσυχος. Τί ὥραία καὶ εὐχάριστος ἐποχὴ πού είναι ἡ ἀνοιξις!

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. Τὰ παραθετικά

Παραδείγματα :

- ‘Ο Ἰωάννης εἶναι φρόνιμος.
- ‘Ο Γεώργιος εἶναι φρονιμώτερος.
- ‘Ο Ἀνδρέας εἶναι φρονιμώτατος.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον φρόνιμος φανερώνει δτὶ δ Ἰωάννης ἔχει ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν ἰδιότητα τοῦ φρονίμου.

Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον φρονιμώτερος φανερώνει, δτὶ δ Γεώργιος εἶναι περισσότερον φρονιμός ἐν συγκρίσει μὲ τὸν Ἰωάννην.

Εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον φρονιμώτατος φανερώνει δτὶ δ Ἀνδρέας ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ φρονίμου εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν.

“Ωστε τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμούς:

α) Τὸν θετικὸν βαθμόν, δ ὅποιος φανερώνει ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

β) Τὸν συγχριτικὸν βαθμόν, δ ὅποιος φανερώνει, δτὶ δ ἵδιοτης ἐνὸς οὐσιαστικοῦ εἶναι ἀνωτέρα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἐνὸς ἄλλου οὐσιαστικοῦ.

γ) Τὸν ὑπερθετικὸν βαθμόν, δ ὅποιος φανερώνει, δτὶ δ ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει μίαν ἰδιότητα εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν.

Σημ. ‘Ο συγκριτικὸς καὶ δ ὑπερθετικὸς βαθμὸς μὲ ἐν ὅνομα λέγονται παραθετικὸς τῶν ἐπιθέτων.

2. Αἱ καταλήξεις τῶν παραθετικῶν

α' Παράδειγμα:

α')	ξηρός	ξηρότερος	ξηρότατος
	γενναιῖος	γενναιότερος	γενναιότατος
	ένδοξος	ένδοξότερος	ένδοξότατος
β')	νέος	νεώτερος	νεώτατος
	σοφός	σοφώτερος	σοφώτατος

Τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των:

α) Μὲ τὰς καταλήξεις -ότερος, -ότατος, δταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι μακρὰ ἢ θέσει μακρά: παράδγ. γενναιότερος - γενναιότατος, ξηρότερος - ξηρότατος, ένδοξότερος - ένδοξότατος, σεμνότερος - σεμνότατος.

Σημ. 1. Θέσει μακρὰ λέγεται ἡ συλλαβὴ, ἡ δποία ἔχει μὲν βραχὺ φωνῆν, δλλὰ κατόπιν αύτοῦ ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότερα σύμφωνα ἢ ἐν διπλοῦν παράδγ. σεμνός, λαμπρός, ένδοξος.

β) Μὲ τὰς καταλήξεις -ώτερος, -ώτατος, δταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα: παράδγ. νεώτερος, νεώτατος - σοφώτερος, σοφώτατος.

Σημ. 2. Όσα ἐπίθετα λήγουν εἰς -τιμος, -θυμος, -ψυχος, -κινδυνος, -χυμος -λυπος ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούστης μακρὸν καὶ σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς -τερος, -ότατος παράδγ. εθθυμος, εὐθυμότερος, εὐθυμότατος - ἐντιμος, ἐντιμότερος, ἐντιμότατος.

Σημ. 3. Ἐπίσης ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούστης μακρὸν τὰ ἐπίθετα: ἀνιαρός, λιτός, λισχνός, τρανός παράδγ. λισχνότερος, λιτότερος.

Σημ. 4. Όλα τὰ ἐπίθετα τὰ δποία ἔχουν καταλήξεις εἰς -ιος, -ικος, -ιμος καὶ -ιως, ἔχουν τὸ δίχρονον βραχύ παράδγ. φυσικώτερος, φυσικώτατος - τιμώτερος, τιμώτατος - χρησιμώτερος, χρησιμώτατος - ἀληθινώτερος, ἀληθινώτατος.

β' Παράδειγμα:

α')	γλυκὺς—γλυκύτερος—γλυκύτατος
	ταχύς—ταχύτερος—ταχύτατος
β')	ἐπιμελής—ἐπιμελέστερος—ἐπιμελέστατος
	εύδαιμων—εύδαιμονέστερος—εύδαιμονέστατος

α) Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα εἰς -նς (-εῖα-ν) σχηματίζουν τὰ παραθετικά των μὲ τὰς καταλήξεις -ύτερος, -ύτατος: βαρύτερος, βαρύτατος

β) Τὰ τριτόκλιτα (δικατάληκτα) ἐπίθετα εἰς -ης (-ές) καὶ -ων (-ον) σχηματίζουν τὰ παραθετικά των μὲ τὰς καταλήξεις -έστερος, -έστατος παράδγ. ἀκριβέστερος, ἀκριβέστατος — νοημονέστερος, νοημονέστατος.

Σημ. Πολλὰ ἐπίθετα, ἐπειδὴ φανερώνουν ποιότητα ή ίδιότητα, ή δποια δὲν παρουσιάζει βαθμούς, δὲν ἔχουν παραθετικά. Τοιαῦτα ἐπίθετα είναι τὰ ἔξης :

α) "Οσα φανερώνουν ὑλην : ἔβιλνος, χρυσοῦς, σιδηροῦς, μαρμάρινος, Μθινος

β) "Οσα φανερώνουν συγγένειαν : πατρικός, ἀδελφικός, παιδικός, προγονικός

γ) "Οσα φανερώνουν τόπον ή χρόνον : θαλάσσιος, οὐράνιος, γήινος, νυκτερινός, βραδυνός, πρωινός, θερινός, χειμερινός, σημερινός.

δ) Τὰ σύνθετα ἐπίθετα μὲ τὸ : παν-, ὑπερ-, κατα-, τρισ- παράδγ. πάνσοφος, ὑπεράνθρωπος, κατάλευκος, τρισάθλιος.

ε) Τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα : ἀθάνατος, αἰώνιος, ἀκατάβλητος, ἀναρθριμητος, ἄψυχος, ἔκονσιος, θεῖος, θυητός, μόνος, δλος, τυφλός, χωλός, ταλαπωρος.

Σημ. Τὰ παραθετικά τῶν ἐπίθετων πολλάκις σχηματίζονται καὶ περιφράστικῶς, μὲ τὰ ἐπιρρήματα μᾶλλον καὶ μάλιστα : Παράδγ. σοφός — μᾶλλον σοφός (= σοφώτερος) — μάλιστα σοφός (= σοφώτατος).

3. Ἀνώμαλα παραθετικά

Τὰ ἔξης ἐπίθετα σχηματίζουν ἀνωμάλως τὰ παραθετικά των :

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
ἀγαθός	ἀγαθώτερος, βελτίων	βέλτιστος, ἀριστος, ἀγαθώτατος
ἀπλοῦς	ἀπλούστερος	ἀπλούστατος
ἴδιος	ἴδιαιτέρος	—
καλός	καλύτερος	κάλλιστος
μέγας	μεγαλύτερος, μείζων	μέγιστος
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος, τάχιστος
κακός	χειρότερος	χείριστος, κάκιστος
μικρός	μικρότερος	μικρότατος, ἐλάχιστος
δλίγος	δλιγώτερος	δλίγιστος
πολὺς	περισσότερος, πλειότερος	πλείστος
	δινώτερος	ἀνώτατος
	κατώτερος	κατώτατος
	ύπερτερος	ύπερτατος

*Ασκησις. Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ παραθετικά τῶν κατωτέρω ἐπιθέτων μαζὶ μὲ τὸ οὐσιαστικόν των : (Παράδγ. ὁ γενναῖος στρατιώτης, ὁ γενναύτερος στρατιώτης, ὁ γενναύστατος στρατιώτης).

— "Ο γενναῖος στρατιώτης, ὁ ἔνδοξος ἀνήρ, ὁ ἐπιμελής μαθητής, ὁ μέγας ὕκεινος, ὁ σκληρὸς λίθος, ὁ πρόθυμος ὑπηρέτης, ὁ ἱερὸς σκοπός, ὁ ταχύς ἵππος τὸ παλαιόν βιβλίον, ὁ λαμπρὰ νίκη

ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ἀριθμητικὰ καὶ διαίρεσις αὐτῶν

Παράδειγμα:

‘Η ἔβδομὰς ἔχει ἐπτὰ ἡμέρας.

Τὸ ἔτος ἔχει δώδεκα μῆνας.

‘Ο μὴν ἔχει τριάκοντα ἡμέρας.

Αἱ λέξεις ἐπ τ ἄ, δ ώ δεκα, τ ριάκοντα φανερώνουν ἀριθμούς, οἵα τοῦτο δυναμάζονται ἀριθμητικά.

Τὰ ἀριθμητικὰ εἰναι τριῶν εἰδῶν :

- α) ἀριθμητικὰ ἐπίθετα
- β) ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ
- γ) ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα.

2. Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα τὰ διακρίνομεν εἰς: α) ἀπόλυτα, β) τα-

* τικά, γ) πολλαπλασιαστικά καὶ δ) ἀναλογικά.

α) Ἀπόλυτα ἀριθμητικά. Τὰ ἀπόλυτα φανερώνουν

ἀπλῶς τὸ πλήθος τῶν οὐσιαστικῶν διὰ τὰ ὅποια διμιούμεν· παράδειγμα.

§ ν σχολεῖον, δύο δένδρα, τρία παραθύρα, τέσσαρα θραύσα.

Σημ. 1. Ἀπό τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ κλίνονται τά: εἷς, μία, ἐν —τρεῖς, τρί-

τέσσαρες, τέσσαρα, ὡς ἔξις :

Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληγθυντικὸς ἀριθμὸς			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	ἀρσεν.	ἀρσενικ.	οὐδέτερον	
Ὀνομαστ.	εἷς	μία	ἕν	τρεῖς	τρία	
Γενικὴ	ένός	μιᾶς	ένός	τριῶν	τέσσαρες	
Δοτικὴ	ένι	μιᾷ	ένι	τρισὶ	τέσσαρων	
Ἀλτιατικὴ	ένα	μίαν	έν	τρεῖς	τέσσαρας	

Πίναξ τῶν ἀριθμητικῶν

Αραβικοὶ ἀριθμοὶ	Ἐλληνικοὶ ἀριθμοὶ	Ἀπόλυτα	Τακτικὰ
1	α'	εἷς, μία, ἐν	πρῶτος
2	β'	δύο	δεύτερος
3	γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος
4	δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	Ϛ'	ἕξ	έκτος
7	ζ'	έπτα	έβδομος
8	η'	όκτω	δύδοος
9	θ'	έννεα	ένατος
10	ι'	δέκα	δέκατος
11	ια'	ένδεκα	ένδεκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ'	δέκα τρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ'	δέκα τέσσαρα	δέκατος τέταρτος
15	ιε'	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος
16	ιϚ'	δέκα ἕξ	δέκατος έκτος
17	ιζ'	δέκα έπτα	δέκατος έβδομος
18	ιη'	δέκα οκτώ	δέκατος δύδοος
19	ιθ'	δέκα έννεα	δέκατος ένατος
20	κ'	εἴκοσι	είκοστός
21	κα'	είκοσι ἐν	είκοστός πρῶτος
22	κβ'	είκοσι δύο	είκοστός δεύτερος
30	λ'	τριάκοντα	τριακοστός
40	μ'	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός
60	ξ'	έξηκοντα	έξηκοστός
70	ο'	έβδομήκοντα	έβδομηκοστός
80	π'	όγδοηκοντα	όγδοηκοστός
90	ϟ'	ένενήκοντα	ένενηκοστός
100	ρ'	έκατὸν	έκατοστός
200	σ'	διακαστοι-αι-α	διακοσιοστός
300	τ'	τριακάστοι-αι-α	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρακάστοι-αι-α	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακάστοι-αι-α	πεντακοσιοστός
600	χ'	έξικαστοι-αι-α	έξικοσιοστός
700	ψ'	έπτακαστοι-αι-α	έπτακοσιοστός
800	ω'	όκτακαστοι-αι-α	όκτακοσιοστός
900	ϙ'	έννεακαστοι-αι-α	έννεακοσιοστός
1000	α	χιλιοι-αι-α	χιλιοστός
2000	β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός
3000	γ	τρεῖς χιλιάδες	τρισχιλιοστός
4000	δ	τέσσαρες χιλιάδες	τετρακισχιλιοστός
5000	ε	πέντε χιλιάδες	πεντακισχιλιοστός
6000	Ϛ	έξι χιλιάδες	έξακισχιλιοστός

Σημ. 2. Ἀπὸ τὸ πέντε ἔως τὸ ἑκατὸν τὰ ἀπόλυτα είναι ἄκλιτα. Ἀπὸ τὸ δια-
κόσια ἔως τὸ χίλια κλίνονται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὡς τρικατάληκτα δευ-
τερόκλιτα ἐπίθετα παράδγ. οἱ διακόσιοι, αἱ διακόσιαι, τὰ διακόσια.

Τὰ ἀριθμητικὰ ἔχουν δῆλα δασεῖαν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δικτώ, ἐν νέᾳ
καὶ εἰκοσι. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀπολύτου τὸ διατηροῦν καὶ τὰ ἄλλα
ἀριθμητικὰ ἐπίθετα, τὰ οὐσιαστικὰ καὶ τὰ ἐπιρρήματα.

Τὸ ἐννέα, ἐννεακόσιοι καὶ ἐννεακοσιοστός γράφονται μὲν δύο ν.

Ολα δὲ τὰ ἄλλα παράγωγα τοῦ ἐννέα γράφονται μὲν ἐν (ἐνα-
τος, ἐνενήκοντα).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες καὶ οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο ὡς ἀριθμοὺς
τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαριθμοῦ, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν πίνακα.

Σημ. 1. Τὸ σημεῖον S' = 6 λέγεται στίγμα. Τὸ σημεῖον Η' = 90 λέγεται κόππα.
Καὶ τὸ σημεῖον Ζ' = 900 λέγεται σαμπή.

Ἡ χρῆσις τῶν ἀριθμῶν ἥρχισε τὸν 16ον αἰῶνα μ.Χ.

Σημ. 2. Οἱ Ρωμαῖοι μετεχειρίζοντο τὰ λατινικὰ ἀριθμητικὰ σημεῖα I=1, II=2
III=3, IV=4, V=5, VI=6, VII=7, VIII=8, IX=9, X=10, XX=20, XXX=30,
XL=40, L=50, LX=60, LXX=70, LXXX=80, XC=90, C=100.

β) *Τακτικὰ ἀριθμητικά*. Τὰ τακτικὰ ἀριθμητικὰ φανερώνουν τὴν τάξιν ἢ τὴν σειρὰν ποὺ ἔχουν τὰ οὐσιαστικὰ διὰ τὰ δποῖα διμιλούμεν· παράδγ. Ὁ Ἰωάννης εἰναι εἰς τὴν δευτέραν τάξιν. Ὁ Μάρτιος εἰναι διπλίτος μήν τοῦ ἕτοντος. Ὁ Ιούνιος εἰναι δέκτος μήν.

Τὰ τακτικὰ ἀριθμητικὰ ἔχουν τρία γένη: ἀρσενικόν, θηλυκόν
καὶ οὐδέτερον: πρῶτος, πρώτη, πρῶτον—δεύτερος, δευτέρα, δεύ-
τερον—τρίτος, τρίτη, τρίτον—τέταρτος, τετάρτη, τέταρτον. Κλίνονται
δὲ δπως τὰ τρικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

γ) *Πολλαπλασιαστικὰ ἀριθμητικὰ*. Τὰ πολλαπλα-
σιαστικὰ ἀριθμητικὰ φανερώνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ἐν
πρᾶγμα· παράδγ. Διπλῆ μερὶς φαγητοῦ. Τριπλοῦν ἀλμα.

Τὰ πολλαπλασιαστικὰ ἔχουν καταλήξεις -πλοῦς, -πλῆ, -πλοῦν:
ἀπλοῦς, διπλοῦς, τριπλοῦς, τετραπλοῦς, πενταπλοῦς κλπ. Κλίνονται
δὲ δπως τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως: ἀπλοῦς'
ἀπλῆ, ἀπλοῦν—διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν.

δ) *Ἀναλογικὰ ἀριθμητικά*. Τὰ ἀναλογικὰ ἀριθμη-
τικὰ φανερώνουν, πόσας φορὰς ποσόν τι είναι μεγαλύτερον ἐνδι-
δλού· παράδγ. Ἡ χειμερινὴ νὺξ εἰναι διπλασία τῆς ἥμέρας.
Ὁ ἀγρός ἔδωκε καρπὸν πενταπλάσιον τοῦ περιουσιοῦ.

Τὰ ἀναλογικὰ ἔχουν καταλήξεις : -πλάσιος, -πλασία, -πλάσιον καὶ κλίνονται ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα : διπλάσιος, ή δι-
πλασία, τὸ διπλάσιον.

3. Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ

Τὰ ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ εἰναι ὅλα θηλυκοῦ γένους καὶ φανερώνουν μίαν ἀριθμητικὴν ποσότητα ὡς σύνολον· παράδγ. μονάς, δυάς,
τριάς, τετράς, πεντάς, ἕξας, δεκάς, δωδεκάς, ἑκατοντάς, χιλιάς.

Ἄπο δὲ τοὺς τούς ἀριθμοὺς δὲν σχηματίζονται οὐσιαστικά.

Τὰ συνηθέστερα ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ εἰναι τὰ ἀνωτέρω.

4. Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα φανερώνουν πόσας φορὰς γίνεται μία πρᾶξις καὶ καταλήγουν εἰς -άκις· παράδγ. Τετράκις ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν.

Ἡ σειρὰ τῶν ἀριθμητικῶν ἐπιρρημάτων εἰναι ἡ ἔξῆς :

ἄπαξ, δίς, τρίς, τετράκις, πεντάκις, ἕξάκις, ἑπτάκις, ὀκτάκις, ἐν-
νεάκις, δεκάκις, ἑνδεκάκις, δωδεκάκις, ἑκατοντάκις, χιλιάκις.

Ἀσκησις. Νὰ γράψετε εἰς μίαν στήλην τοῦ τετραδίου σας τοὺς κάτωθι ἀριθμοὺς καὶ ἀπέναντι τὰ ἀντίστοιχα ἀναλογικά των καὶ εἰς τὰ τρία γένη.
(Παράδγ. 6—ἕξαπλασίος, ἕξαπλασία, ἕξαπλασίον) : 6, 7, 8, 10, 12, 15, 18, 20, 40,
50, 60, 90 100, 1000.

Ἀσκησις. Νὰ γράψετε διλογάρφως τὰς ἔξῆς χρονολογίας:

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἔγινε τὸ ἔτος 480 π.Χ. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπέθανε τὸ ἔτος 323 π.Χ. Ἡ Ἑλλὰς ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ρωμαίους τὸ ἔτος 146 π.Χ. Ἡ Κων-
σταντινούπολις ἐκτίσθη τὸ ἔτος 330 μ.Χ. καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1453 μ.Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ ἔτος 1821 μ.Χ. ἥρχισεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις καὶ ἐτελείωσε τὸ 1829. Ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος ἔγινε κατὰ τὰ ἔτη 1912—1913. Ὁ Εύρωπαϊκὸς πόλεμος ἥρχισε τὸ ἔτος 1914 καὶ ἐτελείωσε τὸ 1918. Ὁ Παγκόσμιος πόλεμος διήρ-
κεσεν ἀπὸ τὸ ἔτος 1939 ἕως τὸ ἔτος 1945.

ΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

1. Ποῖαι λέξεις δονομάζονται ἀντωνυμίαι
καὶ διαίρεσις αὐτῶν

‘Η ἀντωνυμία είναι τὸ τέταρτον κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ λόγου.

Παραδείγματα: ἐγώ μελετῶ   ἐκεῖνοι παιζουν
σύ δημιουρεῖς   ποῖος ψιθυρίζει;
αὐτὸς γράφει   πόσοι γράφουν:

Αἱ λέξεις ἐγώ, σύ, αὐτός, ἐκεῖνοι, ποῖος, πόσοι, τὰς δοποίας μεταχειρίζόμεθα ἀντὶ τῶν δονομάτων, λέγονται ἀντωνυμίαι.

Αἱ ἀντωνυμίαι, ἀναλόγως τῆς σημασίας των, διακρίνονται εἰς δύκτω εἶδη, τὰ ἔξης:

1. Προσωπικαὶ	5. Ἀλληλοπαθεῖς
2. Δεικτικαὶ	6. Ἐρωτηματικαὶ
3. Κτητικαὶ	7. Ἀναφορικαὶ
4. Αὐτοπαθεῖς	8. Ἀόριστοι

2. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα : Ἐγώ (ὁ Παῦλος) γράφω, σὺ (ὁ Ἰωσὴφ) μελετᾶς, αὐτὸς (ὁ Πέτρος) ὁμιλεῖ.

Αἱ λέξεις ἐγώ, σύ, αὐτός, λέγονται ἀντὶ τῶν προσώπων: **Παῦλος**, **Ἰωσὴφ**, **Πέτρος**, καὶ ὀνομάζονται προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι.

Σημ. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι φανερώνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου. Εἰναι δὲ τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου τρία: 1ον) ἐγώ, 2ον) σύ, 3ον) αὐτός.

1) Τὸ α' πρόσωπον εἶναι ἑκεῖνο ποὺ ὁμιλεῖ: ἐγώ γράφω.

2) Τὸ β' πρόσωπον εἶναι ἑκεῖνο ποὺ ἀκούει: σὺ νὰ μελετᾶς.

3) Τὸ γ' πρόσωπον εἶναι ἑκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ὁμιλοῦμεν: αὐτὸς γράφει.

Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι τρεῖς: ἐγώ, σύ, αὐτός, καὶ κλίνονται ως ἔξης:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσωπον
Ὀνομ.	ἐγώ	σὺ
Γενικὴ	ἐμοῦ ἢ μοῦ	σοῦ
Δοτικὴ	ἐμοὶ ἢ μοὶ	σοὶ
Αἰτιατ.	ἐμὲ ἢ μὲ	σὲ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	ήμεταις	ύμεταις ἢ σεταις	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ
Γενικὴ	ήματν	ύματν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτικὴ	ήματν	ύματν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτιατ.	ήματαις ἢ ματαις	ύματαις ἢ σαταις	αὐτοὺς	αὐτὰς	αὐτὰ

Παρατηρήσεις :

Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία: αὐτός, αὐτή, αὐτό, συχνὰ ἀποκόπτει τὸ αὐ- καὶ μένουν οἱ τύποι εἰς τὸν ἐνικόν: τοῦ, τῆς, τόν, τήν, τό, καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν: τῶν, τούς, τάς, τά· παράδγ. Εἴδα τὸν Γεώργιον καὶ τὸν ἡρώτησα. Τοῦ σὲ ἔδωσα τὸ βιβλίον μου.

Σημ. 1. Οἱ συγκεκομένοι αὐτοὶ τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας δομοιάζουν μὲ τὰ ἄρθρα, δλλὰ εὐκόλως δυνάμεθα νὰ τοὺς ἀναγνωρίσωμεν, διότι εύρισκονται πάντοτε πρὸ τῶν ρημάτων· παράδγ. Τὸν περιμένομεν νὰ ἔλθῃ αὐτοῖς.

Σημ. 2. Ἡ ἀντωνυμία: αὐτός, αὐτή, αὐτό, πολλάκις συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον καὶ σημαίνει δὲ ίδιος· παράδγ. Ἡ αὐτή (= ἡ ίδια) ἀσκησις νὰ ἐπαναληφθῇ.

3. Δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα:

αὗτη ἡ μαθήτρια, τοῦτο τὸ βιβλίον, ἔκεινος ὁ χάρτης

Αἱ λέξεις: αὕτη, τοῦτο, ἔκεινος, τὰς ὅποιας μεταχειριζόμεθα διὰ νὰ δείξωμεν ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα, λέγονται δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι εἰναι αἱ ἔξῆς:

1. Ἐκεῖνος, ἔκεινη, ἔκεινο
2. Οὗτος, αὕτη, τοῦτο
3. Τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτον
4. Τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτον
5. Τόσος, τόση, τόσον

Σημ. 1. Ἡ ἀντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο, χρησιμοποιεῖται, δταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα πλησίον εὐρισκόμενον.

Ἡ ἀντωνυμία ἔκεινος, ἔκεινη, ἔκεινο, χρησιμοποιεῖται, δταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα εὐρισκόμενον μακράν.

Ἡ ἀντωνυμία τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτον, χρησιμοποιεῖται, δταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν τὸ πλῆθος ἢ τὸ μέγεθος.

Ἡ ἀντωνυμία τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτον, χρησιμοποιεῖται, δταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν ποιότητα.

Ἡ ἀντωνυμία τόσος, τόση, τόσον, χρησιμοποιεῖται, δταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν τὴν ποσότητα.

Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οὗτος, αὕτη, τοῦτο, ἡ ὅποια κλίνεται ώς ἀκολούθως:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς				Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Όνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὕται	ταῦτα	
Γενικὴ	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων		τούτων
Δοτικὴ	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις		τούτοις
Ἄλιτατ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας		ταῦτα

*Ἀσκησις. Νὰ κλίνετε καὶ τὰς τέσσαρας ἄλλας δεικτικὰς ἀντωνυμίας καὶ εἰς τὰ τρία γένη των.

*Ἀσκησις. Νὰ κλίνετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη τὴν ἀκόλουθον δεικτικὴν ἀντωνυμίαν μαζὶ μὲ τὸ ἐπίθετον καὶ τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ὅποιον συνοδεύει: Ἐκεῖνος δ θαυμάστος ποιητής, ἔκεινη ἡ θαυμαστία χώρα, ἔκεινο τὸ θαυμάσιον δῶρον.

4. Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

ὅ πατήρ μου	ὅ ἰδικός μου πατήρ
ἡ οἰκία σου	ἡ ἰδική σου οἰκία
τὸ βιβλίον μας	τὸ ἰδικόν μας βιβλίον

Αἱ λέξεις μον, σον, μας, ὁ ἰδικός μον, ἡ ἰδική σον, τὸ ἰδικόν μας, τὰς δόποιας μεταχειριζόμεθα διὰ νὰ φανερώσωμεν δτὶ ἐν πρόσωπον ζῶον ἢ πρᾶγμα ἀνήκει εἰς κάποιον κτήτορα, λέγονται κτητικαὶ ἀντωνυμίαι. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι είναι αἱ ἔξης :

1. Οἱ συγκεκομένοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : μον, σον, τον, της—μας, σας, των.

Σημ. 1. Αἱ κτητικαὶ αὗται ἀντωνυμίαι ἀκολουθοῦν πάντοτε τὸ οὔσιαστικὸν (ἐπίθετον), εἰς τὸ δόποιον ἀνήκουν καὶ μένουν ἀκλιτοὶ παράδγ. τὸ σχολεῖόν μας, τοῦ σχολείου μας,—τὸ καλόν μου βιβλίον, τοῦ καλοῦ μου βιβλίον— τὰ μαθήματά του, τῶν μαθημάτων του.

2. Τὸ ἐπίθετον ὁ ἰδικός, ἡ ἰδική, τὸ ἰδικόν, μετὰ τῶν συγκεκομένων τύπων τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : μον, σον, τον (της)—μας, σας, των, σχηματίζει τὰς ἀκολούθους κτητικὰς ἀντωνυμίας διὰ τὰ τρία πρόσωπα :

α' πρόσωπον

Δι' ἔνα κτήτορα : ὁ ἰδικός μον, ἡ ἰδική μον, τὸ ἰδικόν μον.

Διὰ πολλοὺς κτήτορας : ὁ ἰδικός μας, ἡ ἰδική μας, τὸ ἰδικόν μας.

β' πρόσωπον

Δι' ἔνα κτήτορα : ὁ ἰδικός σον, ἡ ἰδική σον, τὸ ἰδικόν σον.

Διὰ πολλοὺς κτήτορας : ὁ ἰδικός σας, ἡ ἰδική σας, τὸ ἰδικόν σας.

γ' πρόσωπον

Δι' ἔνα κτήτορα : ὁ ἰδικός τον (της), ἡ ἰδική τον (της), τὸ ἰδικόν τον (της).

Διὰ πολλοὺς κτήτορας : ὁ ἰδικός των, ἡ ἰδική των, τὸ ἰδικόν των.

Σημ. 2. Αἱ ἀντωνυμίαι αὗται κλίνονται δπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα : (δ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν).

5. Αὔτοπαθεῖς ἀντωνυμιαι

Παραδείγματα :

Βλέπω τὸν ἑαυτόν μου.

Ἐποιεῖ τὸν ἑαυτόν του.

Φροντίζεις διὰ τὸν ἑαυτόν σου. Ὁμιλοῦμεν μὲ τὸν ἑαυτόν μας.

Αἱ λέξεις: τὸν ἔαντόν μον, τὸν ἔαντόν σον, τὸν
ἔαντόν τον, τὸν ἔαντόν μας, αἱ δόποιαι φανερώνουν,
ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ ἴδιον πάσχει, λέγονται αὐτο-
παθεῖς ἀντωνυμίαι.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντώνυμίαι εἰναι αἱ ἔξης :

α' πρόσωπον: τοῦ ἔαντοῦ μονοῦ—τοῦ ἔαντοῦ μας

β' πρόσωπον: τοῦ ἐαντοῦ σον -τοῦ ἐαντοῦ σας

γ' πρόσωπον: τοῦ ἐαυτοῦ τοῦ (της) — τοῦ ἐαυτοῦ τῷ.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς ἔξης:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

α' πρόσωπον

β' πρόσωπον

Γενική	τοῦ ἔαυτοῦ μου (μας)	τοῦ ἔαυτοῦ σου (σας)
Αἰτιατική	τὸν ἔαυτόν μου (μας)	τὸν ἔαυτόν σου (σας)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γενική	τῶν ἔσωτῶν μας	τῶν ἔσωτῶν σας
Αιτιατική	τοὺς ἔσωτούς μας	τοὺς ἔσωτούς σας

$\gamma' \pi \rho \delta \sigma \omega \pi o v$

Γενική τοῦ ἔαυτοῦ του (της) τῶν ἔαυτῶν των

Αἰτιατικὴ τὸν ἑαυτόν του (της) τοὺς ἑαυτούς των

Σημ. Αἱ αὐτοπαθεῖς δάντωσινμίαι δὲν ἔχουν δόνομαστικήν οὔτε εἰς τὸν ἐνικόν οὔτε εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

**Ασκησις.* Νά θέσετε εἰς τὴν θέσιν τῆς παύλας τὴν κατάλληλον αὐτοπαθή ἀντωνυμίαν ἐν τῷ ἀκολούθῳ ἀσκήσει:

Ἐκεῖνος δὲ ὁ δόποιος σκέπτεται κακῶς διὰ τὸν— δὲν ἡμπορεῖ νὰ σκεφθῆ καλῶς διὰ τοὺς δλλους. Οἱ καθεῖς εἶναι φίλοι τοῦ—. Οἱ δινθρωποὶ πολλάκις εἶναι ἔχθροι τοῦ—. Δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν μόνον διὰ τὸν—. Αγαπάτε τὸν πλησίον σας καθώς τὸν—. Οἱ νέοι ἔχουν ύπερβολικὴν πεποιθήσιν εἰς τὸν—. Νὰ σκεφθῆσι πρῶτον καθ— καὶ ἔπειτα νὰ ἀποκριθῆσι.

6. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα : Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Αἱ χεῖρες νίπτουν ἀλλήλας.

Τὰ καλὰ παιδία βοηθοῦν ἀλληλα.

Αἱ λέξεις ἀλλήλονται, ἀλλήλας, ἀλληλα, φανερώνουν, δτι δύο πρόσωπα (ζῶα ή πράγματα) ἐνεργοῦν καὶ ή ἐνέργεια τοῦ μὲν πρώτου πηγαίνει εἰς τὸ δεύτερον, τοῦ δὲ δευτέρου εἰς τὸ πρῶτον.

Αἱ λέξεις αὐταὶ εἰναι αἱ πτώσεις μιᾶς ἀντωνυμίας, ή ὅποια λέγεται ἀλληλα οπαθήσεις καὶ κλίνεται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἔχῆς:

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γενὴ	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτικὴ	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτιατικὴ	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλληλα

7. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα : Τίς εἰναι ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου;

Ποϊος εἰναι ὁ Γένος τοῦ Θεοῦ;

Πόσοι εἰναι οἱ ἄγιοι Ἀπόστολοι;

Αἱ λέξεις τίς; ποϊος; πόσοι; τὰς ὅποιας μεταχειριζόμεθα δταν ἐρωτῶμεν, λέγονται ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι.

Αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι εἰναι τρεῖς, αἱ ἔχῆς:

1. Ποϊος; ποία; ποῖον;

2. Πόσος; πόση, πόσον;

3. Τίς; τί; Αὕτη κλίνεται ὡς ἀκολούθως:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

	ἀρσεν.-θηλ.	οὐδέτερον	ἀρσεν.-θηλ.	οὐδέτερον
Όνομαστ.	τίς;	τί;	τίνες;	τίνα;
Γενικὴ	τίνος;	τίνος;	τίνων;	τίνων;
Δοτικὴ	τίνι;	τίνι;	τίσι;	τίσι;
Αἰτιατικὴ	τίνα;	τί;	τίνας;	τίνα;

8. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

‘Ο Κένταυρος, δὸποῖος ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα, ἐλέγετο Χείρων.

Πρέπει νὰ μετανοῇ ἐκεῖνος, δστις ἀμαρτάνει.

Κερδίζει τόσα, δσα τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ ζῆ.

Αἱ λέξεις : δ ποῖος, δστις, δσα, τὰς δποίας χρησιμοποιοῦμεν ὅταν θέλωμεν νὰ ἀναφέρωμεν ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, διὰ τὸ δποῖον ώμιλήσαμεν εἰς προτηγουμένην πρότασιν καὶ διὰ τὸ δποῖον συνεχίζεται δ λόγος, λέγονται ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι. Καὶ εἶναι αἱ ἔξης :

1. Ὁ δποῖος, η δποία, τὸ δποῖον

2. Ὁσις, δση, δσον

3. Ὁστις, ήτις, δ.τι

Αἱ δύο πρῶται ἔκ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν κλίνονται, δπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως, ἢ δὲ τρίτη ὡς ἔξης :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ἀρσενικὸν	θηλυκὸν	οὐδέτερον
Ὀνομαστικὴ	δστις	ήτις
Γενικὴ	οῦτινος	ήστινος
Δοτικὴ	δτινι	ήτινι
Αἰτιατικὴ	δντινα	ήντινα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	οῖτινες	αῖτινες	ἄτινα
Γενικὴ	ῶντινων	ώντινων	ῶντινων
Δοτικὴ	οῖστισι	αῖστισι	օῖστισι
Αἰτιατικὴ	οῦστινας	άστινας	ἄτινα

Σημ. 1. Ἡ ἀντωνυμία : δστις, ήτις, δ.τι εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἀντωνυμίαν δσ, η, δ, καὶ τὴν δόριστον τίς, τι. Κλίνονται δὲ χωριστά ἀλλὰ γράφονται ὡς μία λέξις.

Σημ. 2. Τὸ οὐδέτερον τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας : δ.τι ἔχει ὑποδιαστολὴν διὰ νὰ τὸ διακρίνωμεν ἀπὸ τὸν εἰδικὸν σύνδεσμον δτι.

Σημ. 3. Πολλάκις ἀντὶ τῶν ἀντωνυμιῶν : δ δποῖος καὶ δστις, μεταχειριζόμεθα τὴν δκλιτον ἀντωνυμίαν πού· παράδγ. Πρέπει νὰ δίη εἰς τοὺς πτωχούς ἐκεῖνος πού ἔχει πολλά, (ἐκεῖνος, δ λόγος ἔχει πολλά).

9. Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα : Οὐδεὶς ἐγεννήθη σοφός.

"Ἐκαστος ἀς βοηθῇ τὸν πλησίον του.

"Ανθρωπός τις κατέβαινε ἀπὸ Τερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ.

Αἱ λέξεις: ο ὃ δεὶς, ἐκ αστος, τίς, αἱ ὅποιαι λέγονται διὰ ἐν πρόσωπον ἀόριστον, χωρὶς νὰ τὸ ὄνομάζουν, καλοῦνται ἀόριστοι ἀντωνυμίαι. Αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμίαι εἰναι αἱ ἔξῆς:

1. τίς (ἀρσ. καὶ θηλ.) τί (οὐδ.)	8. ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα
2. κανεῖς, καμμία, καγὲν	9. ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο
3. καθεῖς, καθεμία, καθὲν	10. πᾶς, πᾶσα, πᾶν (= καθεὶς)
4. οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδὲν	11. ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα
5. μηδεῖς, μηδεμία, μηδὲν	12. μερικοί, μερικαί, μερικὰ
6. ἔκαστος, ἔκαστη, ἔκαστον	13. ἐκάτερος, ἐκατέρα, ἐκάτερον
7. ἔτερος, ἔτέρα, ἔτερον	14. εἰς, μία, δύ

Σημ. 1. 'Ως ἀόριστος ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ ἀριθμητικὸν: εἰς, μία, δύ, δταν φανερώνη ἀόριστως ἔνα ἀντικείμενον (πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα).

Σημ. 2. 'Απὸ τὰς ἀόριστους ἀντωνυμίας ἀλλαι μὲν κλίνονται ὡς δευτερόκλιτα ἐπίθετα, ἀλλαι δὲ δπως τὸ ἀριθμητικὸν εἰς, μία, δύ.

Σημ. 3. 'Η ἀόριστος ἀντωνυμία : τίς, τι, κλίνεται ὡς ἀκολούθως :

'Ενικὸς ἀριθμὸς		Πληγθυντικὸς ἀριθμὸς		
ἀρσεν.-θηλ.	οὐδέτερον	ἀρσεν.-θηλ.	οὐδέτερον	
'Ονομαστ.	τίς	τι	τινὲς	τινὰ
Γενικὴ	τινὸς	τινὸς	τινῶν	τινῶν
Δοτικὴ	τινὶ	τινὶ	τισὶ	τισὶ
Αἰτιατικὴ	τινὰ	τὶ	τινὰς	τινὰ

Σημ. 4. 'Η ἀόριστος ἀντωνυμία τίς, τι, πολλάκις χάνει τὸν τόνον της, δπως θὰ ίδωμεν κατωτέρω.

*Ἀσκησις. Νὰ κλίνετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη των τὰς ἀκολούθους ἀόριστους ἀντωνυμίας : Εἰς τὸν ἐνικὸν τάς : οὐδεὶς, μηδεῖς. Εἰς τὸν πληγθυντικὸν τάς : ἀμφότεροι, μερικοί.

*Ἀσκησις. Νὰ κλίνετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη των τὰς ἀκολούθους ἀόριστους ἀντωνυμίας : ἔκαστος, ἔτερος, ἄλλος.

5. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

10. Ἐγκλιτικὰ λέξεις

Παραδείγματα : Θεέ μου, βοήθησέ με!

Τὰ τετράδιά των εἶναι καθαρά.

Φυτά τινα τοῦ κήπου μας εἶναι ἀνθισμένα.

Μερικαὶ μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι λέξεις προφέρονται τόσον στενὰ μετὰ τῆς προηγουμένης λέξεως, ώστε ὁ τόνος των ἡ ἀποβάλλεται ἡ μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης.

Αἱ μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι αὐταὶ λέξεις λέγονται ἐγκλιτικαὶ ἡ ἐγκλιτικὰ καὶ εἶναι αἱ ἔξης :

α) Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν: μοῦ, μοῖ, μέ, σοῦ, σοῖ, σέ, μᾶς, σᾶς, καθὼς καὶ οἱ συγκεκομένοι τύποι: τοῦ, τῆς, τό, τῶν, τούς, τάς, τά.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τίς, τί, εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τῆς.

γ) Τὰ ἐπιρρήματα: πού, πώς, ποτέ.

1. Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ ἀποβάλλουν τὸν τόνον των:

α) **Παραδείγματα :** βοσκός τις, βοσκοί τινες, τιμῶ σε, τιμῶ τινα.

"Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἡ περισπωμένη, τὸ ἐγκλιτικὸν χάνει τὸν τόνον του.

β) **Παραδείγματα :** Τὰ βιβλία μου, οἱ φίλοι μου.

"Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος τὸ δὲ ἐγκλιτικὸν μονοσύλλαβον, χάνει τὸν τόνον του.

2. Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ μεταβιβάζουν τὸν τόνον των:

α) **Παραδείγματα :** "Ανθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες, δῶρόν τι, δῶρά τινα.

"Οταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος ἡ προπερισπωμένη, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης ὡς ὀξεία.

3. Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ φυλάττουν τὸν τόνον των:

Παραδείγματα : "Αγθη τινὰ — λέγουν τινές.

"Ολα τὰ δισύλλαβα ἐγκλιτικὰ φυλάττουν τὸν τόνον των, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος.

Τ Ο Ρ Η Μ Α

1. Ποιαι λέξεις όνομάζονται ρήματα

Παραδείγματα :

‘Ο μαθητής γράφει τὴν ἀσκησίν του.

‘Ο Ἰωάννης ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀταξίαν του.

‘Η θάλασσα ἡσυχάζει.

Εἰς τὸ α' παράδειγμα ἡ λέξις γράφει φανερώνει τὴν ἐνέργειαν τοῦ μαθητοῦ.

Εἰς τὸ β' παράδειγμα ἡ λέξις ἐτιμώρηθη φανερώνει τὴν ἐπαθετικήν του.

Εἰς τὸ γ' παράδειγμα ἡ λέξις κατάστασιν εὑρίσκεται ή θάλασσα.

Αἱ λέξεις αὐταί, αἱ δόποιαι μᾶς φανερώνουν, ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὑρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν λέγονται ρήματα.

Σημ. Εύκολως ἀναγνωρίζομεν, ἂν μία λέξις είναι ρῆμα, διτανήμπορούμεν νὰ τὴν κλίνωμεν μὲ τὴν ἀντωνυμίαν ἔγώ, σύ, αὐτός· παράδγ. ἔγώ γράφω, σὺ γράφεις, αὐτός γράφει, ἡμεῖς γράφομεν κτλ.

***Ασκησις.** Νὰ εῦρετε τὰ ρήματα, τὰ δόποια ἔχει τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως σας.

2. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ρήματος

Και τὰ ρήματα είναι ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, ἀλλὰ δὲν κλίνονται ὅπως τὰ οὐσιαστικὰ καὶ τὰ ἐπίθετα.

Ἐχουν δηλαδὴ καὶ τὰ ρήματα τοὺς ἴδιους των χαρακτηριστικούς τύπους, μὲ τοὺς ὅποιους φανερώνουν:

1. τὴν διάθεσιν	4. τὸν χρόνον
2. τὴν φωνὴν	5. τὸν ἀριθμὸν
3. τὴν ἐγκλισιν	6. τὸ πρόσωπον

Οἱ ἔξ αὐτοὶ χαρακτηριστικοὶ τύποι ὀνομάζονται παρεπόμενα τοῦ ρήματος. Τὴν σημασίαν ἐνὸς ἑκάστου θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

1. Ἡ διάθεσις τοῦ ρήματος

α'. "Οταν τὸ ρῆμα φανερώνῃ ἐνέργειαν, λέγεται ἐνεργητικὸν ἢ ἐνεργητικῆς διαθέσεως παράδγ. 'Ο Πέτρος ποτίζει τὰ ἀνθη του. 'Η Φωτεινὴ ράπτει τὸ φόρεμά της.

β' "Οταν τὸ ρῆμα φανερώνῃ πάθος, λέγεται παθητικὸν ἢ παθητικῆς διαθέσεως παράδγ. 'Ο ἔχθρος ἐνικήθη.

γ'. "Οταν τὸ ρῆμα φανερώνῃ ὅτι τὸ ὑποκείμενον, δηλ. τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἐνέργεια, ἢ δὲ ἐνέργειά του ἐπιστρέφει εἰς τὸ ίδιον, λέγεται μέσον ρῆμα ἢ μέσης διαθέσεως παράδγ. 'Η Μαρλα κτενίζεται. 'Ο πατήρ ἐν δύεται. 'Η Ελένη νίπτεται.

δ'. "Οταν τὸ ρῆμα δὲν φανερώνῃ οὔτε ἐνέργειαν, οὔτε πάθος, ἀλλὰ ἀπλῶς μίαν κατάστασιν οὐδετέραν, λέγεται οὐδέτερον ἢ οὐδετέρας διαθέσεως παράδγ. 'Η θάλασσα ἡ συχάζει. 'Ο γάτος κοιμᾶται. 'Η θελά ύγιαν είναι. 'Ο φίλος μου ἀσθενεῖ.

2. Ἡ φωνὴ τοῦ ρήματος

Παραδείγματα :	ἐγὼ διδάσκω	ἐγὼ διδάσκομαι
	ἐγὼ γυμνάζω	ἐγὼ γυμνάζομαι
	ἐγὼ θυσιάζω	ἐγὼ θυσιάζομαι

"Αν προσέξωμεν τὴν κατάληξιν τῶν ἀνωτέρω ρημάτων, δυνάμεθα νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας, τὰς ὅποιας δνομάζομεν φωνάς.

‘Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει, δύσα ρήματα ἔχουν κατάληξιν — ω καὶ λέγεται φωνὴ ἐνεργητική παράδγ. λέγω, κτυπῶ, δίδω, μελετῶ, γνωρίζω.

‘Η δευτέρα κατηγορία περιλαμβάνει, δύσα ἔχουν κατάληξιν — ουμαι καὶ λέγεται φωνὴ παθητική παράδγ. διδάσκομαι, ἐκπαιδεύομαι, μάχομαι, ἐργάζομαι, ἐκτιμῶμαι.

3. ‘Η ἔγκλισις τοῦ ρήματος

Α'. Εἰς κάθε φωνὴν διακρίνομεν τρεῖς ἔγκλισεις:

α) Τὴν ὁριστικήν. ‘Οταν τὸ ρῆμα εύρισκεται εἰς τὴν ὄριστην ἔγκλισιν, φανερώνει τὴν πρᾶξιν ως βεβαίαν καὶ ὀρισμένην. παράδγ. παίζω, ἔπαιζον, θὰ παίξω, ἔπαιξα,—λύομαι, θὰ λυθῶ, ἔλύθηρ, ἔχω λυθῆ.

β) Τὴν ὑποτακτικήν. ‘Η ύποτακτική ἔγκλισις ἐκφράζει ἐπιθυμίαν ἢ προσδοκίαν παράδγ. Περιμένω νὰ ἔλθῃ ὁ ἀδελφός μου. ’Εὰν ἐπιδιώκῃς τὸ καλόν, θὰ εντυχήσῃς. Νὰ προσέχω με ν.

γ) Τὴν προστακτικήν. ‘Η προστακτική ἔγκλισις ἐκφράζει ἀξίωσιν, προτροπὴν ἢ προσταγήν παράδγ. Γράφετε γρήγορα. ’Ελλὲ ἀμέσως. Τοὺς ζυγοὺς λύσατε. ’Ας πολεμήσωμεν γενναίως.

Β'. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἔγκλισεις ἔχουν τὰ ρήματα καὶ ἕνα τύπον, ὁ ὅποιος ὁμοιάζει μὲν ἐπίθετον παράδγ. Τὸ ρῆμα γράφω ἔχει ρηματικὸν ἐπίθετον: ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον. Τὸ ρηματικὸν αὐτὸν ἐπίθετον λέγεται μετρική, διότι μετέχει καὶ τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπίθετου.

1. “Οτι μετέχει τοῦ ρήματος τὸ βλέπομεν, διότι φανερώνει συγχρόνως φωνὴν καὶ χρόνον. Παράδειγμα:

φωνὴ	χρόνος	μετρική
Ἐνεργ.	εἰς τὸ παρόν :	ὁ γράφων ἡ γράφουσα τὸ γράφον
”	εἰς τὸ παρελθόν :	ὁ γράψας ἡ γράψασα τὸ γράψαν
Παθητ.	εἰς τὸ παρόν :	ὁ γραφόμενος ἡ γραφομένη τὸ γραφόμενον
”	εἰς τὸ παρελθόν :	ὁ γεγραμένος ἡ γεγραμένη, τὸ γεγραμένον

2. “Οτι μετέχει δὲ τοῦ ἐπίθετου τὸ βλέπομεν, διότι ἔχει τρία γένη μὲ τρεῖς καταλήξεις καὶ κλίνεται ως ὄνομα ἐπίθετον.

4. Ὁ χρόνος τοῦ ρήματος

Παραδείγματα :

'Εγώ ποτέ ίζω τὰ ἄνθη, (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρόν).

'Εγώ ἐπότιζα τὰ ἄνθη, (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρελθόν).

'Εγώ θὰ ποτίσω τὰ ἄνθη, (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος θὰ γίνη εἰς τὸ μέλλον).

Τὸ ρῆμα λοιπὸν ἐκφράζει καὶ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἡ πρᾶξις. Εἰναι δὲ οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος δύκτῳ καὶ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν, οἱ ἔξις :

1. Ὁ ἐνεργεῖ φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται τώρα, εἰς τὸ παρόν καὶ συνεχίζεται παράδγ. ἐγὼ γυμνάζω, ἐγὼ γυμνάζομαι.

2. Ὁ παρατατικός φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος ἐγίνετο διαρκῶς εἰς τὸ παρελθόν, ἢ κατ' ἐπανάληψιν παράδγ. ἐγὼ ἐγύμναζον, ἐγὼ ἐγύμναζόμην.

3. Ὁ μέλλων διαρκής φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ γίνεται εἰς τὸ μέλλον ἀδιακόπως παράδγ. ἐγὼ θὰ γυμνάζω, ἐγὼ θὰ γυμνάζωμαι.

4. Ὁ μέλλων στιγμιαῖος φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ γίνη εἰς τὸ μέλλον μίαν φορὰν καὶ χωρὶς διάρκειαν παράδγ. ἐγὼ θὰ γυμνάσω, ἐγὼ θὰ γυμνασθῶ.

5. Ὁ ἀριστος φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἔγινεν ἀπλῶς εἰς τὸ παρελθόν παράδγ. ἐγὼ ἐγύμνασα, ἐγὼ ἐγύμνασθην.

6. Ὁ παρακείμενος φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἔχει τελεώσει εἰς ὠρίσμενον χρόνον τοῦ παρελθόντος παράδγ. ἐγὼ ἔχω γυμνάσει, ἐγὼ ἔχω γυμνασθῆ.

7. Ὁ νόπερ συντέλικος φανερώνει ὅτι μία ἐνέργεια ἔγινεν εἰς τὸ παρελθόν, πρὶν γίνη μία ἄλλη παράδγ. Είχον γυμνάσει τοὺς στρατιώτας, πρὶν ἀναχωρήσουν. Οἱ στρατιῶται είχον γυμνασθῆ, πρὶν ἀναχωρήσουν.

8. Ὁ τετελεσμένος μέλλων φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ τελειώσῃ εἰς τὸ μέλλον, πρὶν ἀρχίσῃ μία ἄλλη πρᾶξις παράδγ. Θὰ ἔχω γυμνάσει τοὺς μαθητάς, σταν θὰ ἔλθης.

5. Ἀριθμὸς καὶ πρόσωπα τοῦ ρήματος

Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου είναι τρία διὰ τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν καὶ τρία διὰ τὸν πληθυντικόν. Βοηθοῦν δὲ εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ρήματος:

Παραδείγματα : Ἐνικός ἀριθμὸς

α' πρόσωπον: ἐγώ λέγω

β' πρόσωπον: σὺ λέγεις

γ' πρόσωπον: αὐτὸς λέγει

Πληθυντικός ἀριθμὸς

α' πρόσωπον: ἡμεῖς λέγομεν

β' πρόσωπον: σεῖς λέγετε

γ' πρόσωπον: αὐτοὶ λέγουν

3. Ὁ σχηματισμὸς τῶν παρεπομένων τοῦ ρήματος

Εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν παρεπομένων τοῦ ρήματος (δῆλ. τῆς φωνῆς, τῆς ἔγκλισεως, τοῦ χρόνου, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ προσώπου) διακρίνομεν τὰ κατωτερά στοιχεῖα:

α'. τὸ θέμα, τὸ χαρακτήρ, ή κατάληξις

β'. τὴν αὖξησιν

γ'. τὰ βοηθητικὰ μόρια καὶ τὰ βοηθητικὰ ρήματα.

α') Τὸ θέμα, δὲ χαρακτήρ, ή κατάληξις

Παραδείγματα : βλέπω· λύω· ἐκτιμάω· λύομαι· λέγομαι
βλέπεις· λύεις· ἐκτιμάεις· λύεσαι· λέγεσαι
βλέπει· λύει· ἐκτιμάει· λύεται· λέγεται

1. Τὸ ἀμετάβλητον μέρος τοῦ ρήματος λέγεται θέμα· παράδγ. βλέπ-, λυ-, ἐκτιμα-, λεγ-.

2. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται χαρακτήρ· παράδγ. βλεπ-, λυ-, ἐκτιμα-, λεγ-.

“Οταν δὲ χαρακτήρ είναι φωνῆν, τὸ ρῆμα λέγεται φωνηντό ληκτον παράδγ. λύω, ἐκτιμάω, ἀκούω, λύομαι.

“Οταν δὲ χαρακτήρ είναι σύμφωνον, τὸ ρῆμα λέγεται συμφωνηντό ληκτον παράδγ. βλέπω, λέγω, δίδω, λέγομαι.

Τὰ συμφωνόληκτα δυνάμεθα νὰ τὰ χωρίσωμεν ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος των εἰς οὐρανικόληκτα, χειλικόληκτα, ὀδοντικόληκτα, ἐνρινόληκτα καὶ ὑγρόληκτα.

3. Τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ ρήματος, τὸ ὅποιον ἀλλάσσει κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται κατάληξις· παράδγ. βλέπω, βλέπεις, βλέπει, λέγομαι, λέγεσαι, λέγεται.

β') Ἡ αὔξησις

1. Συλλαβική αὔξησις.

Παραδείγματα :	Ἐνεστώς	Παρατατικός	Ἀόριστος
	γράφω	ἔγραφον	ἔγραψα
	χωρίζω	ἔχωριζον	ἔχωρισα

*Όταν τὰ ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον ἐν ε πρὸ τοῦ θέματος. Αὐτὸ τὸ ε δονομάζεται συλλαβικὴ αὔξησις.

Σημ. 1. *Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ, εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον μαζὶ μὲ τὴν αὔξησιν, διπλασιάζουν καὶ τὸ ρ' παράδγ. φίττω, ἔρριπτον, ἔρριψα.

Σημ. 2. Ανώμαλον αὔξησιν ἔχουν τὰ: δύναμαι, ἡδυνάμη, θέλω, θελεον,

2. Χρονική αὔξησις.

Τὰ ρήματα, τὰ δόποια ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν, ἀντὶ συλλαβικῆς αὔξησεως ἔκτείνουν τὸ ἀρχικὸν βραχὺ φωνῆεν τοῦ θέματος εἰς μακρόν. Ἡ ἕκτασις αὐτὴ λέγεται χρονικὴ αὔξησις.

Εἰς τὴν χρονικήν αὔξησιν:

τὸ α γίνεται	η :	ἀκούω - ἥκουον
τὸ ε	» η :	ἔλπιζω - ἥλπιζον
τὸ ο	» ω :	όριζω - ὥριζον
τὸ αι	» η :	αἰσθάνομαι - ἥσθανόμην
τὸ ευ	» ησ :	εὔχομαι - ἥγχόμην
τὸ ου	» ην :	αὔξανω - ἥγξανον
τὸ οι	» ω :	οἰκτίρω - ὥκτιρον

Σημ. 1. Τὰ ἀκόλουθα ρήματα ἔχουν ἀνώμαλον αὔξησιν: ἔχω, εἶχον—εἴλκω, λκον—ἐργάζομαι, εἰργαζόμην—ἐρπω, είρπον. Ἐκτείνουν δηλ. τὸ ε εἰς ει.

Σημ. 2. Τὸ ρήμα ἔορτάζω ἔχει παρατατικὸν ἄντραζον καὶ ἀόριστον ἄντρασα.

Σημ. 3. Τὰ ρήματα, τὰ δόποια είναι σύνθετα μὲ προθέσεις, λαμβάνουν τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν προθέσειν παράδγ. ἀναγράφω—ἀνέγραφον, διαχωρίζω—διεχώριζον, προλαμβάνω—προελάμβανον, περιφέρω—περιέφερον.

Σημ. 4. Ἡ αὔξησις γίνεται μόνον εἰς τὴν ὄριστικὴν ἔγκλισιν.

*Ασκησις. Νὰ γράψετε τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῶν κάτωθι ρημάτων εἰς στήλας, προσέχοντες εἰς τὴν αὔξησιν, τὴν δόποιαν πρέπει καθένα νὰ λάβῃ:

— ποτίζω, ἀγοράζω, ἀκούω, κλαίω, περιγράφω, ἀναγνωρίζω, καθορίζω, ράπτω, γυμνάζω, εύχομαι, λύω, διαλύω, περιτειχίζω, καταστρέφω, τρέχω, φωτίζω, μορφώνω, βλάπτω, λάμπω, σχηματίζω, νηστεύω, πιστεύω, παιδεύω.

γ') Βοηθητικά μόρια και βοηθητικά ρήματα

Οι διάφοροι χρόνοι του ρήματος κατα τὴν κλίσιν των ἄλλοτε εἰναι ἀπλοῖ καὶ ἄλλοτε σύνθετοι. Ὅταν εἰναι ἀπλοῖ λέγονται μονοεκτικοί, ὅταν δὲ εἰναι σύνθετοι λέγονται περιφραστικοί.

Παραδείγματα :

Μονοεκτικοὶ χρόνοι	Περιφραστικοὶ χρόνοι
Ἐνεστῶς	δένω
Παρατατικὸς	ἔδενον
Αόριστος	ἔδεσα

Διὰ νὰ σχηματίσωμεν τοὺς περιφραστικοὺς τύπους τοῦ ρήματος χρησιμοποιοῦμεν :

α) Τὰ βοηθητικὰ μόρια: Τὸ μόριον θὰ διὰ τοὺς δύο μέλλοντας· (παράδγ. θὰ λύω —θὰ λύσω). Τὸ μόριον νὰ διὰ τὴν ὑποτακτικήν· (παράδγ. νὰ λύω—νὰ λύσω). Τὸ μόριον ἄς διὰ τὴν προστακτικήν· (παράδγ. ἄς λύη—ἄς λύση—ἄς λύεται—ἄς λυθῆ).

β) Τὰ βοηθητικὰ μέρη τα: Τὸ βοηθητικὸν ρῆμα ἔχω διὰ τὸν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον· (παράδγ. ᔁχω λύσει—εἰχον λύσει, ᔁχω λυθῆ—εἰχον λυθῆ) καὶ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα εἰμαι διὰ τὸν παθητικὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον· παράδγ. εἰμαι λελυμένος—ῆμην λελυμένος. εἰμαι γεγραμμένος —ῆμην γεγραμμένος).

4. Κλίσις βοηθητικῶν ρημάτων

Τὰ βοηθητικὰ ρήματα εἰναι δύο: τὸ ἔχω καὶ τὸ εἰμαι.

α') Τὸ ρῆμα ἔχω

Όριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Μετοχὴ
Ἐνεστῶς: ᔁχω	νὰ ᔁχω		
ἔχεις	νὰ ᔁχης	ἔχε	δ ᔁχων
ἔχει	νὰ ᔁχη	ἄς ᔁχη	ή ᔁχουσα
ἔχομεν	νὰ ᔁχωμεν		τὸ ᔁχον
ἔχετε	νὰ ᔁχετε	ἔχετε	
ἔχουν	νὰ ᔁχουν	ἄς ᔁχουν	

Παρατατικός: εἰχον, εἰχεις, εἰχε, εἰχομεν, εἰχετε, εἰχον

Μέλλων: θὰ ᔁχω, θὰ ᔁχης, θὰ ᔁχη, θὰ ᔁχωμεν, θὰ ᔁχετε, θὰ ᔁχουν

β'. Τὸ ρῆμα εἰμαι

Όριστική	Τυποτάκτ.	Προστακτική	Μετοχή
Ἐνεστῶς	εἰμαι	νὰ εἰμαι	
	εἰσαι	νὰ εἰσαι	ἔσο ἥ ἀς εἰσαι
	εἰναι	νὰ εἰναι	ἔστω ἥ ἀς εἰναι
	εἴμεθα	νὰ εἴμεθα	ἡ οὔσα
	εἰσθε	νὰ εἰσθε	τὸ ὄν
	εῖναι	νὰ εἶναι	ἔστωσαν ἥ ἀς εἰναι

Παρατατικός : ἥμην, ἥσο, ἥτο, ἥμεθα, ἥσθε, ἥσαν
Μέλλων : θὰ εἰμαι, θὰ εἰσαι, θὰ εἰναι, θὰ εἴμεθα, θὰ εἰσθε, θὰ εἶναι

"Ασκησις. Νὰ κλίνετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ δύο βοηθητικὰ ρήματα καὶ νὰ μάθετε τὴν δρθογραφίαν των.

5. Διαίρεσις τῶν ρημάτων

Παραδείγματα :

λύ-ω	ἐκτιμά-ω = ἐκτιμ-ῶ
λύ-εις	ἐκτιμά-εις = ἐκτιμ-ᾶς
λύ-ει	ἐκτιμά-ει = ἐκτιμ-ᾶ

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ρήματα κατὰ τὴν κλίσιν των παρουσιάζουν ώρισμένας διαφοράς. Διὰ τὴν εύκολωτέραν των ἔκμαθησιν οἱ Γραμματικοὶ τὰ ἔχωρισαν εἰς δύο μεγάλας διμάδας, εἰς τὰ βαρύτονα καὶ εἰς τὰ περισπώμενα ἢ συνημένα.

"Η πρώτη ὁμάς λέγεται συνγία τῶν βαρυτόνων, ἡ δὲ δευτέρα λέγεται συνγία τῶν περισπωμένων ἢ συνημένων.

Παραδείγματα βαρυτόνων :

λύ-ω	λύ-ομαι
γράφ-ω	γρά-φομαι
ἐκπαιδεύ-ω	ἐκπαιδεύ-ομαι

"Ωστε τὰ βαρύτονα ρήματα παροξύνονται εἰς τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα, εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἐνεστῶτα προπαροξύνονται.

Παραδείγματα περισπωμένων ή συνηρημένων :

ἀγαπά-ω	= ἀγαπ-ῶ	ἀγαπά-ομαι	= ἀγαπῶμαι
ἐπαινέ-ω	= ἐπαιν-ῶ	ἐπαινέ-ομαι	= ἐπαινῶμαι
ἐκπληρό-ω	= ἐκπληρ-ῶ	ἐκπληρό-ομαι	= ἐκπληρῶμαι

“Ωστε τὰ περισπώμενα ή συνηρημένα ρήματα : α) συναιροῦν τὸ φωνῆν τοῦ χαρακτῆρος μὲ τὸ φωνῆν (ἢ τὴν δίφθογγον) τῆς καταλήξεως καὶ β) εἰς μὲν τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα περισπῶνται εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἐνεστῶτα προπερισπῶνται.

“Ασκησις. Νὰ εὑρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας πέντε βαρύτονα ρήματα εἰς-ω καὶ πέντε εἰς -ομαι. Ἐπίσης πέντε περισπώμενα ρήματα εἰς -ῶ καὶ πέντε εἰς -ῶμαι ἢ -οῦμαι καὶ νὰ τὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας.

“Ασκησις. Χωρίσατε εἰς τὸ τετράδιόν σας δύο στήλας καὶ καταγράψατε εἰς τὴν μίαν τὰ βαρύτονα ρήματα καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὰ περισπώμενα. τὰ δποῖα θὰ συναντήσετε εἰς τὸν ἀκόλουθον μῦθον :

Λύκος καὶ πρόβατον.—Τί κακὸν εἶναι τοῦτο! ἔλεγεν δὲ λύκος πρὸς τὸ πρόβατον. Κανεὶς βεβαίως δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι ἔχω περισσοτέραν γνῶσιν ἀπὸ σέ. Καὶ δμως ἡ ζωὴ σου εἶναι ἀσυγκρίτως εύτυχεστέρα ἀπὸ τὴν Ιδικήν μου. Ἐσε περιποιοῦνται καὶ οἱ σκύλοι καὶ οἱ δινθρώποι, ἐνῷ ἐμὲ πάντοτε μὲ καταδίώκουν καὶ προσπαθοῦν νὰ μὲ κακοποιήσουν ὡς ἔχθρὸν δισπονδον.

—Καὶ πῶς θέλεις νὰ ζῆς εὐτυχής, τοῦ ἀπεκρίθη τὸ πρόβατον, ἀφοῦ μὲ τὴν πολλήν σου γνῶσιν δὲν καταγίνεσαι εἰς ἄλλο τι παρὰ νὰ παραπλανήσῃς ἐμὲ τὸ ἀθέων καὶ νὰ στερήσῃς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ σᾶς ὥφελείας τοὺς παρέχω ; Παύσε λοιπὸν νὰ πολεμῆς τοὺς ἄλλους καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ σὲ πολεμήσῃ.

“Ασκησις. Νὰ τουσθοῦν ὁρθῶς αἱ λέξεις τῆς ἀκολούθου ἀσκήσεως, εἰς τὰς δύοις δὲν ἔχει τεθῆ τόνος καὶ νὰ γίνη ἡ ἔγκλισις, διόν ἀπαιτεῖται :

‘Ο περίπατος. Ήμέραν τινὰ ἡλιολουστὸν τῆς ἀνοίξεως φίλοι τινες ἔγγιθον εἰς περίπατον. Ἀφοῦ ἐπροχωρησαν ἀρκετά ἐφθασαν τέλος εἰς τινὰ λοφον καὶ ἐστάματησαν πλησιον πηγῆς τινος. Το τοπιον ἡτο ὑπεροχον. ‘Η πεδιᾶς ἡπλούστο ἐμπροσθέν των ὡς πρασινὴ θάλασσα. Οι γεωργοὶ ἐφαινοντο ἀσχολούμενοι εἰς τας ἐργασίας των. ‘Ο λόφος ἡτο καταφυτος. Δενδρά τινα ἡσαν δινθισμένα καὶ ἐσκορπιζον την εύωδίαν των. ‘Εκ τινος παρακειμενου ρυακιου ἡκουετο δ ψιθυρος του κελαρύζοντος ὕδατος, ἐνῷ τα πτηνα μεσα εἰς τα φυλλωματα κατεγινοντο ἀμεριμνα και εύχαριστημενα εἰς την κατασκευη της φωλεας των και εἰς το κελαδημα των. Εις την θαυμασιαν αύτην τοποθεσιαν ἐμειναν οι καλοι φίλοι διλην την ημεραν, δια να ἀπολασουν τα καλλη της φυσεως και να διναπνευσουν τον δροσερον και ζωογονον ἀερα.

~~ΕΛΛΑΣ~~ Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Ἐνεργητική Φωνή

	Όριστική	Γ' ποτακτική	Προστακτική	Μετοχή
Ἐνεστώς	λύ-ω	νὰ λύ-ω		
	λύ-εις	νὰ λύ-ης	λῦ-ε	ό λύ-ων
	λύ-ει	νὰ λύ-η	ᾶς λύ-η	ή λύ-ουσα
	λύ-ομεν	νὰ λύ-ωμεν		τὸ λῦ-ογ
	λύ-ετε	νὰ λύ-ετε	λύ-ετε	
	λύ-ουν	νὰ λύ-ουν	ᾶς λύ-ουν	
Παρατατικός : ἔλυ-ον, ἔλυ-εις, ἔλυ-ε, ἔλυ-ομεν, ἔλυ-ετε, <u>ἔλυ-ον</u>				
Μέλλων	θὰ λύ-ω,	θὰ λύ-ης,	θὰ λύ-η,	
Διαρκής	θὰ λύ-ωμεν,	θὰ λύ-ετε,	θὰ λύ-ουν	
Μέλλων	θὰ λύ-σω,	θὰ λύ-σης,	θὰ λύ-ση,	
Στιγμιαίος	θὰ λύ-σωμεν,	θὰ λύ-σετε,	θὰ λύ-σουν	
Ἄρθρος	ἔλυ-σα	νὰ λύ-σω		
	ἔλυ-σες	νὰ λύ-σης	λῦ-σε	ό λύ-σας
	ἔλυ-σε	νὰ λύ-ση	ᾶς λύ-ση	ή λύ-σασα
	ἔλυ-σαμεν	νὰ λύ-σωμεν		τὸ λῦ-σαν
	ἔλυ-σατε	νὰ λύ-σετε	λύσατε	
	ἔλυ-σαν	νὰ λύ-σουν	ᾶς λύσουν	
Παρακείμενος	ἔχω λύ-σει	νὰ ἔχω	λύσει	
	ἔχεις λύ-σει	νὰ ἔχης	λύσει	
	ἔχει λύ-σει	νὰ ἔχῃ	λύσει	
	ἔχομεν λύ-σει	νὰ ἔχωμεν	λύσει	
	ἔχετε λύ-σει	νὰ ἔχετε	λύσει	
	ἔχουν λύ-σει	νὰ ἔχουν	λύσει	
Τητελεσμένος	εἶχον λύσει, εἶχες λύσει, εἶχε λύσει,			
τέλικος	εἶχομεν λύσει, εἶχετε λύσει, εἶχον λύσει			
Τετελεσμένος	θὰ ἔχω λύσει, θὰ ἔχης λύσει, θὰ ἔχῃ λύσει,			
Μέλλων	θὰ ἔχωμεν λύσει, θὰ ἔχετε λύσει, θὰ ἔχουν λύσει			

~~Παρατατική Φωνή~~

~~συμβολή~~

Όριστική Υποτακτική Προστακτική Μετοχή

'Ενεστώς	λύ-ομαι ~~ωνδέψηνα~~ λύ-ωμαι		
	λύ-εσαι	νὰ λύ-εσαι	νὰ λύ-εσαι
	λύ-εται	νὰ λύ-εται	ἄς λύ-εται
	λυ-όμεθα	νὰ λυ-ώμεθα	τὸ λυ-όμενον
	λύ-εσθε	νὰ λύ-εσθε	λύ-εσθε
	λύ-ονται	νὰ λύ-ωνται	ἄς λύ-ωνται

Παρατατικός ἐλυ-όμην, ἐλύ-εσο, ἐλύ-ετο,
ἐλυ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο.

Μέλλων θὰ λύ-ωμαι, θὰ λύ-εσαι, θὰ λύ-εται,
Διαρκής θὰ λυ-ώμεθα, θὰ λύ-εσθε, θὰ λύ-ωνται

Μέλλων θὰ λυ-θῶ, θὰ λυ-θῆς, θὰ λυ-θῆ,
Στιγμιαίος θὰ λυ-θῶμεν, θὰ λυ-θῆτε, θὰ λυ-θοῦν

'Αριστος	ἐλύ-θην	νὰ λυ-θῶ		
	ἐλύ-θης	νὰ λυ-θῆς	νὰ λυ-θῆς	ό λυ-θεῖς
	ἐλύ-θη	νὰ λυ-θῆ	ἄς λυ-θῆ	ή λυ-θεῖσα
	ἐλύ-θημεν	νὰ λυ-θῶμεν		τὸ λυ-θὲν
	ἐλύ-θητε	νὰ λυ-θῆτε	λυ-θῆτε	
	ἐλύ-θησαν	νὰ λυ-θοῦν	ἄς λυ-θοῦν	

Παραχείμενος	ἔχω	λυθῆ	νὰ ᔁχω λυθῆ	ό λελυ-μένος
	ἔχεις	λυθῆ	νὰ ᔁχης λυθῆ	(λυμένος)
	ἔχει	λυθῆ	νὰ ᔁχη λυθῆ	ή λελυ-μένη
	ἔχομεν	λυθῆ	νὰ ᔁχωμεν λυθῆ	(λυμένη)
	ἔχετε	λυθῆ	νὰ ᔁχετε λυθῆ	τὸ λελυ-μένον
	ἔχουν	λυθῆ	νὰ ᔁχουν λυθῆ	(λυμένον)

Τηρερσυν- εἶχον λυθῆ, εἴχεις λυθῆ, εἴχε λυθῆ,
τέλικος εἴχομεν λυθῆ, εἴχετε λυθῆ, εἶχον λυθῆ

Τετελεσμένος θὰ ᔁχω λυθῆ, θὰ ᔁχης λυθῆ, θὰ ᔁχη λυθῆ,
Μέλλων θὰ ᔁχωμεν λυθῆ, θὰ ᔁχετε λυθῆ, θὰ ᔁχουν λυθῆ

1. Παρατηρήσεις εἰς τὴν αλίσιν τῶν ρημάτων

1. Ὁ παρατατικός, οἱ δύο μέλλοντες, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ δὲ τετελεσμένος μέλλων σχηματίζονται μόνον εἰς τὴν δριστικήν.

2. Εἰς τοὺς περιφραστικοὺς χρόνους τῶν τριῶν ἐγκλίσεων, ὅταν προτογοῦνται τοῦ ρήματος τὰ μόρια: θά, νά, ἄς (ὶνα, ἄν), τότε αἱ καταλήξεις -ης -ῃ -ωμεν -ωμαι-ώμεθα γράφονται μὲν ἡτα καὶ ὀμέγα (θὰ γράφης, θὰ γράφῃ, θὰ γράφωμεν, θὰ γράφωμαι, θὰ γραφώ μεθα).

3. Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις σχηματίζονται ἀπὸ δύο θέματα: ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος καὶ ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου.

Σημ. 1. Ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος σχηματίζονται: ὁ ἐνεστὼς εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις, ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ μέλλων διαρκῆς (θέμα λν—: λύω, δεν—: δένω). Ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου σχηματίζονται: ὁ ἀορίστος, δὲ μέλλων στιγματος, ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ δὲ τετελεσμένος μέλλων (θέμα λνσ—: ξ-λυ-σα).

4. Ἡ προστακτικὴ δὲν ἔχει πρῶτον πρόσωπον οὔτε εἰς τὸν ἐνικὸν οὔτε εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

5. Ὁ παθητικὸς παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλων σχηματίζονται καὶ μὲν τὸ βοηθητικὸν ρῆμα εἰ μαι, ὡς ἔξῆς :

Παθ. παρακείμενος: εἰμαι λελυμένος (= ἔχω λυθῆ), εἰσαι λελυμένος, εἰναι λελυμένος, εἴμεθα λελυμένοι, εἰσθε λελυμένοι, εἰναι λελυμένοι.

Παθ. ὑπερσυντέλικος: ἥμην λελυμένος (= εἰχον λυθῆ), ἥσο λελυμένος, ἥτο λελυμένος, ἥμεθα λελυμένοι, ἥσθε λελυμένοι, ἥσαν λελυμένοι.

Παθ. τετελ. μέλλων: θὰ εἰμαι λελυμένος (=θὰ ἔχω λυθῆ), θὰ εἰσαι λελυμένος, θὰ εἰναι λελυμένος, θὰ εἴμεθα λελυμένοι, θὰ εἰσθε λελυμένοι, θὰ εἰναι λελυμένοι.

Σημ. 2. Τὸ τρίτον πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστῶτος ἔχει κατάληξιν συνήθως -ουν. Πολλάκις δῶμας καὶ κατάληξιν -ουσι καὶ -ωσι· παράδγ. λύουν καὶ λύουσι, νὰ λύων καὶ νὰ λύωσι, γράφουν καὶ γράφουσι, νὰ γράφουν καὶ νὰ γράφωσι. Ἐπίσης τὸ δεύτερον πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ὑποτακτικῆς ἔχει καὶ κατάληξιν -ητε, -ησθε καὶ -στητε παράδγ. νὰ λύητε καὶ νὰ λύσητε, νὰ λύσθε καὶ νὰ λύησθε, νὰ λύσετε καὶ νὰ λύσητε, νὰ γράψητε καὶ νὰ γράψησθε.

2. Ανωμαλίαι εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν συμφωνολήκτων

α) Εἰς τὰ χειλικό ληκτα, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα π, β, φ.

1. 'Ο θεματικὸς χαρακτὴρ π, φ, β τῆς καταλήξεως -σα τοῦ ἀορίστου συγχωνεύεται εἰς ψ· παράδγ. τρέπω : ἔτρεπ+σα= ἔτρεψα.

2. 'Ο χαρακτὴρ π, β, φ πρὸ τῆς καταλήξεως -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου ἀφομοιοῦται : τετριβ+ μένος= τετριμένος.

3. 'Ο χαρακτὴρ π, β πρὸ τῆς καταλήξεως -θην τοῦ παθ. ἀορίστου τρέπεται εἰς φ· παράδγ. πέμπω : ἐπέμπτ+θην= ἐπέμφθην.

β) Εἰς τὰ οὐρανικό ληκτα, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα κ, γ, χ.

1. 'Ο χαρακτὴρ κ, γ, χ μετὰ τῆς καταλήξεως -σα τοῦ ἀορίστου συγχωνεύεται εἰς ξ· παράδγ. πλέκω : ἐπλεκ+σα= ἐπλεξα.

2. 'Ο χαρακτὴρ κ, χ, πρὸ τῆς καταλήξεως -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου τρέπεται εἰς γ· παράδγ. βρέχω—βρεγμένος.

Σημ. 'Ομοίως σχηματίζουν τὸν ἐνεργ. ἀορίστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθ. παρακειμένου καὶ τὰ λήγοντα εἰς -ττω ἢ -σσω καὶ μερικά εἰς -ζω· παράδγ. κηρύττω, ἐκήρυξα, κεκηρυγμένος — μποστηρίζω, ὑπεστήμιξα, ὑπεστηριγμένος.

3. 'Ο χαρακτὴρ κ, γ πρὸ τῆς καταλήξεως -θην τοῦ παθητ. ἀορίστου τρέπεται εἰς χ· παράδγ. πλέκω—ἐπλέχθην.

γ) Εἰς τὰ δοντικό ληκτα, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα δ, θ.

1. 'Ο χαρακτὴρ δ, θ, ὅταν εὑρεθῇ πρὸ τῆς καταλήξεως -σα ἀποβάλλεται· παράδγ. σπεύδω (ἔσπευδ+σα)= ἔσπευσα.

2. 'Ο χαρακτὴρ δ, θ πρὸ τῆς καταλήξεως -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου τρέπεται εἰς σ· παράδγ. σπεύδω—ἔσπευσμένος, πείθω—πεπεισμένος.

3. 'Ο χαρακτὴρ δ, θ, πρὸ τῆς καταλήξεως -θην τοῦ παθ. ἀορίστου τρέπεται εἰς σ· παράδγ. πείθομαι—ἔπεισθην.

Σημ. 2. Τὰ εἰς -ίζω ρήματα γράφονται μὲν γιῶτα· παράδγ. ποτίζω, καθαρίζω, βοτανίζω κλπ. πλὴν τῶν δανείζω, ἀθροίζω, ἀντικρύζω.

δ) Τὰ ύγροληκτα καὶ ἐνριπτικά ληκτα, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα λ, ρ-μ, ν, σχηματίζουν τὸν ἐνεργητικὸν ἀορίστον εἰς -α· παράδγ. δέρω—δειρόα, ἀγγέλλω—ἥγγειλα, κρίνω—ἔκριγα.

Σημ. 1. Τὰ ρήματα τὰ λήγοντα εἰς -λλω γράφονται εἰς τὸν ἐνεστῶτα, τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν μέλλ. διαρκῆ μὲν δύο λ· παράδγ. στέλλω, ἔστελλον, θάστελλω. Πλὴν τῶν : θέλω, σφρίλω, ὥφελω.

Σημ. 2. "Οσα ύγροληκτα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρός των ε, τὸ τρέπουν εἰς τὸν ἐνεργητικὸν ἀορίστον εἰς ει· πασάδγ. στέλλω—ἔστειλα, δέρω—δειρόα.

3. Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'

Μερικὰ ρήματα δὲν σχηματίζουν ἐνεργητικὸν ἀόριστον εἰς -σα ἢ -α, ἀλλὰ τὸν σχηματίζουν μὲν κατάληξιν -ον παράδγ. μανθάνω, ἀόρ. ἔμαθον—πίνω, ἀόρ. ἔπιον—φεύγω, ἀόρ. ἔφυγον.

Ο ἀόριστος αὐτὸς δημάζεται ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' καὶ κλίνεται ως ἔξης :

Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'

Ὀριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Μετοχὴ
ἔμαθον	νὰ μάθω		
ἔμαθες	νὰ μάθης	μάθε	ο μαθών
ἔμαθε	νὰ μάθη	ας μάθη	ή μαθοῦσα
ἔμαθομεν	νὰ μάθωμεν		τὸ μαθὸν
ἔμάθετε	νὰ μάθετε	μάθετε	
ἔμαθον	νὰ μάθουν	ας μάθουν	

Παρατηρήσεις :

Ο ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει καταλήξεις εἰς μὲν τὴν δριστικὴν τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστῶτος.

Τὸ δεύτερον ἐνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς εἰς τοὺς ἐνεργητικούς ἀօριστους β': ἥλθον, ενδρον, εἶπον, εἰδον, τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούστης : ἐλθέ, ενρέ, εἰπέ, ίδε, τοῦ δὲ ἐνεργητ. ἀορ. β' ἔλαβον, ἔχει δύο τύπους, λάβε καὶ λαβέ.

Ο ἐνεργητ. ἀόριστος β' εἰ δ ο ν μόνον εἰς τὴν δριστικὴν γράφεται μὲν ει. Εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις γράφεται μὲν ει παράδγ. νὰ ίδω, νὰ ίδης—ίδε (ίδε), ας ίδη, ίδετε—ο ίδων.

Ο ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' εἰς τὸ πρῶτον ἐνικὸν πρόσωπον τῆς δριστικῆς ἔχει καὶ κατάληξιν εἰς -α παράδγ. ἔμαθον—ἔμαθα, εἰδον—είδα, ἥλθον—ἥλθα, ἔλαβον—ἔλαβα.

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε τὸ παρατατικὸν καὶ τὸν ἐνεργητ. ἀόριστον β' ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρήματα : —λαμβάνω, εύρισκω, φεύγω (ἀορ. β' ἔφυγον), λέγω (ἀορ. β' εἶπον), πάσχω, τρώω (ἀορ. β' ἔφαγον), πίνω, βλέπω (ἀορ. β' εἶδον).

*Ασκησις. Κλίνατε εἰς δλους τὸν χρόνους καὶ δλας τὰς ἐγκλίσεις ἐν ἐκ τῶν ἀκολούθων ερημάτων :—κόπτω, γράφω, βρέχω, τρέχω, πλέκω, ἀκούω, στέλλω, ποτίζω, θερίζω, κρινω μένω, βλάπτω, φωτίζω, δγοράζω.

4. Παθητικός άόριστος β'

Όριστική	Ύποτακτική	Προστακτική	Μετοχή
έγραφην	νὰ γραφῶ		
έγραφης	νὰ γραφῆς	νὰ γραφῆς	ἢ γραφεῖς
έγραφη	νὰ γραφῇ	ἃς γραφῇ	ἢ γραφεῖσα
έγραφημεν	νὰ γραφῶμεν		τὸ γραφὲν
έγραφητε.	νὰ γραφῆτε	γραφῆτε	
έγραφησαν	νὰ γραφοῦν	ἃς γραφοῦν	

Παρατηρήσεις :

"Οσα ρήματα σχηματίζουν παθ. άόριστον β' καὶ ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτήρός των ε ḥ ει, τὸ τρέπουν εἰς α' παράδγ. στέλλω, ἐστάλην-φθείρω, ἐφθάρην-τρέφω, ἐτράφην.

Τὰ ρήματα πλήττομαι καὶ ἐκπλήττομαι ἔχουν παθ. άόριστ. β' ἐπλήγην-ἐξεπλάγην.

"Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε τὸν παθητικὸν ἀόριστον β' ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρήματα καὶ νὰ κλίνετε δύο ἐξ αὐτῶν εἰς δλας τὰς ἐγκλίσεις τοῦ χρόνου τούτου:—στρέφομαι, βρέχομαι, βάφομαι, τρέφομαι, σήπομαι, κόπτομαι, σπείρομαι, φέρομαι, βλάπτομαι, γράφομαι.

"Ασκησις. Νὰ κλίνετε εἰς δλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς δλας τὰς ἐγκλίσεις ἐν ἐκ τῶν ἐξῆς ερμάτων:

—πατιδεύματι, λευκόνυμα, ποτίζομαι, πλέκομαι, ἀκούματι, φημίζομαι, θερίζομαι, κρίνομαι, κρύπτομαι, λούσματι, γράφομαι, ἐφοδιάζομαι, προμηθεύματι.

"Ασκησις. Νὰ συμπληρώσετε καὶ νὰ τονίσετε ὅθως τὰ ρήματα τῆς κατωτέρων διηγήσεως.

Οι χοῖροι καὶ οἱ λησταί.—Ο χοῖρος γνωρίζ—τὴν φωνὴν τοῦ χοιροβοσκοῦ καὶ ὑπακού—δταν τὸν καλ—. Τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον ἀναφερ—περὶ τούτου. Κάποτε εἰς τὴν ἀρχαίαν Τυρρηνίαν μερικοὶ κακοῦργοι προσωριμισθ— μὲ τὸ πλοϊὸν των εἰς μίαν παραλίαν, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπηρχ— ἐν χοιροστάσιον μὲ πολλοὺς χοίρους. Τούτους ἀφοῦ συνελαβ— οἱ λησταί, τοὺς ἀνεβίβασ— εἰς τὸ πλοϊὸν των, ἐλυσ— τὰ σχοινία του καὶ ἡρχισ— νὰ ἀπομακρυν— ἐκ τῆς ἔηρᾶς. Φυσικά, ἐν δσῳ οἱ λησταὶ εύρισκον— εἰς τὴν ἔηράν, ἔμεν— καὶ οἱ χοιροβοσκοὶ φοβισμένοι καὶ ἡσυχοι. "Οταν δμως ἔκεινοι ἀπεπλευσ—ἀπὸ τὴν παραλίαν, εἰς δσον διάστημα δυνατ— νὰ ἀκουσ— ἡ φωνὴ βοῶντος, ἡρχισ— οἱ χοιροβοσκοὶ νὰ καλ— μὲ τὰς συνήθεις προτροπάς των δπίσω τοὺς χοίρους.

Τότε τὰ βιαίως ἀρπαγέντα ζῶα, ὡς ἡκουσ— τὰς φωνὰς τῶν κυρίων των, ἀνήσυχα συνεκεντρωθ— πρὸς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ πλοιού, τὸ δποῖον τοιουτοτρόπως ἔχασ—πὴν Ισορροπίαν του καὶ ἀνετραπ—. Οι μὲν κακοῦργοι ἀμέσως ἐπνίγησ—, οἱ δὲ χοῖροι ἐκολυμβησ— καὶ ἐξηλθ— πλησίον τῶν κυρίων των.

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

α' Κατηγορία μὲς χαρακτῆρα -α: (τιμάω-τιμῶ)
'Ενεργητικὴ φωνὴ Παθητικὴ φωνὴ

‘Οριστική ἐνεστῶτος			
(τιμάω)	τιμῶ	(τιμάομαι)	τιμῶμαι
(τιμάεις)	τιμᾶς	(τιμάεσσαι)	τιμᾶσαι
(τιμάει)	τιμᾶ	(τιμάεται)	τιμᾶται
(τιμάομεν)	τιμῶμεν	(τιμαόμεθα)	τιμώμεθα
(τιμάετε)	τιμᾶτε	(τιμάεσθε)	τιμᾶσθε
(τιμάουν)	τιμοῦν	(τιμάονται)	τιμῶνται

‘Οριστική παρατατικού			
(ἐτίμασον)	ἐτίμων	(ἐτιμαόμην)	ἐτιμώμην
(ἐτίμασες)	ἐτίμας	(ἐτιμάσθο)	ἐτιμῆσθο
(ἐτίμασ)	ἐτίμα	(ἐτιμάστο)	ἐτιμᾶτο
(ἐτιμάσμεν)	ἐτιμῶμεν	(ἐτιμαόμεθα)	ἐτιμώμεθα
(ἐτιμάστε)	ἐτιμᾶτε	(ἐτιμάσθε)	ἐτιμᾶσθε
(ἐτίμασον)	ἐτίμων	(ἐτιμάσοντο)	ἐτιμῶντο

Τυποτακτική		
νὰ (τιμάω)	τιμῶ	νὰ (τιμάωμαι) τιμῶμαι
νὰ (τιμάγης)	τιμᾶς	νὰ (τιμάεσαι) τιμᾶσαι
νὰ (τιμάῃ)	τιμᾶ	νὰ (τιμάεται) τιμᾶται
νὰ (τιμάωμεν)	τιμῶμεν	νὰ (τιμαώμεθα) τιμώμεθα
νὰ (τιμάετε)	τιμᾶτε	νὰ (τιμάεσθε) τιμᾶσθε
νὰ (τιμάουν)	τιμοῦν	νὰ (τιμάωνται) τιμῶνται

Προστακτική			
(τίμας)	τίμα	νό (τιμάσαι)	τιμᾶσαι
ἀς (τιμάγη)	τιμᾶ	ἀς (τιμάεται)	τιμᾶται
(τιμάστε)	τιμᾶτε	νὰ (τιμάεσθε)	τιμᾶσθε
ἀς (τιμάσουν)	τιμῶν	ἀς (τιμάωνται)	τιμῶνται

	Μετοχή
ό (τιμάων)	τιμῶν
ή (τιμάουσα)	τιμῶσα
τὸ (τιμάον)	τιμῶν
	ό (τιμαόμενος) τιμώμενος
	ή (τιμαομένη) τιμωμένη
	τὸ (τιμαόμενον) τιμώμενον

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικά ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρήματα κατὰ τὸ τιμῶ : μελετῶ,
νικῶ, ἀγαπῶ, ἔκτιμῶ, χαλῶ, μειδιῶ, δαπανῶ, ἐρωτῶ, πλασνῶμαι, κοιμῶμαι,
κυθερῶ, γελῶ, στιωπῶ.

β' Κατηγορία μὲ χαρακτῆρα -ε : (χινέω-χινῶ)

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Παθητικὴ φωνὴ

‘Οριστικὴ ἐνεστῶτος

(χινέω)	χινῶ	(χινέομαι)	χινοῦμαι
(χινέεις)	χινεῖς	(χινέεσαι)	χινεῖσαι
(χινέει)	χινεῖ	(χινέεται)	χινεῖται
(χινέομεν)	χινοῦμεν	(χινέόμεθα)	χινοῦμεθα
(χινέετε)	χινεῖτε	(χινέεσθε)	χινεῖσθε
(χινέουν)	χινοῦν	(χινέονται)	χινοῦνται

‘Οριστικὴ παρατατικοῦ

(ἐκίνεον)	ἐκίνουν	(ἐκινεόμην)	ἐκινούμην
(ἐκίνεες)	ἐκίνεις	(ἐκινέεσο)	ἐκινεῖσο
(ἐκίνεε)	ἐκίνει	(ἐκινέετο)	ἐκινεῖτο
(ἐκινέομεν)	ἐκινοῦμεν	(ἐκινεόμεθα)	ἐκινοῦμεθα
(ἐκινέετε)	ἐκινεῖτε	(ἐκινέεσθε)	ἐκινεῖσθε
(ἐκίνεον)	ἐκίνουν	(ἐκινέοντο)	ἐκινοῦντο

Τυποτακτικὴ

νὰ (χινέω)	χινῶ	νὰ (χινέωμαι)	χινῶμαι
νὰ (χινέης)	χινῆς	νὰ (χινέησαι)	χινῆσαι
νὰ (χινέη)	χινῆ	νὰ (χινέηται)	χινῆται
νὰ (χινέωμεν)	χινῶμεν	νὰ (χινέωμεθα)	χινῶμεθα
νὰ (χινέετε)	χινῆτε	νὰ (χινέησθε)	χινῆσθε
νὰ (χινέουν)	χινῶν	νὰ (χινέωνται)	χινῶνται

Προστακτικὴ

νὰ (χινέης)	χινῆς	νὰ (χινέησαι)	χινῆσαι
ἄς (χινέη)	χινῆ	ἄς (χινέηται)	χινῆται
νὰ (χινέητε)	χινῆτε	νὰ (χινέησθε)	χινῆσθε
ἄς (χινέουν)	χινῶν	ἄς (χινέωνται)	χινῶνται

Μετοχὴ

ό (χινέων)	χινῶν	ό (χινεόμενος)	χινοῦμενος
ή (χινέουσα)	χινοῦσα	ή (χινεούμηνη)	χινουμένη
τὸ (χινέον)	χινοῦν	τὸ (χινεόμενον)	χινοῦμενον

Ἄσκησις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἔρματα κατά τὸ κινῶ:
—ἀφαιρῶ, ἀκολουθῶ, διμολογῶ, ποιῶ, πωλῶ, ἐπαινῶ, πολεμῶ, τηρῶ, φιλονικῶ, κοσμῶ, λυπῶ, μετρῶ, προχωρῶ, ὠφελοῦμαι, ζωγονοῦμαι.

γ' Κατηγορία μὲ χαρακτῆρα -ο : (δηλώω-δηλῶ)

'Ενεργητικὴ φωνὴ		Παθητικὴ φωνὴ	
'Οριστικὴ ἐνεστῶτος			
(δηλόω)	δηλῶ	(δηλόμαι)	δηλοῦμαι
(δηλόεις)	δηλοῖς	(δηλόεσαι)	δηλοῦσαι
(δηλόει)	δηλοῖ	(δηλόεται)	δηλοῦται
(δηλόμεν)	δηλοῦμεν	(δηλούμεθα)	δηλούμεθα
(δηλόετε)	δηλοῦτε	(δηλόεσθε)	δηλοῦσθε
(δηλόουν)	δηλοῦν	(δηλόνται)	δηλοῦνται
'Οριστικὴ παρατατικοῦ			
(έδήλοον)	έδήλουν	(έδηλοόμην)	έδηλούμην
(έδήλοες)	έδήλους	(έδηλόεσο)	έδηλοῦσο
(έδήλοε)	έδήλου	(έδηλόετο)	έδηλοῦτο
(έδηλόμεν)	έδηλοῦμεν	(έδηλοόμεθα)	έδηλούμεθα
(έδηλόετε)	έδηλοῦτε	(έδηλόεσθε)	έδηλοῦσθε
(έδήλοον)	έδήλουν	(έδηλόντο)	έδηλοῦντο
'Προτακτικὴ			
νὰ (δηλόω)	δηλῶ	νὰ (δηλόωμαι)	δηλοῦμαι
νὰ (δηλόης)	δηλοῖς	νὰ (δηλόεσαι)	δηλοῦσαι
νὰ (δηλόη)	δηλοῖ	νὰ (δηλόεται)	δηλοῦται
νὰ (δηλόωμεν)	δηλῶμεν	νὰ (δηλοώμεθα)	δηλούμεθα
νὰ (δηλόετε)	δηλοῦτε	νὰ (δηλόεσθε)	δηλοῦσθε
νὰ (δηλόουν)	δηλοῦν	νὰ (δηλόωνται)	δηλῶνται
Προστακτικὴ			
νὰ (δηλόης)	δηλοῖς	νὰ (δηλόεσαι)	δηλοῦσαι
ἃς (δηλόη)	δηλοῖ	ἃς (δηλόεται)	δηλοῦται
νὰ (δηλόετε)	δηλοῦτε	νὰ (δηλόεσθε)	δηλοῦσθε
ἃς (δηλόουν)	δηλοῦν	ἃς (δηλόωνται)	δηλῶνται
Μετοχὴ			
ό (δηλόων)	δηλῶν	ό (δηλοόμενος)	δηλούμενος
ή (δηλόουσα)	δηλοῦσα	ή (δηλοομένη)	δηλουμένη
τὸ (δηλόν)	δηλοῦν	τὸ (δηλοόμενον)	δηλούμενον

*Ασκησις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρήματα κατὰ τὸ δηλῶ : πληρῶ ἀξιῶ, σημειῶ, ἀνορθῶ, ἔκμισθῶ, βεβαιῶ.

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὰ περισπώμενα

Περισπώμενα ρήματα λέγονται ἔκεīνα τὰ ὅποῖα : α) εἰς τὸν ἐνεστῶτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται· παράδγ. μελετᾶ, πωλῶ καὶ β) εἰς τὸν ἐνεστῶτα τῆς παθητικῆς φωνῆς τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ περισπῶνται· παράδγ. τιμῶμαι, κοιμῶμαι.

Τὰ περισπώμενα ρήματα είναι ὅλα φωνητόληκτα. Ἐπειδὴ δὲ συναιροῦν τὸν χαρακτῆρά των μὲ τὴν κατάληξιν, διὰ τοῦτο λέγονται καὶ συνηρημένα· παράδγ. τιμά-ω=τιμῶ, ποιέ-ω=ποιῶ.

Τὰ συνηρημένα ρήματα τὰ διαιροῦμεν εἰς τρεῖς κατηγορίας :
α) Τῆς πρώτης κατηγορίας ἔχουν χαρακτῆρα -α (τιμά-ω= τιμῶ).
β) Τῆς δευτέρας κατηγορίας ἔχουν χαρακτῆρα -ε (κινέω= κινῶ).
γ) Τῆς τρίτης κατηγορίας ἔχουν χαρακτῆρα -ο (δηλό-ω= δηλῶ).

Τὰ περισπώμενα ἡ συνηρημένα ρήματα παρουσιάζουν διαφορὰν εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τοῦ παρατατικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ τῆς παθητικῆς φωνῆς. Εἰς τοὺς ἄλλους ὅμως χρόνους κλίνονται ὅπως καὶ τὰ βαρύτονα.

1. Εἰς τὰ περισπώμενα ρήματα τὸ ἐκ τῆς συναιρέσεως προερχόμενον φωνῆν ἡ δίφθογγος, ἐάν τονίζεται, περισπᾶται· παράδγ. νικάω-νικῶ, νικάεις-νικᾶς, ὁμολογέομεν-ὁμολογοῦμεν.

2. "Ολα τὰ εἰς -όω ρήματα τῆς γ' κατηγ. εἰς τὴν ἀπλῆν καθαρεύουσαν συνήθως τελειώνουν εἰς -ώνω· παράδγ. δηλόω-δηλῶ= δηλώνω, ἀνορθόω-ἀνορθῶ= ἀνορθώνω. Χρησιμοποιοῦνται ὅμως καὶ οἱ παλαιότεροι τύποι, κυρίως τῶν ρημάτων : βεβαιῶ, δηλῶ, ἀξιῶ.

3. Καὶ αἱ τρεῖς κατηγορίαι τῶν συνηρημένων ρημάτων εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους ἐκτείνουν συνήθως τὸν χαρακτῆρά των, ἦτοι τὸ α καὶ ε εἰς η, τὸ δὲ ο εἰς ω πρὸ τῶν καταλήξεων, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον· παράδγ. (τιμάω) ἐτίμησα, (κινέω) ἐκίνησα, (δηλόω) ἐδήλωσα.

Πολλὰ ὅμως τὸν διατηροῦν· παράδγ. (ἐπαινέω) ἐπήγνεσα, (χαλάω) ἐχάλασσα, (γελάω) ἐγέλασσα.

4. Συνηρημένον ρῆμα είναι καὶ τὸ ζ ὡ, ποὺ κλίνεται ὡς ἔξης :
Ἐνεστῶς ὄριστικῆς : ζῶ, ζῆσ, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν.
Ἐνεστῶς ὑποτακτικῆς : νὰ ζῶ, νὰ ζῆσ, νὰ ζῆ, νὰ ζῶμεν, νὰ ζῆτε, νὰ ζοῦν.
Ἐνεστῶς προστακτικῆς : νὰ ζῆσ, ζήτω ἢ ἀς ζῆ, νὰ ζῆτε, ἀς ζοῦν.
Ἐνεστῶς μετοχή : ὁ ζῶν, ἡ ζῶσσα, τὸ ζῶν.

Παρατατικὸς ὄριστ. : ἔζων, ἔζησ, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζῆτε, ἔζων.

2. Τὸ ἀπαρέμφατον

Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρηματικὸν ἐπίθετον, δῆλ. τὴν μετοχήν, εἶχε καὶ ἕνα τύπον ρηματικοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ δποῖον χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερον εἰς τὴν καθομίλουμένην, ὅλλα πολὺ σπανίως.

Κυρίως χρησιμοποιεῖται εἰς φράσεις ἀρχαίας παράδγ. οὐδὲ ἐᾶ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Τὸ ρηματικὸν αὐτὸ οὐσιαστικὸν συνοδεύεται μὲ τὸ οὐδέτερον δρθρὸν τὸ καὶ ἐπειδὴ μένει πάντοτε ἀκλιτὸν καὶ δὲν παρεμφαίνει (δῆλ. δὲν φανερώνει) οὔτε πρόσωπον οὔτε ἀριθμόν, ὡνομάσθη δνοματικὸν ἀ παράδγ. τὸ λύειν, τὸ γράφειν, τὸ μορφώνεσθαι, τὸ μελετᾶν, τὸ ὀφελεῖσθαι, τὸ δμολογεῖν, τὸ ἀκολουθεῖν, τὸ κυβερνᾶν.

Τὰ ἀπαρέμφατα είναι δύο : ἐν τῆς ἑνεργητικῆς φωνῆς καὶ τὸ ἄλλο τῆς παθητικῆς· ἔχουν δὲ τὰς ἀκολούθους καταλήξεις εἰς τὰ βαρύτονα καὶ εἰς τὰ περισπώμενα ρήματα :

Ἀπαρέμφατα ἑνεργητικῆς φωνῆς

Βαρύτονα

Περισπώμενα

Ἐνεστῶς

τὸ γράφ-ειν	τὸ τιμ-ᾶν	τὸ ὠφελ-εῖν	τὸ δηλ-οῦν
τὸ διδάσκ-ειν	τὸ νικ-ᾶν	τὸ ποι-εῖν	τὸ βεβαι-οῦν

Ἀπαρέμφατα παθητικῆς φωνῆς

Βαρύτονα

Περισπώμενα

Ἐνεστῶς

τὸ γράφ-εσθαι	τὸ τιμ-ᾶσθαι	τὸ ὠφελ-εῖσθαι	τὸ δηλ-οῦσθαι
τὸ διδάσκ-εσθαι	τὸ νικ-ᾶσθαι	τὸ ποι-εῖσθαι	τὸ βεβαι-οῦσθαι

Η ΜΕΤΟΧΗ

1. Αἱ μετοχαὶ καὶ αἱ καταλήξεις τῶν

Μετοχαὶ εἴπομεν, ὅτι ὄνομάζονται ἔκεινοι οἱ τύποι τοῦ ρήματος, οἱ διποῖοι μετέχουν καὶ τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ὄνδρατος. Ἀπὸ τὸ ρῆμα δηλ. ἔχουν : τὸ θέμα, τὴν φωνὴν καὶ τὸν χρόνον. Ἀπὸ δὲ τὸ ὄνομα ἔχουν : τὸ γένος, τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν πτῶσιν.

Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν μετοχῶν εἰναι αἱ ἔξῆς :

α) Αἱ καταλήξεις τῶν μετοχῶν εἰς τὰ βαρύτονα ρήματα

Ἐνεργητικὴ φωνή :

1. Ἐνεστώς : -ων -ουσα -ον : ὁ λύ-ων, ἡ λύ-ουσα, τὸ λῦ-ον.
2. Ἀόριστος : -σας -σασα -σαν : ὁ λύ-σας, ἡ λύ-σασα, τὸ λῦ-σαν.
3. Ἀόριστ. β' : -ών -οῦσα -όν : ὁ λαβ-ών, ἡ λαβ-οῦσα, τὸ λαβ-όν.

Παθητικὴ φωνή :

1. Ἐνεστώς : -όμενος -ομένη -όμενον : ὁ λυό-μενος, ἡ λυό-μενη τὸ λυό-μενον.
2. Ἀόριστος : -θείς -θεῖσα -θέν : ὁ λυ-θείς, ἡ λυ-θεῖσα, τὸ λυ-θέν.
3. Ἀόριστος β' : -είς -εῖσα -έν : ὁ γραφ-είς, ἡ γραφ-εῖσα, τὸ γραφ-έν.
4. Παρακείμενος : -μένος -μένη -μένον : ὁ λελυ-μένος, ἡ λελυ-μένη, τὸ λελυ-μένον.

β) Αἱ καταλήξεις εἰς τὰ περισπώμενα ρήματα

Ἐνεργητικὴ φωνή:

Α' Κατηγορ. Ἐνεστώς: -ῶν-ῶσα-ῶν : ὁ τιμ-ῶν, ἡ τιμ-ῶσα, τὸ τιμ-ῶν.

Β' Κατηγορ. Ἐνεστώς: -ῶν -οῦσα -οῦν : ὁ κιν-ῶν, ἡ κιν-οῦσα, τὸ κιν-οῦν.

Γ' Κατηγορ. Ἐνεστώς: -ῶν -οῦσα -οῦν : ὁ δηλ-ῶν, ἡ δηλ-οῦσα, τὸ δηλ-οῦν.

Παθητικὴ φωνή:

Α' Κατηγορ. Ἐνεστώς: -ώμενος -ωμένη -ώμενον : ὁ τιμ-ώμενος, ἡ τιμ-ωμένη, τὸ τιμ-ώμενον.

Β' Κατηγορ. Ἐνεστώς: -ούμενος -ουμένη -ούμενον : ὁ κιν-ούμενος ἡ κιν-ουμένη, τὸ κιν-ούμενον.

Γ' Κατηγορ. Ἐνεστώς: -ούμενος -ουμένη -ούμενον : ὁ δηλ-ούμενος, ἡ δηλ-ουμένη, τὸ δηλ-ούμενον.,

Σημ. Τὰ περισπώμενα σχηματίζουν τὰς μετοχάς πῶν δλλων χρόνων των δπως καὶ τὰ βαρύτονα. Παράδειγ. ὁ τιμῆσας, ἡ τιμῆσα, τὸ τιμῆσαν – ὁ τιμηθεὶς, ἡ τιμηθεῖσα, τὸ τιμηθέν – ὁ τετιμημένος, ἡ τετιμημένη, τὸ τετιμημένον.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε τὰς μετοχάς τῆς ἐνεργητικῆς καὶ τῆς παθητικῆς φωνῆς τῶν δικολούθων ῥημάτων :

—γράφω, γράφομαι, —δένω, δένομαι —ποτίζω, ποτίζομαι, —χαίρω, χαίρομαι —φανερώνω, φανερώνομαι —θερίζω, θερίζομαι —άμειβος, ἀμειβομαι —χωρίζω, χωρίζομαι —καταστρέφω, καταστρέφομαι —παιδεύω, παιδεύομαι —μορφώνω, μορφώνομαι —φωτίζω, φωτίζομαι —γυμνάζω, γυμνάζομαι.

2. Ἡ κλίσις τῶν μετοχῶν

Αἱ μετοχαὶ κλίνονται ὅπως τὰ πρωτόκλιτα ἐπίθετα.

α) *Οσαι ἔχουν καταλήξεις -όμενος -ομένη-όμενον καὶ -μένος-μένη μένον, κλίνουν τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ οὐδέτερον γένος τῶν κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκόν τῶν κατὰ τὴν πρώτην παράδειγ. δὲ λυόμενος, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον, καὶ δὲ λελυ-μένος, ἡ λελυ-μένη, τὸ λελυ-μένον.

β) *Ολαι αἱ ἄλλαι κλίνουν τὸ μὲν θηλυκόν τῶν κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν, τὸ δὲ ἀρσ. καὶ οὐδέτερον κατὰ τὴν τρίτην, ὡς ἀκολούθως :

1. Μετοχαὶ ἐνεργητικαὶ μὲ κατάληξιν -ων -ουσα -ον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	δ	λύων	ἡ	λύουσα	τὸ	λῦον
Γενικὴ	τοῦ	λύοντος	τῆς	λυούσης	τοῦ	λύοντος
Δοτικὴ	τῷ	λύοντι	τῇ	λυούσῃ	τῷ	λύοντι
Αἰτιατικὴ	τὸν	λύοντα	τὴν	λυούσαν	τὸ	λῦον
Κλητικὴ	ῶ	λύων	ῷ	λύουσα	ῷ	λῦον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ	λύοντες	αἱ	λύουσαι	τὰ	λύοντα
Γενικὴ	τῶν	λυόντων	τῶν	λυούσῶν	τῶν	λυόντων
Δοτικὴ	τοῖς	λύοντις	ταῖς	λυούσαις	τοῖς	λύοντις
Αἰτιατικὴ	τοὺς	λύοντας	τὰς	λυούσας	τὰ	λύοντα
Κλητικὴ	ῶ	λύοντες	ῷ	λύουσαι	ῷ	λύοντα

Σημ. Ἡ μόνη διαφορὰ ἡ δποία ὑπάρχει εἰς τὴν κλίσιν τῆς μετοχῆς αὐτῆς δπὸ δ τὰ δνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, εἶναι δτι σχηματίζει τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὸ ἀρσενικὸν γένος δμοίαν μὲ τὴν δνομαστικήν παράδγ. δ λύων — δ λύων — δ γράφων, ς γράφων.

2. Μετοχαὶ ἐνεργητικαὶ μὲ κατάληξιν -σας -σασα -σαν

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	δ	λύσας	ἡ	λύσασα	τὸ	λῦσαν
Γενικὴ	τοῦ	λύσαντος	τῆς	λυσάσης	τοῦ	λύσαντος
Δοτικὴ	τῷ	λύσαντι	τῇ	λυσάσῃ	τῷ	λύσαντι
Αἰτιατικὴ	τὸν	λύσαντα	τὴν	λυσάσαν	τὸ	λύσαν
Κλητικὴ	ῶ	λύσας	ῷ	λύσασα	ῷ	λύσαν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ	λύσαντες	αἱ	λύσασαι	τὰ	λύσαντα
Γενικὴ	τῶν	λυσάντων	τῶν	λυσάσῶν	τῶν	λυσάντων
Δοτικὴ	τοῖς	λύσασι	ταῖς	λυσάσαις	τοῖς	λύσασι
Αἰτιατικὴ	τοὺς	λύσαντας	τὰς	λυσάσας	τὰ	λύσαντα
Κλητικὴ	ῶ	λύσαντες	ῷ	λύσασαι	ῷ	λύσαντα

3. Μετοχαὶ παθητικαὶ μὲ κατάληξιν -θεις -θεῖσα -θὲν

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	ό	λυθεὶς	ἡ	λυθεῖσα	τὸ	λυθὲν
Γενικὴ	τοῦ	λυθέντος	τῆς	λυθείσης	τοῦ	λυθέντος
Δοτικὴ	τῷ	λυθέντι	τῇ	λυθείσῃ	τῷ	λυθέντι
Αἰτιατικὴ	τὸν	λυθέντα	τὴν	λυθεῖσαν	τὸ	λυθὲν
Κλητικὴ	ὅ	λυθεὶς	ὅ	λυθεῖσα	ὅ	λυθὲν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστ.	οἱ	λυθέντες	οἱ	λυθεῖσαι	τὰ	λυθέντα
Γενικὴ	τῶν	λυθέντων	τῶν	λυθεῖσῶν	τῶν	λυθέντων
Δοτικὴ	τοῖς	λυθεῖσι	ταῖς	λυθείσασι	τοῖς	λυθεῖσι
Αἰτιατ.	τούς	λυθέντας	τὰς	λυθείσας	τὰ	λυθέντα
Κλητικὴ	ὅ	λυθέντες	ὅ	λυθεῖσαι	ὅ	λυθέντα

*Ασκησις. Νὰ κλίνετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη των ἀνὰ μίαν ἀπὸ τὰς μετοχὰς τῶν ἀκολούθων ορημάτων:

—πλέκω (δὲ πλέκων, ὁ πλέξας, ὁ πλεγχεῖς), τρέφω (δὲ τρέψων, ὁ θρέψας, δὲ τρεφόμενος, δὲ τραφεῖς, δὲ ἀνατεθραμμένος), στέλλω (δὲ στέλλων, δὲ στελλας, δὲ στελλόμενος, δὲ σταλεῖς, δὲ ἐσταλμένος), λαμβάνω (ὁ λαμβάνων, δὲ λαβών, δὲ λαμβανόμενος, δὲ ληφθεῖς).

*Ασκησις. Αναγνωρίσατε τὰ ρήματα τῆς ἀκολούθου διηγήσεως, δηλ. τίνος φωνῆς, τίνος ἐγκλίσεως, χρόνου, δριμοῦ καὶ προσώπου εἴναι τὸ καθέν.

*Ο περιεργος πίθηκος.—"Ανθρωπός τις εἰσῆλθεν εἰς τὸ δάσος διὰ νὰ κόψῃ ξύλα. Ἀφοῦ εἰργάσθη ἐπὶ ἄρκετόν, ἐδίψησεν. Ἀφῆκε τότε τὸν πέλεκυν αὐτοῦ ἐσφηνωμένον εἰς τὸ σχίσμα ἐνὸς κορμοῦ καὶ ἀπεικρύνθη διὰ νὰ πίῃ ὕδωρ εἰς τὴν παρακειμένην πηγήν. Ἀπὸ τὸ ὑψος ἐνὸς δένδρου παρετήρει τὸν ξυλοκόπου ἐργαζόμενον εἰς πίθηκος. "Οταν δύμας τὸν εἰδεν ἀπομακρυνόμενον, κατέβη ἀμέσως διὰ τὸ δένδρον του, ἥλθε καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σχιζούμενου κορμοῦ καὶ προσεπάθει νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν πέλεκυν, διὰ νὰ μιμηθῇ τὴν ἔργασίαν τοῦ ξυλοκόπου.

Καὶ πράγματι, κατώρθωσε τοῦτο. Ἀλλὰ κατὰ τύχην, ή οὐρά του εἶχεν εἰσλθει εἰς τὸ σχίσμα καὶ καθὼς ἔξεβασε τὸν πέλεκυν, δὲ κορμὸς ἐκλεισε καὶ ή οὐρά τοῦ πιθήκου ἔμεινεν ἐσφηνωμένη ἐντὸς τοῦ σχισματος. Τότε ἡρχισε να φωνάζῃ δυνατὰ ἀπὸ τοὺς πάνους. Ἀμέσως ὁ ξυλοκόπος ἐτρεξε καὶ συνέλαβεν αὐτόν. Τοιούτοιούπως δὲ πιθηκός διὰ τὴν περιέργειάν του ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν του

3. Ο ἀναδιπλασιασμὸς εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν

Παραδείγματα : γράφομαι γεγραμένος
λύομαι λελυμένος

*Οσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ἐν σύμφωνον ἢ ἀπὸ δύο, ἐκ τῶν δποίων τὸ ἐν εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρόν, διπλασιάζουν τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον μὲν ἐν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου· παράδγ. παιδεύομαι—πεπαιδευμένος, βλάπτομαι—βεβλαμμένος.

Ἡ ἐπανάληψις αὐτῇ τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου μὲν ἐν ε., ἢ δποίᾳ γίνεται εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, λέγεται ἀναδιπλασιασμός.

Σημ. 1. Ἐὰν τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον τοῦ ρήματος εἶναι δασύ (χ καὶ θ), κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμὸν τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον ψιλόν· παράδγ. χωρίζομαι—κεχωρισμένος, θάπτομαι—τεθαμμένος.

Σημ. 2. Τὰ ρήματα ἀναγνωρίζομαι καὶ κτῶμαι ἔχουν παθ. μετοχὴν παρακειμένου : ἀνεγνωρισμένος — κεκτημένος.

Σημ. 3. Ἄντι ἀναδιπλασιασμοῦ λαμβάνει ἡ παθητικὴ μετοχὴ τοῦ παρακειμένου μόνον αὐξησιν :

α') Συλλαβικὴν, δταν τὸ ρῆμα ἀρχίζῃ ἀπὸ ρ, ἀπὸ διπλοῦν : ζ, ξ, ψ, ἢ ἀπὸ τρία σύμφωνα παράδγ. ράπτομαι — ῥράμμενος, ζώνομαι — ζῶσμένος, ξηραίνομαι — ξηραμένος, φήνομαι — θρημένος, στρέφομαι — έστρεφαμένος. Καὶ δσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν δποίων τὸ δεύτερον δὲν εἶναι ὑγρὸν ἢ ἔνρινον, λαμβάνουν συλλαβικὴν αὔξησιν· παράδγ. κτίζομαι, ἐκτισμένος.

β') Χρονικὴν, δταν τὸ ρῆμα ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον· παράδγ. δρίζομαι — ώρισμένος, αὐξάνομαι — ηὐξημένος.

Σημ. 4. Εἰς τὰ σύνθετα ρήματα μετὰ προθέσεων δ ἀναδιπλασιασμὸς γίνεται μετά τὴν πρόθεσιν παράδγ. συνδέομαι — συνδεδεμένος.

Σημ. 5. Εἰς τὴν καθομιλουμένην καθαρεύουσαν σπανίως χρησιμοποιοῦμεν τὰς παθητικὰς μετοχὰς μὲν ἀναδιπλασιασμὸν. Συνηθέστερον τὰς χρησιμοποιοῦμεν χωρὶς τὸν ἀναδιπλασιασμὸν· παράδγ. (γεγραμένος=) γραμμένος, (πεκομένος)=κομμένος, (λελυμένος)= λυμένος. *Οταν δμως εἶναι σύνθετοι μὲν προθέσεις, φυλάττουν πάντοτε τὸν ἀναδιπλασιασμὸν τῶν· παράδγ. συνδέομαι — συνδεδεμένος, ἀναγράφομαι — ἀναγεγραμμένος.

*Ασκησις Σχηματίσατε τὰς παθητικὰς μετοχὰς τῶν κάτωθι ψημάτων :

—δένομαι, γράφομαι, φθείρομαι, φωτίζομαι, μορφώνομαι, πράττομαι, βρέχομαι, ψηφίζομαι, καλύπτομαι, διαλύομαι, διδάσκομαι, φύλαττομαι, ἀποκόπτομαι, τιμῶμαι, ζυγίζομαι.

ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα :

Οι στρατιώταις ἀγωνίζονται ύπερ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ἡ Ἑλλὰς περιβρέχεται ἀπὸ θάλασσαν.

Ο Παρθενών εύρισκεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Αἱ ἔκλιτοι λέξεις ν πέρ, ἀ πό, εἰς, λέγονται προθέσεις.

Αἱ προθέσεις τίθενται πρὸ τῶν δνομάτων ἢ τῶν ἐπιρρημάτων καὶ φανερώνουν μαζὶ μὲ αὐτά: τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσὸν κτλ.

Αἱ προθέσεις είναι δύο εἰδῶν: κύριαι καὶ καταχρηστικαὶ.

1. Αἱ κύριαι προθέσεις είναι 18, αἱ ἔξης:

ἐν, εἰς, ἐκ ἢ ἐξ, σύν, πρός, πρό, ἀνά, κατά, διά, μετά, παρά, ἀντί, ἀμφί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ύπερ.

2. Αἱ καταχρηστικαὶ είναι 6, αἱ ἔξης:

ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, μέχρι, χάριν, ἀνευ, χωρίς, πλήν.

Αἱ προθέσεις δταν συνοδεύουν ἄλλας λέξεις, ἄλλοτε μὲν εύρισκονται χωρισμέναι ἀπὸ αὐτάς· παράδγ. ἐκ τοῦ σχολείου, πρὸ τῆς ἐκκλησίας· ἄλλοτε δὲ εύρισκονται ἡνωμέναι μαζὶ των εἰς μίαν λέξιν σύνθετον· παράδγ. πρόλογος, περιγράφω.

Σημ. 1. Αἱ προθέσεις, δταν εύρισκονται πρὸ τοῦ ρήματος είναι πάντοτε ἡνωμέναι μετ' αὐτοῦ εἰς μίαν σύνθετον λέξιν· παράδγ. προλέγω, παραλαμβάνω.

Σημ. 2. Αἱ προθέσεις, δταν τελειώνουν εἰς φωνῆν, ἢ δὲ ἐπουένη λέξις ἀρχίζει ἐπίσης ἀπὸ φωνῆν, τότε ἀποβάλλουν τὸ τελευταῖόν των φωνῆν καὶ εἰς τὴν θέσιν του τίθεται ἢ ἀπόστροφος. Πάσχει δῆλ. τὸ φωνῆν ἐκθλιψιν· παράδγ. Μετ' δλγον. Δι' δλγας ἡμέρας.

Μ Ι Τ Α ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

1. Πόσα είναι τὰ εῖδη τῶν ἐπιρρημάτων καὶ ποῖα

Παραδείγματα :   'Ο Θεὸς είναι πανταχοῦ παρών.
Αὔριον θὰ κάμωμεν ἐκδρομήν.
Μελετᾶτε ἐπιμελῶς τὰ μαθήματά σας.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις πανταχοῦ, αὐριον, ἐπιμελῶς, αἱ δοποῖαι προσδιορίζουν καλύτερα τὰ ρήματα ἢ τὰ ὀνόματα λέγονται ἐπιρρήματα.

Τὰ ἐπιρρήματα προσδιορίζουν τὰ ρήματα, τὰ ὀνόματα (ἢ καὶ δλλα ἐπιρρήματα) κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσὸν κ.τ.λ. Διὰ τοῦτο τὰ διαιροῦμεν εἰς ἐπιρρήματα : 1) τοπικά, 2) χρονικά, 3) τροπικά, 4) ποσοτικά, 5) βεβαιωτικά, 6) διστακτικά, 7) ἀρνητικά.

1. Τὰ τοπικὰ ἐπιρρήματα φανερώνουν τόπον : ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐντός, ἐκτός, ἄνω, κάτω, γύρω, πλησίον, παντοῦ, πανταχοῦ, ἐνταῦθα, μέσα, ἔξω κ.τ.λ.

2. Τὰ χρονικὰ φανερώνουν χρόνον : τώρα, ἀμέσως, μόλις, σήμερον, χθές, αὔριον, ἐφέτος, πέρυσι, ἐνίστε, πότε, ἐνωρίς, ἀργά κλπ.

3. Τὰ τροπικά φανερώνουν τρόπον : βραδέως, ταχέως, καλῶς, κακῶς, ἐπιμελῶς, συνεχῶς, ἀκριβῶς, ἐπιτυχῶς κ.τ.λ.

4. Τὰ ποσοτικὰ φανερώνουν ποσὸν : δλίγον, πολύ, λίγη, πλέον, περισσότερον, δλιγχτέρον, διόλον, τοσάκις, πολλάκις, δεκάκις, ἑκατοντάκις κ.τ.λ.

5. Τὰ βεβαιωτικά φανερώνουν βεβαίωσιν : ναί, μάλιστα, βεβαίως, βεβαιώτατα, ὀρισμένως, τῷ δηντι, πράγματι κ.τ.λ.

6. Τὰ διστακτικά φανερώνουν δισταγμόν : ίσως, τυχόν, δῆθεν, πιθανόν.

7. Τὰ ἀρνητικά φανερώνουν ἀρνησιν : δέν, μή, δχι, οὐχι, οὐδόλως, καθόλου.

2. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐπιρρημάτων

1. Πολλὰ ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα καὶ σχηματίζουν παραθετικά, ὅπως καὶ ἑκεῖνα παράδγ. (ὁ δίκαιος) δικαίως, δικαιότερον, δικαιότατα (ὁ ἀσφαλής) ἀσφαλῶς, ἀσφαλέστερον, ἀσφαλέστατα (ὁ βέβαιος) βεβαίως, βεβαιότερον, βεβαιότατα.

Σημ. 1. Τὰ ἔξι ἐπιθέτων ἐπιρρήματα ἔχουν εἰς τὸν θετικὸν τῶν κατάληξιν -ως (π.χ. δικαίως). Τὸ συγχριτικόν των εἶναι ἡ ἐνικὴ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου τοῦ συγκριτικοῦ βαθμοῦ (π.χ. δικαιότερον). Τὸ δὲ ὑπερθετικόν των εἶναι ἡ πληθυντικὴ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου τοῦ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ (π.χ. δικαιότατα).

Σημ. 2. Τὰ παραθετικά τῶν τοπικῶν σχηματίζονται μὲν τὰς κατάληξεis -τέρω ή -τερον, -τατα: παράδγ. ἄνω – ἀνωτέρω, κάτω – κατωτέρω, πέρα – περατέρω, ἐγγύδες – ἐγγύτερον – ἐγγύτατα, δλίγον – δλιγύτερον – ἐλάχιστα, χαμηλά – χαμηλότερον – χαμηλότατα.

2. Ἡ κατάληξις -ω εἰς τὰ ἐπιρρήματα γράφεται μὲν ὡμέγα: παράδγ. ἀκριβῶς, ἀληθῶς, καθώς. Ἐξαιροῦνται τὰ ἀκόλουθα: ἐμπρός, ἐντός, ἐκτός, τέλος, ἐφέτος.

3. Ἡ κατάληξις -ις γράφεται μὲν γιῶτα: παράδγ. μόλις, ἐνωθεὶς, πεντάκις, ἐξάκις. Ἐξαιροῦνται τὰ ἀκόλουθα: ἐπίσης, ἐξ ἀρχῆς, καταγῆς, ἐπὶ κεφαλῆς, ὡς ἐξῆς.

Σημ. 3. Εἰς τὰ ἐπιρρήματα δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ μερικὰ μόρια, τὰ δποὶα εἰς τὴν γλῶσσάν μας εἶναι συνηθέστατα καὶ ἔχουν ποικίλας σημασίας. Τὰ μόρια αὐτὰ εἶναι τὰ ἐξῆς: θά, νά, ἀς, σάν, ὡσάν, ὡς.

Ασκησις. Νὰ χωρίσετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τόσας στήλας, δσα εἶναι τὰ εἰδη τῶν ἐπιρρημάτων, καὶ ἔπειτα νὰ κατατάξετε καθέν ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἐπιρρήματα εἰς τὴν στήλην πον ἀνήκει:

—χθές, σήμερον, ἀπαξ, περισσότερον, σπανίως, καθημερινῶς, μάλυστα, εἰκοσάκις, πολλάκις, λίαν, καλῶς, σφόδρα, δις, τρίς, ἐνταῦθα, τροχάδην, ἵσως, δχι, δυστυχῶς, δὲν, πλησίον, καταγῆς, πέραν, δπισθεν, νῦν, παντού, ἔξωθεν, δλλοτε, δηθὲν, πράγματι, προθύμως, ἀριστερά, δεξιά, ἵσως, ἀδιακόπως, πολύ, μακράν, ναί, κατόπιν, περίπου, τοιουτοτρόπως, πανταχοῦ, τώρα, ἔδω, ἔκει, ἐφέτος, δρθῶς, ἐντός, βάδην, ἔξω, ματαίως, εύτυχῶς, ἐκατοντάκις.

ΜΥ

ΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Παραδείγματα :

‘Ο Ιησοῦς κατέβη εἰς τὴν γῆν, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον.

‘Ο Κύριος ἐτάφη, ἀλλὰ τὴν τρέτην ἡμέραν ἀνεστήθη.

‘Ο Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἡσαν οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων.

Αἱ λέξεις : *Ινα*, ἀλλά, καὶ, ποὺ χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ συνδέσωμεν δύο προτάσεις ή δύο λέξεις ὀνομάζονται σύνδεσμοι. Κατὰ τὴν σημασίαν, ποὺ ἔχουν οἱ σύνδεσμοι εἰς τὸν λόγον μας, εἶναι δέκα ειδῶν :

1. *Συμπλεκτικοί*: καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.
2. *Αντιθετικοί*: μέν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἀλλ' ὅμως, ἐνῷ, ἀν καί, καίτοι, μολονότι.
3. *Διαζευκτικοί*: ἢ, εἴτε - εἴτε.
4. *Συμερασματικοί*: λοιπόν, ἀρα, ὥστε, ἐπομένως, δθεν.
5. *Χρονικοί*: διαν, ὅπταν, δτε, ὅπότε, ἐως, ἐως ὅτου, μέχρις ὅτου, ἀφοῦ, ἀφότου, πρὸν.
6. *Εἰδικοί*: δτι, πού.
7. *Αἰτιολογικοί*: διότι, ἐπειδή, ἀφοῦ.
8. *Τελικοί*: ίνα, δπως, νά, διὰ νά.
9. *Υποθετικοί*: ἐάν, αν.
10. *Ἐπεξηγηματικοί*: δηλαδή, ητοι, παραδείγματος χάριν.

Ασκησις. Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τοὺς κατωτέρω συνδέσμους καὶ νὰ σημειώσετε ἀπέναντι τίνος είδους εἶναι δικαθεῖται :

Παράδειγμα. (λοιπόν, συμπλεγασματικός).

—λοιπόν, δηλαδή, δτι, ἐάν, δπως, ώστε, καὶ, μήτε, οὔτε, ίνα, ἐπομένως, δ-ταν, ή, μέχρις δτου, ἀλλά, οὐδέ, διότι, ἐπειδή, αν, ἐως δτου.

Ασκησις. Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τοὺς συνδέσμους ποὺ δχει τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως καὶ νὰ σημειώσετε ἀπέναντι, τίνος είδους εἶναι δικαθεῖται.

ΤΑ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα :

"Α ! τί θαυμάσιος ναός !

Εύγε, Δημήτριε !

'Αλλοίμονον εἰς τοὺς ἀμαρτωλούς.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις ἡ !, εὐγε, ἀλλοίμονον, αἱ ὅποιαι φανερώνουν ἔνα Ισχυρὸν συναίσθημα τῆς ψυχῆς μας, λέγονται ἐπιφωνήματα. Μὲ τὰ ἐπιφωνήματα δηλ. ἐκφράζομεν τὴν χαράν μας, τὴν λύπην μας, τὴν ἀπορίαν κ.τ.λ. Είναι δὲ τὰ συνηθέστερα ἐπιφωνήματα τὰ ἔξης :

1. Τὰ θαυμαστικά : ἡ ! ὠραῖα ! εὐγε ! ὁ !
2. Τὰ γελαστικά : χά, χά, χά !
3. Τὰ σχετλιαστικά : ἀλλοίμονον, φεῦ, οὖαί, ἄχ, πωπώ ; (Αὐτὰ ἐκφράζουν πόνον ή λύπην).
4. Τὰ εὐχετικά : εἴθε, μακάρι, ἀμήγ, γένοιτο, ζήτω ;
5. Τὰ κλητικά : ω.

**Ασκησις.* Νὰ ἀναγνωρίσετε τὰ ἐπιφωνήματα, τὰ δροῖα θὰ συναντήσετε εἰς τὰς ἀκολούθους φράσεις :

Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν ! Οὐαὶ τοῖς ἡττημένοις ! Εἴθε πάντοτε, ὡς νέοι, νὰ ἀναγνωρίζετε τὰ ἀμαρτήματά σας καὶ νὰ τὰ ἀποφεύγετε. Εἴθε νὰ ἀγοράστε τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ φέρεσθε πάντοτε εὐσεβῶς καὶ ἑναρέτως. 'Ο ἐπιμελής μαθητής ἀκούει συχνά, εὔγε ! παρὰ τοῦ διδασκάλου του. 'Αλλοίμονον εἰς τοὺς ἀμαρτωλούς. Οὐαὶ ύμν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ύποκριταί. Ω τοῦ θαύματος ! δ τυφλὸς ἀνέβλεψεν. Ω ! εἴθε πάντοτε νὰ εἶχομεν εἰρήνην. Ζήτω τὸ "Εθνος ! Ζήτω δ Βασιλεύς ! Ζήτω ἡ 'Ελλάς !

**Ασκησις.* 'Απαντήσατε εἰς τὰς κατωτέρω ἐρωτήσεις :

Πόσα είναι τὰ μέρη τοῦ λόγου ; Νὰ τὰ διπαριθμήσατε κατὰ τὴν σειράν των. Πόσα είναι τὰ κλιτά ; 'Απαριθμήσατε τα. Πόσα είναι τὰ ἀκλιτά ; Πόσων εἰδῶν ἐπιρρήματα διασκρίνομεν καὶ ποια ; Ποίαι είναι αἱ κύριαι προθέσεις ; Ποίαι αἱ καταχρηστικαί ; 'Απαριθμήσατε τὰ εἰδῆ τῶν συνδέσμων κατὰ τὴν σειράν των. Ποία είναι τὰ συνηθέστερα εἰδῆ τῶν ἐπιφωνημάτων ;

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΓΕΝΙΚΑ

Τὸ Ἐτυμολογικὸν καὶ ἡ διάλρεσίς του

Ἐτυμολογικὸν δνομάζεται τὸ τρίτον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὅποιον διδάσκει πῶς σχηματίζονται λέξεις ἐξ ἄλλων λέξεων.

Παραδείγματα :

πόλις : πολίτης, πολιτικός, πολιτεύομαι, πολιτεύμα.

γράφω : γραφένες, γραφή, γραμμή, γράμμα, γραμματικός.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, διτὶ ἀπὸ τὸ θέμα μιᾶς λέξεως σχηματίζονται πολλαὶ ἄλλαι συγγενεῖς μὲ προσθήκην διαφόρων καταλήξεων. Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων λέγεται παραγωγὴ.

Ἡ ἀρχικὴ λέξις, ἀπὸ τὴν δποίαν σχηματίζονται αἱ ἄλλαι, λέγεται πρωτότυπος λέξις. Ἡ δὲ νέα λέξις, ἡ δποία γίνεται ἀπὸ τὴν πρωτότυπον, λέγεται παράγωγος λέξις.

7. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

97

Κατὰ τὴν παραγωγὴν τὰ θέματα τῶν πρωτοτύπων λέξεων σπανίως μένουν ἀμετάβλητα. Συνήθως ἀποβάλλουν ἐν ἡ περισσότερα ἀπὸ τὰ τελικὰ γράμματα, ἄλλοτε δὲ τὸ τελικὸν φωνῆν τοῦ θέματος πάσχει μεταβολήν· παράδγ. ὥρα (θ. ὥρα—) ὥραιος, ἀλλὰ καὶ ψριμος· τέλος (θ. τελεσ—) τέλειος, ἀλλὰ καὶ τελικός.

‘Υπάρχουν ὅμως καὶ λέξεις αἱ ὅποιαι σχηματίζονται κατ’ ἄλλον τρόπον.

Παραδείγματα : φίλος + πόνος = φιλόπονος.
σίδηρος + δρόμος = σιδηρόδρομος.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο ἀπλῶν λέξεων σχηματίζεται μία τρίτη, ἡ ὅποια λέγεται σύνθετος.

‘Ο τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων ὀνομάζεται σύνθεσις.

Αἱ περισσότεραι λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σχηματίζονται ἀπὸ ἀλλας λέξεις, ἡ μὲ παραγωγὴν ἡ μὲ σύνθεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ‘Ἐτυμολογικὸν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη :

α) Τὴν παραγωγὴν καὶ β) τὴν σύνθεσιν.

Σημ. 1. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπάρχουν καὶ μερικαὶ λέξεις, αἱ ὅποιαι μὲ τὸν ἡχόν των μιμοῦνται τὰς φωνὰς διαφόρων ζώων ἡ τοὺς ἡχους φυσικῶν πραγμάτων. παράδγ. Ἀπὸ τὸ γαῦ, γαῖ ἔγινε τὸ ρῆμα: γανγλίω. Ἀπὸ τὸ κά, κά, κά, τῆς δρνιθος ἔγινε τὸ ρῆμα κακαρίζω. Ἀπὸ τὴν μίμησιν ἀναλόγων φωνῶν ἔγιναν τὰ ρήματα βρυχζώμαι, βελάζω κλπ. Ἀπὸ τὴν μίμησιν ἐπίστης ἡχῶν πραγμάτων ἡ φυσικῶν φαινομένων ἔγιναν τὰ ρήματα τρίζω, κελαρύζω, βροντᾶ, κροτῶ κτλ.

‘Ο τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων λέγεται ὀνοματοποιείν. Καὶ αἱ λέξεις λέγονται ὀνοματοποιημέναι.

Σημ. 2. Τέλος, πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ἐν πέμπτον εἶδος λέξεων· τὰς ξένας λέξεις αἱ ὅποιαι εισῆλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀπὸ ἀλλας γλώσσας· παράδγ. Ἀμήν, Χερούβιμ, Μεσσίας, Ἀβραάμ, ἀλτ., στόπ., δερβίσης, πασᾶς κλπ.

Σημ. 3. Ωστε τὸ σύνολον τῶν λέξεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης είναι πέντε εἰδῶν: α') πρωτότυποι, β') παράγωγοι, γ') σύνθετοι, δ') ὀνοματοποιημέναι, ε') ξέναι.

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ

1. Πόσων εἰδῶν εἶναι αἱ παράγωγοι λέξεις

Αἱ παράγωγοι λέξεις εἶναι τεσσάρων εἰδῶν :

α'. Ρήματα : (καθαρὸς=) καθαρὶς, (δόξα=) δόξα

β'. Οὐσιαστικά : (δίκαιον=) δίκαιος, (ἐλαῖα=) ἐλαιών

γ'. Ἐπίθετα : (λάμπω=) λαμπός, (λίθος=) λίθινος

δ'. Ἐπιρρήματα : (εὐχάριστος=) εὐχαρίστως.

2. Παράγωγα ρήματα

Ρήματα παραγονται : α) ἀπὸ οὐσιαστικὰ καὶ ἐπίθετα καὶ β)
ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α'. Ρήματα παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων

Τὰ ρήματα τὰ ὅποια παράγονται ἐξ οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων
ἔχουν διαφόρους καταλήξεις. Αἱ συνηθέστεραι εἶναι αἱ ἔξης:

1. -ω :	βασιλεὺς—βασιλεύω
2. (άω)-ῶ :	τιμὴ (τιμάω)—τιμῶ
3. (-έω)-ῶ :	κόσμος (κοσμέω)—κοσμῶ
4. (-ώ)-ῶ :	θεμέλιον (θεμελιώω)—θεμελιῶ
5. -εύω :	δοῦλος—δούλεύω
6. -ζω, -άζω :	δόξα—δοξάζω, ἥσυχος—ἥσυχάζω
7. -ίζω :	ὅρος—ὅριζω, καθαρὸς—καθαρίζω
8. -αίνω :	θερμός—θερμαίνω, σῆμα—σημαίνω
9. -ύνω :	βραδὺς—βραδύνω, λαμπρός—λαμπρύνω
10. -σσω :	φύλαξ—φυλάσσω, χάραξ—χαράσσω.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε παράγωγα ρήματα ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα οὐσιαστικὰ
καὶ ἐπίθετα : ἐλπίς, ἐνέργετης, ικέτης, παπαγάλος, παχύς, δριστος, διπλάσιος,
μάρτυς, εύδαιμων, μέριμνα, τόλμη, δρμή, μακάριος, τρόμος, ἄκμή, λευκός, κύριος.

β'. Ρήματα παραγόμενα ἐξ ἐπιρρημάτων

Ρήματα παράγωγα ἀπὸ ἐπιρρήματα δὲν είναι πολλά, ἔχουν δὲ συνήθως τὰς ἔξῆς καταλήξεις: -ζω καὶ -ζω· παράδειγμα: δίχα-διχάζω, πλησίον-πλησιάζω, ἐγγὺς-ἐγγίζω.

3. Παράγωγα ούσιαστικά

Ούσιαστικά παράγονται: α) ἀπὸ διλλα ούσιαστικά, β) ἀπὸ ἐπίθετα, γ) ἀπὸ ρήματα.

α'. Ούσιαστικά παραγόμενα ἐξ ούσιαστικῶν

Τὰ ούσιαστικά ποὺ παράγονται ἐξ ἄλλων ούσιαστικῶν είναι:

1. *T à ν π ο κ ο ρ i σ t i κ á*. Αύτὰ παριστάνουν μικρότερον ἐκεῖνο, τὸ διποῖον σημαίνουν αἱ πρωτότυποι λέξεις των παράδγ. οἰκος, οἰκισκος-λεπίς, λεπίδιον- πετεινός, πετεινάριον- θύρα, θυρὶς-δάσος, δασύλλιον-βάρος, βαρύδιον-ρύαξ, ρυάκιον.

Τὰ ὑποκοριστικά ἔχουν συνήθως τὰς καταλήξεις: -ιον, -ίσκος, -ίδιον, -άριον, -ίς, -ύλλιον.

2. *T à π e ρ i e n t i κ á*. Αύτὰ σημαίνουν τὸν τόπον, δὲ διποῖος περιέχει πολλὰ διπότερα, ποὺ φανερώνει ἡ πρωτότυπος λέξης παράδγ. ἐλαία, ἐλαιών- δρυς, δρυιθών- ἀνθραξ, ἀνθρακιά.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν περιεκτικῶν είναι: -ων καὶ -ιά.

3. *T à π a t ρ o w i n μ i κ á*. Σημαίνουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονον ἐκεῖνου, ποὺ φανερώνει τὸ πρωτότυπον δονομα· παράδγ. Ἀσκληπιός, Ἀσκληπιάδης-Πέτρος, Πετρίδης-Παῦλος, Παυλόπουλος-Δῆμος, Δημάκης-Λεβέντης, Λεβεντάκος.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν είναι: -άδης, -ιάδης, -ιος, -ίδης, -πουλος, -άκης, -άκος.

4. *T à ἐ θ ν i κ á*. Σημαίνουν τὴν χώραν ἢ τὴν πόλιν ἐκ τῆς διποίας κατάγεται τις παράδγ. Σπάρτη, Σπαρτιάτης-Αἴγινα, Αἴγινης-Μίλητος, Μιλήσιος- Κόρινθος, Κορινθίος- Ἡπειρος, Ἡπειρώτης-Μέγαρα, Μεγαρέως- Αἰερική, Αμερικανός- Αθῆναι, Αθηναῖος.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν ἑθνικῶν είναι: -ιάτης, -ίτης, -σιος, ιος, -ώτης, -εύς, -ανος, -αιος.

5. *T à τ o p i κ á*. Σημαίνουν τὸν τόπον, ὃπου γίνεται ἐργασία τις ἢ μένει πρόσωπόν τι. Καὶ λήγουν εἰς -εῖον παράδγ. λατρός, λατρεῖον- νοσοκόμος, νοσοκομεῖον- γραφεύς, γραφεῖον.

β'. Ούσιαστικά παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων

Παραδείγματα :	σοφὸς — σοφίᾳ	ἀγνὸς — ἀγνότης
	ἀληθῆς — ἀληθειᾳ	δίκαιος — δικαιοσύνῃ
	εὐτυχῆς — εὐτυχίᾳ	ἱερὸς — ἱερωσύνῃ

Τὰ ούσιαστικὰ τὰ παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων είναι ἀφηρημένα καὶ ἔχουν καταλήξεις -ία, -εια, -ότης, -οσύνη, -ωσύνη.

Σημ. Τὰ ούσιαστικὰ τὰ λήγοντα εἰς -οσύνη γράφονται μὲ διμικρον, δταν ή προηγουμένη συλλαβὴ είναι μακρὰ (δικαιοσύνη). Ἐάν δμως είναι βραχεῖα, τότε γράφονται μὲ δωμέγα (ἱερωσύνη).

*Ασκησις. Να σχηματισθῶν τὰ παράγωγα ούσιαστικὰ ἀπὸ τὰ δικόλουθα ἐπίθετα :—σώφρων, μέτριος, λαμπρός, ἔξοχος, ἐπιμελής, εὐσεβής, καλός, κακός, ταχύς, εὐτυχῆς, εύδαιμων, ἀρχαῖος, νοήμων, σεμνός, ἀμαθής, φίλος, τίμιος, νέος.

γ'. Ούσιαστικά παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ ούσιαστικὰ τὰ παραγόμενα ἐκ ρημάτων φανερώνουν :

1. Τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον ἐνέργει· παράδγ. γράφω—γραφεῖς, πέμπω—πομπός, ποιῶ—ποιητής, καλῶ—κλητήρ, εἰσπράττω—εἰσπράκτωρ.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν ούσιαστικῶν αὐτῶν είναι : -εύς, -ος, -ης, -ηρ, -τωρ.

2. Τὴν ἐνέργειαν· παράδγ. χαιρῶ—χαρά, πλήττω—πληγή, θνῶ—θυσία, παιδεύω—παιδεία, λέγω—λόγος, λύω—λύσις.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν είναι :-α, -η, -σια, -εια, -ος, -σις.

3. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνέργειας· παράδγ. γράφω—γράμμα, ποιῶ—ποίημα. Ἡ συνήθης κατάληξις αὐτῶν είναι -μα.

4. Τὸ ὄργανον ἢ τὸν τόπον· παράδγ. πλήττω—πληκτρον, γυμνάζω—γυμναστήριον, θεᾶμαι—θέατρον.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν είναι :-τρον, -τήριον.

*Ασκησις. Ἀπὸ ποῖα ρήματα ἐσχηματίσθησαν τὰ κάτωθι παράγωγα ούσιαστικά :—πράκτωρ, δοτήρ, τροφός, σωτήρ, δικαστήριον, κολακεία, δμοιβή, πρᾶξις, ποτήριον, διανομέυς, βουλευτήριον, φορεύς, διοικητής, κρίσις, ἔπαινος.

*Ασκησις. Σχηματίσατε τὰ ὑποκοριστικὰ τῶν κατωτέρω ούσιαστικῶν :

—νέφος, δρόμος, ἄνθρωπος, ἔύλον, νῆσος, κῆπος, ἀστήρ, πούς, βλαστός, φανός, πύργος, πίναξ, ρίζα, φύλλον, σάκκος, λόφος, ναός, κλάδος, ψαλίς, βιβλίον.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε τὰ περιεκτικὰ ἀπὸ τὰς ἀκολούθιες λέξεις :—ἅμπελος, ἄχυρον, ἄνθος, περιστερά, πορτοκαλέα, στρατός, πεύκη, νεοσσός.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε μόνοι σας ἀπὸ δύο πατρωνυμικὰ μὲ τὰς συνήθεις καταλήξεις. Σχηματίσατε μόνοι σας ἀπὸ δύο έθνικὰ μὲ τὰς συνήθεις καταλήξεις.

3. Παράγωγα ἐπίθετα

Ἐπίθετα παράγονται: α) ἀπὸ ρήματα, β) ἀπὸ οὐσιαστικά,
γ) ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια παράγονται ἐκ ρημάτων φανερώνουν:

1. Τὸν ἕξιον ἢ τὸν δυνάμενον νὰ πάθῃ ὅ, τι σημαίνει τὸ ρῆμα· παράδγ. διαβαίνω—διαβατός, ἀφαιρῶ—ἀφαιρετέος.

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις -τός καὶ -τέος.

2. Ἐχουν τὴν ίδιαν σημασίαν μὲ τὴν μετοχὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος παράδγ. στίλβω—στιλπνός (= ὁ στίλβων), λάμπω—λαμπρός (= ὁ λάμπων), θάλλω—θαλερός (= ὁ θάλλων).

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις συνήθως εἰς -τός, -ρός, -ερός.

3. Τὴν ίκανότητα ἢ τὴν κλίσιν πρὸς ἑκεῖνο, τὸ ὅποιον σημαίνει καὶ τὸ ρῆμα· παράδγ. ἄρχω—άρχικός (= ὁ ίκανὸς νὰ ἄρχῃ), ἐρθθίζω—ἐρεθιστικός, ὡφελῶ—ώφελιμος, ἐλεῶ—ἐλεήμων, σώζω—σωτήριος.

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις συνήθως: -ικός, -τικός, -ιμος, -μων, -τήριος.

β'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια παράγονται ἐξ οὐσιαστικῶν σημαίνουν:

1. Ἐκεῖνον ὁ ὅποιος ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν παράδγ. οὐρανός—οὐράνιος, φύσις—φυσικός, μανία—μανιακός, ἔθνος—ἔθνικός, πένθος—πένθιμος, κορυφή—κορυφαῖος.

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις: -ιος, -κος, -ιακός, -ικός, -ιμος, -αιος.

2. Ἀφθονίαν ἢ ὅμοιότητα μὲ τὸ πρωτότυπον παράδγ. πέτρα—πετρώδης, φῶς—φωτεινός, ὑψος—ὑψηλός, σκιὰ—σκιερός, λύπη—λυπηρός, δίψα—διψαλέος.

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις: -ώδης, -εινός, -ηλός, -ερός, -ηρός, -λέος.

3. Τὴν ὥλην ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀποτελεῖται τὸ παράδγ. λίθος—λιθινός, χρυσός—χρυσοῦς.

Αὐτὰ τὰ ἐπίθετα ἔχουν καταλήξεις: -ιος καὶ -οῦς.

4. Τὸν χρόνον· παράδγ. ἔτος—ἔτησιος, θέρος—θερινός, χειμῶν—χειμερινός.

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις: -ήσιος, -ινός, -ερινός.

*Ασκησις: Νὰ διηγέραψετε εἰς μίαν στήλην τὰ κατωτέρω ἐπίθετα καὶ ἀπέναντι ἑκάστου νὰ γράψετε τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν του:

—κρίθινος, σκοτεινός, φθινοπωρινός, νυκτερινός, ἀνθηρός, ρωμαλέος, ἀπατηλός, ἄργυρος, λόγιος, ὑδατώδης, εύώδης, ἐστερινός, γαλακτώδης, μάχιμος, ήθικός, οικιακός, ἀληθινός, μαρμάρινος, μεσημβρινός, Ισημερινός, ἀφρώδης, πηγαῖος, τυχαῖος, βροντερός.

γ'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ ἐπιρρημάτων

*Απὸ ἐπιρρήματα παράγονται ἐπίθετα μὲ καταλήξεις: -ιος —ιμος, -ινος, -ικος· παράδγ. δπισθεν—δπίσθιος, πρωὶ—πρώιμος, χθὲς—χθεσινός, πέρυσι—περυσινός, καθόλου—καθολικός.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ ἔξης ἐπιρρήματα:

—αὔριον, ἔμπροσθεν, μεθαύριον, ἀντικρύ, σήμερον, πάντοτε.

4. Παράγωγα ἐπιρρήματα

*Ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά, ἀπὸ ἐπίθετα, ἀπὸ διντωνυμίας, ἀπὸ ρήματα καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα. Είναι τεσσάρων εἰδῶν:

1. Τοπικά: ούρανός—οὐρανόθεν, ἀνω—ἄνωθεν, κάτω—κάτωθεν, αὐτός—αὐτόθι.

Τὰ τοπικὰ ἔχουν συνήθως καταλήξεις: -θεν, -θι.

2. Χρονικά: Αὐτὰ εἶναι ἐλάχιστα καὶ ἔχουν κατάληξιν -τε παράδγ. ἄλλος—ἄλλοτε, ἔκαστος—ἔκαστοτε.

3. Τροπικά: δίκαιος—δικαίως, εὐγενής—εὐγενῶς, βαίνω—βάδην, ἀγέλη—ἀγεληδόν, ἅμισθος—ἀμισθί, ὀνομάζω—ὄνομαστι.

Τὰ τροπικὰ ἔχουν συνήθως καταλήξεις: -ως, -δην, -δόν, -ΐ, -τί.

4. Ποσοτικά: Αὐτὰ ἔχουν κατάληξιν: -άκις: πολὺ—πολλάκις, πέντε—πεντάκις, πόσον—ποσάκις, ἔπιτά—ἐπτάκις.

*Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε ἐπιρρήματα:

α') Τοπικά ἀπὸ τὰς λέξεις: ἔμπρος, δπισθεν, ἀνω, κάτω, ἔσω, ξέω, γύρω.

β') Τροπικά ἀπὸ τὰς λέξεις: βέβαιος, ἀκριβής, ἀσφαλής, μέτριος, εύχαριστος, ἐπιμέλης, τρέχω, ἐλληνίζω, ἐλεύθερος, βαρύς.

γ') Ποσοτικά ἀπὸ τὰς λέξεις: δέκα, δσος, είκοσι, τριάκοντα, ἑκατόν, χίλια, μύριοι, ἑκατομμύριον.

Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ

1. Αἱ σύνθετοι λέξεις καὶ τὰ μέρη των

Κατὰ τὴν σύνθεσιν, ἀπὸ δύο ἀπλᾶς λέξεις σχηματίζεται μία νέα, ἡ δποία λέγεται σύνθετος.

Παραδείγματα : ἵππος + ποταμός = ἵπποπόταμος
περὶ + γράφω = περιγράφω
ἀτμός + μηχανή = ἀτμομηχανή

Εἰς τὴν σύνθετον λέξιν διακρίνομεν τὰς δύο ἀπλᾶς ἀπὸ τὰς δποίας γίνεται. Ἡ πρώτη ἔξ αὐτῶν λέγεται πρῶτη συνθετικόν.
ἡ δὲ δευτέρα δεύτερη συνθετικόν.

Τὸ πρῶτον δπως καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι :
α) οὐσιαστικόν, β) ἐπίθετον, γ) ρῆμα, δ) ἄκλιτον.

2. Τὸ πρῶτον συνθετικόν

α'. Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς πρῶτον συνθετικὸν

1. Παραδείγματα : νικηφόρος λογχοφόρος
ἀγορανόμος ἡμεροδείκτης

Τὰ πρωτόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἄλλοτε φυλάσσουν τὸ τελευταῖον φωνῆν των, α ἢ η, καὶ ἄλλοτε τὸ τρέπουν εἰς ο.

Σημ. 1. Τὸ δνομα γῆ ὡς πρῶτον συνθετικόν, ἡ μένει ἀμετάβλητον (γήπεδον), ἡ γίνεται γεω - (γεωπόνος).

2. Παραδείγματα : νομοθέτης θανατηφόρος
δημοκρατία θαλαμηπόλος

Τὰ δευτερόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἄλλοτε φυλάσσουν τὸ τελευταῖον φωνῆν των ο καὶ ἄλλοτε τὸ τρέπουν εἰς η.

3. Παραδείγματα : ταξί-αρχος νυκτ-ο-φύλαξ λαμπαδ-η-φόρος
πυρ-φόρος ίχθυ-ο-πώλης όρματ-η-λάτης

Τὰ τριτόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἀλλοτε διατηροῦν τὸ θέμα των, ἀλλοτε δὲ προσλαμβάνουν μετὰ τὸ θέμα των ο ἢ η.

β'. Τὸ ἐπίθετον ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Παραδείγματα :

ἀκρόπολις (ἄκρα πόλις)

ἀξιόνικος (ἀξιος - νίκη)

Μεγαλόπολις (μεγάλη πόλις) Θερμοπύλαι (θερμαὶ πύλαι)

Τὰ ἐπίθετα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἔχουν κανονικῶς τὸ θέμα τοῦ ἀρσενικοῦ των, οἷου δήποτε γένους καὶ ἀν εἶναι τὸ δλον σύνθετον.

Σημ. 1. Τὰ ἐπίθετα καλδὲ καὶ ήμισυς δταν εἶναι πρῶτα συνθετικά γίνονται καλλι - (καλλιγράφος, καλλιτέχνης) καὶ ήμι - (ήμιθεος, ήμιθανῆς).

Σημ. 2. "Οταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι τὰ δριθμητικά : ἐν, δύο, τρία, τέσσαρα, ἔχουν τὸν τύπον : μονο-, δυ-, τρι-, τετρα- (μονοτόνος, δίτροχον, τριγωνον, τετράγωνον)." Απὸ τὸ πέντε ἕως τὸ ἕκατὸν λήγουν εἰς -α (πεντάμηνον, ἑπτάλοφος, δεκάδραχμον). Τὸ ἕκατὸν μένει ἡ ἀμετάβλητον (ἕκατόγχειρ) ἢ ἔχει τὸν τύπον ἕκατοντά- (ἕκατοντάραψιλλος). Απὸ τὸ διακόσια καὶ δυνα σχηματίζονται δπως τὰ ἐπίθετα (πεντακοσιομέδιμνοι).

γ'. Τὸ ρῆμα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Παραδείγματα :

φθιν-όπωρον

έχ-έ-φρων

πειθ-αρχῶ

'Αρχ-ί-λοχος

Λύσ-ανδρος

στρεψ-ό-δικος

"Οταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ρῆμα καὶ τὸ δεύτερον ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνον, τότε ἡ μένει ἀμετάβλητον τὸ θέμα τοῦ ρήματος ἢ προσλαμβάνει ἐν ἀπὸ τὰ φωνήεντα : ε, ι, ο.

δ'. Τὰ ἄκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

"Απὸ τὰ ἄκλιτα, χρησιμοποιοῦνται ὡς πρῶτα συνθετικά :

1. "Ολαι αἱ κύριαι προθέσεις : διά-μετρος, σύν-τροφος, προ-λέγω, κατα-θέτω, περι-βρέχω, μετα-φέρω, παρα-βλέπω.

2. Τὰ ἐπιρρήματα : ἄρτι, ὀσμή, εῦ, πάλιν, χαμαί, ἔνδον παράδγ. ἀρτιμελής, ἀείμηνηστος, εὐτυχία, παλίρροια, χαμεροπής, ἐνδόμυνχος.

3. Τὰ ἀχώριστα μόρια τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τὰ ὅποια δὲν εὐρίσκονται μόνα των : α) ήμι- : ήμιθεος, β) δυσ- : δυστυχῆς, γ) ἀ- ἢ ἀν- : ἀκακος, ἀγράμματος, ἀνανδρος, δ) παν- : πανάγαθος.

3. Τὸ δεύτερον συνθετικὸν

α'. Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικὸν

1. Παραδείγματα :	ἰππο-πόταμος	ἰππό-δρομος
	ἡμί-θεος	ἀμφι-θέατρον

"Οταν τὸ δόλον σύνθετον μένη οὐσιαστικόν, τότε ἡ κατάληξις του συνήθως δὲν μεταβάλλεται.

2. Παραδείγματα :

α') ἄ-υπνος	β') (μηχανὴ)	πολυ-μήχανος
πάν-δημος	(ἥμέρα)	ἐφ-ημέροις
εύ-δαίμων	(νίκη)	δλυμπιο-νίκης
βαθύ-πλουτος.	(χτῆμα)	ἄ-κτήμων

"Οταν τὸ σύνθετον γίνεται ἐπίθετον, τότε τὸ οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικόν, ἦ: α) μένει ἀμετάβλητον, ἦ: β) μεταβάλλεται καὶ λαμβάνει τὰς καταλήξεις -ος -ιος, ης, -ων.

β'. Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

- Παραδείγματα : κατά-λευκος, ἄ-γνωστος, φῦλ-αλήθης
Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον.

γ'. Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

1. Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον, ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἴναι πρόθεσις καὶ ἡ σύνθετος λέξις εἴναι πάλιν ρῆμα : περι-κόπτω, ἀντι-γράφω.

2. "Οταν μὲν ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν σχηματίζεται ὄνομα οὐσιαστικὸν ἦ ἐπίθετον, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος προσλαμβάνει τὰς καταλήξεις: -ος (ταχὺς + γράφω=ταχυγράφος,) -ης (βιβλίον + πωλῶ=βιβλιοπώλης), -ης (ἐπιστάτης).

δ'. Τὰ ἄκλιτα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὰ ἄκλιτα ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένουν ἀμετάβλητα· παράδγ. ὑπέρ+ ἄνω= ὑπεράνω, σύν+ ἄμα= συνάμα.

Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

1. Ό τονισμός τῶν συνθέτων

1. Παραδείγματα : εὗ-καιρος, μεγαλό-φρων, φιλό-πονος.

Τὰ σύνθετα ἀναβιβάζουν συνήθως τὸν τόνον πέραν τῆς ληγούστης, διλλὰ ὄχι καὶ πέραν τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ α' συνθετικοῦ.

2. Παραδείγματα : συμφορά (φορά), προσβολή (βολή), συνδικαστής (δικαστής), ἀρχιερεύς (ἱερεύς), συλλογισμός (λογισμός).

Τὰ σύνθετα εἰς τὰ δόποια τὸ δεύτερον συνθετικὸν είναι οὐσιαστικὸν καὶ λήγει εἰς α., -η, -της, -ενς, -μος, τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούστης.

3. Παραδείγματα : ἀπό-γονος, εὔ-φορος, δύσ-τροπος, ἄ-χρηστος.

Τὰ σύνθετα εἰς -ος δταν ἔχουν ὡς α' συνθετικὸν πρόθεστον ἢ τὸ ἐπίρρημα εδ, ἢ τὰ ἀχώριστα μόρια δυσ- καὶ α- (ἀν-άνα-) καὶ ὡς β' συνθετικὸν ρῆμα, προπαροξύνονται.

4. Παραδείγματα : ἀξιόλογος, πολύτιμος, διάδοχος.

Τὰ σύνθετα εἰς -ος, μὲ β' συνθετικὸν ὄνομα, προπαροξύνονται. Ἐπίσης καὶ τὰ λήγοντα εἰς -τος προπαροξύνονται παράδγ. χειροποίητος, ἀξιόπιστος, ἄπρακτος, πρόσθετος.

2. Η σημασία τῶν συνθέτων

Τὰ σύνθετα ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο λέξεις μὲ τιαφορετικὰς ἐννοίας. Αἱ ἐννοιαὶ ὅμως αὐταὶ εἰς τὸ σύνθετον δὲν ἔχουν συνήθως τὴν ἴδιαν δύναμιν.

1. Παραδείγματα : ἀκρόπολις (ἀκρα-πόλις), δημογέρων (δῆμος-γέρων), πάμπτωχος (πάντων πτωχός).

Εἰς τὰ σύνθετα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ α' συνθετικὸν προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸ β' (πάμπτωχος = πτωχότερος ὄλων).

Τὰ σύνθετα αὐτὰ δνομάζονται ὁριστικά.

2. Παραδείγματα : λογογράφος, φιλοπόλεμος, ξιφομάχος.

Εἰς τὰ σύνθετα αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι τὸ α' συνθετικὸν ἔχαρτα-
ται ἀπὸ τὸ ὄλλο καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται σύνθετα ἔχαρτήσεως.

3. Παραδείγματα: μονόχειρ, σώφρων, ἀργυρότοξος.

Τὰ σύνθετα αὐτὰ ἀναλύονται μὲ τὴν μετοχὴν ἐχων: (μακρό-
χειρ = ἔχων μακρὰν χεῖρα, σώφρων = ὁ ἔχων σώσας τὰς φρένας,
ἀργυρότοξος = ὁ ἔχων ἀργυρὰ τόξα).

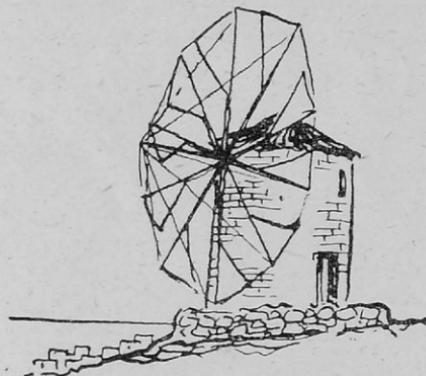
Τὰ σύνθετα αὐτὰ ὀνομάζονται κτητικά.

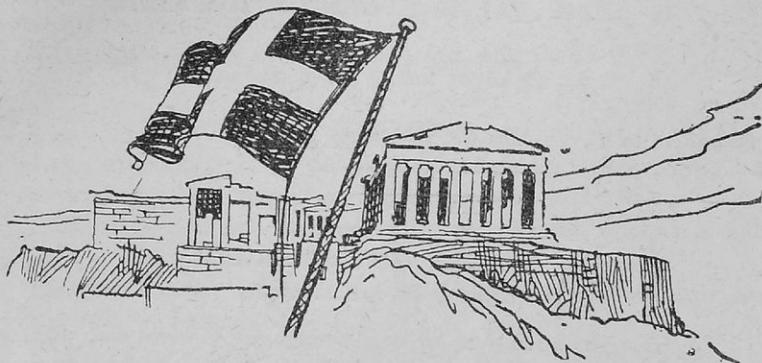
4. Παραδείγματα : ἀκριβοδίκαιος, ἡμερονύκτιον, πτωχαλαζών.

Εἰς τὰ σύνθετα αὐτὰ αἱ δύο λέξεις διατηροῦν τὰς ἐννοίας των
ἀκεραίας, ὡς νὰ συνδέωνται μὲ τὸν σύνδεσμον καὶ: (ἀκριβοδίκαιος
= ἀκριβής καὶ δίκαιος, ἡμερονύκτιον = ἡμέρα καὶ νύξ, πτωχαλαζών
= πτωχὸς καὶ ἀλαζών).

5. Παραδείγματα : προλέγω = πρότερον λέγω, ἐπίλογος = τὰ
κατόπιν λεγόμενα, ἐπιγράφω = γράφω ἐπάνω.

Αἱ προθέσεις ὡς α' συνθετικὸν ἔχουν σημασίαν ἐπιφρήματος.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τί διδάσκει τὸ Συντακτικὸν

Παράδειγμα: Τὸ σχῆμα τῆς γῆς εἶναι σφαιρικόν.

‘Η φράσις αὐτὴ δίδει τέλειον νόημα, διότι αἱ λέξεις τῆς εἶναι τοποθετημέναι κατὰ φυσικὴν σειράν. ’Αν δώμως τὰς τοποθετήσω κατὰ τὸν ἔχης ἀφύσικον τρόπον: Σχῆμα τὸ εἶναι γῆς τῆς σφαιρικόν, τότε ἡ φράσις δὲν δίδει νόημα.

Διὰ νὰ ἐκφράσωμεν λοιπὸν εἴτε προφορικῶς, εἴτε γραπτῶς, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας, πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰς λέξεις κατὰ τὴν φυσικὴν των σειράν. Νὰ τοὺς δώσωμεν δηλαδὴ τὴν κατάλληλον πλοκήν. Αὐτὴ ἡ ὄρθη πλοκή τῶν λέξεων λέγεται **σύνταξις**.

‘Η σύνταξις τῶν λέξεων τῆς γλώσσης μας γίνεται κατὰ ὀρισμένους κανόνας, οἱ ὅποιοι λέγονται **συντακτικοὶ κανόνες**.

Τὸ τελευταῖον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὅποιον μᾶς διδάσκει αὐτοὺς τοὺς συντακτικούς κανόνας, τὸ ὄνομάζομεν **Συντακτικόν**.

Η ΑΠΛΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Ο λόγος καὶ ἡ ἀπλῆ πρότασις

Παράδειγμα : Εεύρεις τὴν χώραν ποὺ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλέα,
ποὺ κοκκινίζει ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία;
Ὦ ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς !
Εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Τὸ ἔξαστιχον αὐτὸ εἶναι λόγος, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς φράσεις, μὲ ἴδικόν τῆς νόημα ἡ καθεμία. Ἡμεῖς διὰ νὰ εὔρωμεν τοὺς συντακτικοὺς κανόνας τῆς γλώσσης μας, θὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἀπλᾶς καὶ συντομωτάτας φράσεις, δηλ. ἀπὸ τὸν ἀπλούστερον λόγον.

Παραδείγματα : Ο Θεὸς εἶναι παντοδύναμος.
Ο Ἰωάννης μελετᾷ.

Καθεμία ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἀπλᾶς φράσεις ἔχει ἐν μόνον νόημα.
Ο ρισμός. Ο συντομώτατος λοιπὸν λόγος, ὁ ὅποιος ἔχει
ἐν μόνον τέλειον νόημα, λέγεται ἀπλῆ πρότασις.

2. Οι κύριοι ὄροι τῆς ἀπλῆς προτάσεως

α'. Τὸ ὑποκείμενον

Παραδείγματα : Ο Δημήτριος γράφει.
Ἡ ἀηδῶν κελαδεῖ.
Τὸ παράθυρον εἶναι ἀνοικτόν.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν γίνεται λόγος διὰ τὸν Δημήτριον (πρόσωπον). Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν γίνεται λόγος διὰ τὴν ἀηδόνα (ζῶον). Καὶ εἰς τὴν τρίτην πρότασιν γίνεται λόγος διὰ τὸ παράθυρον (πρᾶγμα).

Ο ρισμός. Τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ δόποιον γίνεται λόγος εἰς μίαν πρότασιν, λέγεται ὑποκείμενον.

Τὸ ὑποκείμενον εἶναι συνήθως ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἀντωνυμία καὶ τίθεται πάντοτε εἰς πτῶσιν ὄνομαστικήν.

β'. Τὸ ρῆμα

Παραδείγματα : Ἡ θάλασσα ἡσυχάζει.

Ο ἥλιος λάμπει.

Ο ἵππος τρέχει.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ρῆμα ἡσυχάζει φανερώνει μίαν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου (θάλασσα).

Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ρῆμα λάμπει φανερώνει μίαν ἰδιότητα τοῦ ὑποκειμένου (ἥλιος).

Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ ρῆμα τρέχει φανερώνει μίαν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου (ἵππος).

Ορισμὸς 1. Τὸ ρῆμα τῆς ἀπλῆς προτάσεως φανερώνει τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν ἰδιότητα ἢ τὴν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου.

Ορισμὸς 2. Τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα λέγονται μὲν ἐν ὄνομα : κύριοι δροὶ τῆς προτάσεως.

*Ασκησις. Νὰ προσθέσετε τὸ ρῆμα εἰς τὰ ἀκόλουθα ὑποκείμενα διὰ νὰ σχηματισθοῦν ἀπλαῖ προτάσεις. (Παράδημος φυσᾶ).

Ο ἀνεμος— Ο μύλος.— Τὸ αὐτοκίνητον—.

Τὸ πῦρ.— Τὸ ἄνθος.— Τὰ πιτηνά.— Τὰ πρόβατα—.

Ἡ βροχὴ—. Ο Ἀνδρέας.— Ή μηχανή—. Ή ἀνοιξις—.

Ἡ χελιδών—. Τὸ πλοιόν—. Οι μαθηταί—. Ο διδάσκαλος—.

γ'. Τὸ κατηγορούμενον

Παραδείγματα : Ο Δημήτριος εἶναι ἐπιμελής.

Τὸ ρόδον εἶναι ἄνθος.

Αἱ λέξεις ἐπιμελής καὶ ἄνθος φανερώνουν τὴν ἰδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν ὑποκειμένων Δημήτριος καὶ ρόδον. Αἱ λέξεις αὐτὰὶ τῆς προτάσεως, αἱ όποιαι φανερώνουν τὴν ἰδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται κατηγορούμενον, λέγονται κατηγορούμενον.

Τὸ κατηγορούμενον συνδέεται μὲν τὸ ὑποκείμενον διὰ τοῦ ρήματος εἶναι. Τὸ ρῆμα αὐτὸν λέγεται συνδετικόν.

Συνηθέστερα συνδετικὰ ρήματα εἶναι τὰ ἔξης : εἰμαι, γίνομαι, φαίνομαι, λέγομαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι, θεωροῦμαι, ἐκλέγομαι,

“Οταν ἡ πρότασις ἔχῃ συνδετικὸν ρῆμα, τότε οἱ δροὶ τῆς εἶναι τρεῖς : α) Τὸ ὑποκείμενον, β) τὸ συνδετικὸν ρῆμα καὶ γ) τὸ κατηγορούμενον. Τὸ κατηγορούμενον εἶναι συνήθως ὄνομα ἐπίθετον.

"Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τρεῖς δρονς, ἐκ τῶν δποίων
δ τρίτος, δηλ. τὸ κατηγορούμενον, νὰ είναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα:
—ἐπιμελής, ἑνάρετος, εὐσεβεῖς, καλοί, ἔργατικοί, ὥρατος, γελαστός, καθα-
ρον, ὁριμα, εύώδη.

"Ασκησις. Νὰ ἀναγνωρίσετε τοὺς κυρίους δρους τῶν ἀκολούθων προτάσεων:
"Ημεῖς εἰμεθα Ἑλληνες. 'Η σημαία κυματίζει. 'Ο Παῦλος είναι βασιλεύς. Οι
μαθηταὶ είναι προσεκτικοί. 'Η Φωτεινὴ είναι ἐπιμελής. 'Εκεῖνος δνομάζεται Γρη-
γόριος. Τὸ παιδίον παίζει. 'Η μέλισσα πετᾷ. Τὸ παράθυρον είναι κλειστόν. 'Ο ού-
ρανδς είναι γαλανός. Σεῖς είσθε μαθηταί. Οι Σπαρτιάται ἡσαν ἀνδρειότατοι. 'Η
Ἐλένη μελετᾷ. 'Ο Ἰωάννης γράφει. 'Εγώ δνομάζομαι Δημήτριος.

3. 'Η σύνθετος πρότασις

a.' Πρότασις μὲ δύο ύποκείμενα

Παραδείγματα : 'Ο Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης ἡσαν Ἀθηναῖοι.
'Ο Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἡσαν Ἀπόστολοι.

b' Πρότασις μὲ δύο κατηγορούμενα

Παραδείγματα : 'Ο Δημήτριος είναι ἐπιμελής καὶ προσεκτικός.
'Ο ούρανδς είναι αἴθριος καὶ γαλανός.

* Ο ρισμός. 'Η πρότασις ἡ δποία ἔχει δύο ἡ περισσότερα
ύποκείμενα ἡ κατηγορούμενα λέγεται σύνθετος πρότασις.

"Ασκησις. Νὰ σχηματίσετε πέντε συνθέτους προτάσεις μὲ δύο ύποκε-
μενα καὶ δλλας πέντε μὲ δύο κατηγορούμενα.

Η ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Τὸ ἀντικείμενον

Πχραδείγματα : 'Ο κηπουρός ποτίζει τὰ ἄνθη,
'Ο γεωργός δργώνει τὸν ἀγρόν.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ρῆμα (*ποτίζει*) φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (*κηπουρός*) μεταβαίνει εἰς τὰ ἄνθη, δηλαδὴ εἰς ἐν ἀντικείμενον.

Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ρῆμα (*δργώνει*) φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (*γεωργός*) μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγρόν, δηλ. εἰς ἐν ἀντικείμενον.

'Ο ρις μός. 'Αντικείμενον δύνομάζομεν τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἡ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

Σημ. 1. Τὸ ἀντικείμενον είναι συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος καὶ τίθεται συνήθως εἰς πτῶσιν αἰτιατικήν.

Σημ. 2. 'Η πρότασις ἡ ὅποια ἔχει ἀντικείμενον λέγεται ἐπηυξημένη πρότασις.

Ἀσκησις. Νὰ προσθέστε ἀντικείμενα εἰς τὰς ἔξης προτάσεις.

Οἱ πλούσιοι βοηθοῦν τοὺς—. Τὸ σχολεῖον μορφώνει τοὺς—. 'Ο ἀμπελουργὸς περιποιεῖται τὴν—. 'Ο στρατηγὸς δόηγει τὸν—. Οἱ γονεῖς ἀνατρέφουν τὰ—. Τὰ τέκνα ἀγαποῦν τοὺς—. Οἱ μαθήται μελετοῦν τὰ—. 'Η χιών σκεπάζει τὴν—. 'Ο ἥλιος φωτίζει τὸν—. 'Ο στρατὸς νικᾷ τοὺς—. Οἱ νόμοι τιμωροῦν τοὺς—. 'Η γυμναστικὴ ὠφελεῖ τὸ—. Τὰ πτηνά κατασκευάζουν τὰ—. Οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς—. Οἱ βόες βοηθοῦν τοὺς—. Οἱ κύνες φυλάττουν τὰ—.

2. Οἱ προσδιορισμοὶ

Αἱ προτάσεις, συνήθως, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κυρίους ὅρους των ἔχουν καὶ ἄλλας λέξεις. Αἱ λέξεις αὗται προσδιορίζουν καλύτερον τὸ ὑποκείμενον ἡ τὸ ρῆμα ἡ τὸ κατηγορούμενον ἡ τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως. Διὸ τοῦτο δύνομάζονται προσδιορισμοί. 'Η πρότασις ἡ ὅποια ἔχει προσδιορισμοὺς λέγεται ἐπηυξημένη πρότασις.

8. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

α'. Προσδιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου

Παράδειγμα : 'Ο πιστὸς σκύλος φυλάττει τὴν οἰκίαν.

'Η πρότασις αὐτὴ ἔκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον (*σκύλος*), τὸ ρῆμα (*φυλάττει*) καὶ τὸ ὀντικείμενον (*τὴν οἰκίαν*), ἔχει καὶ τὸ ἐπίθετον *πιστὸς*, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ προσδιορίζει καλύτερον. Διὰ τοῦτο λέγεται προσδιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου.

Κανών. Τὸ ὑποκείμενον δύναται νὰ λάβῃ ὡς προσδιορισμὸν συνήθως ἐπίθετον.

**Ασκησις.* Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς ἀκολούθους προτάσεις καὶ νὰ μνογραμμίσετε τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ ὑποκειμένου:

'Ο ἐπιμελὴς μαθητὴς ἐπισινέται. 'Ο μακρὸς βίος διδάσκει πολλά. 'Ολοι οἱ ἀνθρώποι ἀγαποῦν τὴν ἐλευθερίαν. 'Ο δίκαιος Ἀριστείδης ἦτο Ἀθηναῖος. Αἱ καλαὶ συναναστροφαὶ ὠφελοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ φιλόστοργα τέκνα βοηθοῦν τοὺς γονεῖς τῶν. Οἱ γενναῖοι στρατιῶται ὑπερασπίζονται τὴν πατρίδα. Αἱ δεύτεραι σκέψεις εἶναι δρθότεραι.

β'. Προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος

Παράδειγμα : Τὸ πτηνὸν ἐπέταξε μακράν.

'Η πρότασις αὐτὴ ἔκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα ἔχει καὶ τὸ ἐπίρρημα *μακράν*, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸ ρῆμα καὶ τὸ προσδιορίζει καλύτερον. Διὰ τοῦτο λέγεται πρὸ ο σ δι ο ρι σ μὸς τοῦ ἥματος.

'Ο προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος δύναται νὰ εἶναι καὶ πτῶσις ὀνόματος μὲ πρόθεσιν παράδγ. Τὸ πλοῖον ἔρχεται εἰς τὸν λιμένα.

Κανών. Τὸ ρῆμα λαμβάνει συνήθως ὡς προσδιορισμὸν ἐπίρρημα ἢ ὄνομα μετὰ προθέσεως. 'Ο προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος φανερώνει χρόνον, τόπον, ποσόν, τρόπον κλπ.

**Ασκησις.* Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς ἀκολούθους προτάσεις καὶ νὰ μνογραμμίσετε τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ ρήματος:

Οι μαθηταὶ προβιβάζονται κατ' ἔτος. Γράφω τακτικῶς τὰ μαθήματά μου. 'Ημεῖς θὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ ὅρος. Τὸ ὅρος εἶναι μακράν. Οι στρατιῶται μάχονται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. 'Ο ἱωάννης μελετᾷ καλῶς τὰ μαθήματά του. 'Ο στρατιώτης γυμνάζεται καθημερινῶς. Τὸ αὐτοκίνητον τρέχει δλοταχῶς. 'Επανέλαβον πολλάκις τὴν ἀνάγνωσιν. Οι φίλοι μου ήλθον πρὸ διλίγουν.

γ'. Προσδιορισμὸς τοῦ κατηγορουμένου

Παράδειγμα : Τὸ κωδωνοστάσιον εἶναι πολὺ ύψηλόν.

‘Η πρότασις αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα καὶ τὸ κατηγορούμενον ἔχει καὶ τὸ ἐπίρρημα πολὺ, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸ κατηγορούμενον (ὕψηλὸν) καὶ τὸ προσδιορίζει καλύτερον. Διὰ τοῦτο λέγεται προσδιορισμὸς τοῦ κατηγορουμένου.

‘Ο προσδιορισμὸς τοῦ κατηγορουμένου δύναται νὰ εἶναι καὶ πτῶσις ὀνόματος μὲ πρόθεσιν· παράδγ. ‘Ο λαγωδὸς εἶναι ταχὺς εἰς τὸν δρόμον.

Σημ. “Οταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι οὐσιαστικόν, τότε δέχεται ὡς προσδιορισμὸν του ἐπίθετον· παράδγ. ‘Ο Νικόλαος εἶναι ἐπιμελὴς μαθητής.

Κα ν ἡ ν. Τὸ κατηγορούμενον λαμβάνει συνήθως ὡς προσδιορισμὸν ἐπίρρημα ἢ ὄνομα μετὰ προθέσεως ἢ ἐπίθετον.

“Ασκησις. Νὰ ἀντιγράφετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς ἀκολούθους προτάσεις καὶ νὰ ὑπογραμίσετε τοὺς προσδιορισμὸὺς τοῦ κατηγορουμένου:

‘Ο Ἰωάννης εἶναι πολὺ ἐπιμελής. Τὰ ρόδα εἶναι ἔξαιρετικῶς εὔσομα. ‘Ο Ομηρος ἥτο μέγας ποιητής. ‘Ο Φειδίας ὑπῆρχεν ἀνυπέρβλητος ἀνδριαντοποιός. ‘Ο οὐρανὸς εἶναι τελείως καθαρός. ‘Ο Ἀχιλλεὺς ἥτο πρῶτος εἰς τὴν ἀνδρείαν. ‘Ο Θεμιστοκλῆς ἥτο ἐνδοξος εἰς τὰ πολεμικά. ‘Ο Κίμων ἥτο ἔξοχος στρατηγός.

δ'. Προσδιορισμὸς τοῦ ἀντικειμένου

Παράδειγμα : ‘Ο κηπουρὸς μαζεύει τοὺς ὡρίμους καρπούς.

‘Η πρότασις αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα καὶ τὸ ἀντικείμενον ἔχει καὶ τὸ ἐπίθετον ὡρίμονς, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸ ἀντικείμενον (καρποὺς) καὶ τὸ προσδιορίζει ἀκριβέστερον. Διὰ τοῦτο λέγεται προσδιορισμὸς τοῦ ἀντικειμένου.

Κα ν ἡ ν. Τὸ ἀντικείμενον δύναται νὰ ἔχῃ ὡς προσδιορισμὸν του ἐπίθετον.

“Ασκησις. Νὰ ἀντιγράφετε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ νὰ ὑπογραμίσετε τοὺς προσδιορισμὸὺς τοῦ ἀντικειμένου:

Βάδιζε τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν. ‘Ἄσ μιμούμεθα τὰ καλὰ παραδείγματα. ‘Ο Θεός ἀγαπᾷ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. ‘Ο Δράκων ἔγραψεν αὐστηρὸς νόμους. ‘Ημεῖς μελετῶμεν τὰ διδακτικὰ βιβλία. ‘Ολοι ἐπαινοῦν τοὺς ἐπιμελεῖς μαθητάς. ‘Ο ξυλοκόπος κόπτει τὰ σκνια δένδρα. ‘Ο Όδυσσεος ὑπέστη πολλὰς περιπέτειας.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

1. Ἡ περίοδος

Συνήθως διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰ διανοήματά μας ἐν πλάτει χρη-
σιμοποιοῦμεν πολλὰς προτάσεις, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης.

Παράδειγμα : 'Ο Κροῖσος, ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας εἰς τὴν Μι-
κρὰν Ἀσίαν, ἥτο τόσον πλούσιος, ὥστε τὰ πλούτη
του κατήντησαν παροιμιώδη.' Εκαυχᾶτο διαρκῶς
διὰ τοὺς ἀπείρους θησαυρούς του καὶ ἐπίστευεν,
ὅτι ἥτο ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων.

'Ο λόγος αὐτὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς προτάσεις, αἱ ὅποιαι
χωρίζονται εἰς τὸ μέσον μὲ μίαν τελείαν.

Τὸ διάστημα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι ὅτου φθάσωμεν εἰς τὴν πρώ-
την τελείαν, λέγεται περὶ οὗ δος. Καὶ τὸ ἄλλο διάστημα ἀπὸ τὴν
τελείαν αὐτὴν ἔως τὸ τέλος ἀποτελεῖ δευτέραν περίοδον.

Αἱ περίοδοι ἀποτελοῦνται ἀπὸ προτάσεις, αἱ ὅποιαι χωρίζονται
μεταξύ των μὲ κόμματα ἢ μὲ τὸν σύνδεσμον καὶ. Κάθε περίοδος
ἀρχίζει μὲ κεφαλαῖον γράμμα καὶ τελειώνει εἰς τελείαν.* Εχει δὲ τόσας
προτάσεις ὅσα είναι καὶ τὰ ρήματά της.

*Ορισμός. "Ωστε ὁ λόγος χωρίζεται εἰς περιόδους καὶ κάθε
περίοδος εἰς προτάσεις.

Σημ. Ἡμπορεῖ ὅμως ἡ περίοδος νὰ χωρίζεται μὲ ἀνω τελείαν εἰς δύο μικρότερα
τμήματα, τὰ ὅποια τὰ ὄνομάζομεν κῶλα· παράδειγμα :
Οἱ Τούρκοι συνεκέντρωσαν πάσας τὰς δυνάμεις των εἰς τὰ Γενιτσά, κατέλαβον ὁχυ-
ρὰς θέσεις, ἐποθέτησαν τὰ πυροβόλα των καὶ ἐπεισήμαναν δλα τὰ σημεῖα τῆς
ἐπιθέσεως· ἥτο ἡ τελευταία των προσπάθεια, τὴν δποίαν κατέβαλον διὰ νὰ σώσουν
τὴν Θεσσαλονίκην.

*Ἀσκησις.—'Απὸ τὸ ἀνάγνωστικόν σας νὰ ἀντιγράψετε τρεῖς περιόδους
εἰς τὸ τετράδιόν σας καὶ νὰ ύπογραμμίσετε τὰς προτάσεις των.

2. Τὰ εἰδη τῶν προτάσεων

Παράδειγμα : 'Ο Ιάκωβος λύει τὰ προβλήματά του καὶ ὁ Φώτιος μελετᾷ τὴν ἱστορίαν του.

'Εδῶ ἔχομεν δύο προτάσεις, ἐκ τῶν δύοιων ἡ κάθε μία ἐκφράζει ἐν τέλειον νόημα.

Όρισμός : Αἱ προτάσεις αἱ δύοιαι ἐκφράζουν μόναι τῶν τέλειον νόημα, λέγονται κύριαι ἡ ἀνεξάρτητοι προτάσεις.

Παράδειγμα: Τὰ ἄνθη ἐμαράνθησαν, ἐπειδὴ ἔμειναν ἀπότιστα.

'Εδῶ ἔχομεν δύο προτάσεις, ἐκ τῶν δύοιων ἡ πρώτη ἐκφράζει τέλειον νόημα (τὰ ἄνθη ἐμαράνθησαν). 'Η δευτέρα ὅμως πρότασις (ἐπειδὴ ἔμειναν ἀπότιστα) δὲν ἔχει μόνη τῆς τέλειον νόημα. Διότι τὸ νόημά της ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πρώτην πρότασιν.

Όρισμός : Αἱ προτάσεις αἱ δύοιαι δὲν ἐκφράζουν μόναι τῶν τέλειον νόημα, λέγονται δευτερεύονται ἡ ἐξηρτημέναι προτάσεις.

Άσκησις.—Νὰ ἀντιγράψετε τὴν ἀκόλουθον ἀσκησιν καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε μόνον τὰς κυριακὰς προτάσεις τῆς:

'Ο ἐπιμελής μαθητής προοδεύει. 'Η Φωτεινὴ θὰ προοδεύσῃ, διότι μελετᾷ. 'Ο χρόνος παρέρχεται ταχέως. 'Ο σκύλος εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν βοσκόν, διότι φυλάκτει τὸ ποιμνιον. Καθήμεθα πλησίον εἰς τὴν πυράν, ἐπειδὴ κάμνει ψῦχος. Θὰ καθήσω εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ἵνα μελετήσω τὰ μαθήματά μου. 'Η ἐγκράτεια φέρει τὴν ὑγείαν. Νὰ συγκρατήσῃ τὰ πάθη, ἵνα μὴ παρασυρθῆῃς ἀπὸ αὐτᾶ.

3. Ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων

Αἱ προτάσεις τὰς δύοιας ἔχει κάθε περίοδος συνδέονται σχεδὸν πάντοτε μεταξύ των κατὰ ὥρισμένην λογικήν σειράν. 'Η σύνδεσις αὐτὴ τῶν προτάσεων εἰς περιόδους γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους,

α'. Ἄσύνδετοι προτάσεις

Παράδειγμα :

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια.

Αἱ προτάσεις αὗται ἀκολουθοῦν ἡ μία τὴν ἄλλην, χωρὶς νὰ συνέδωνται μεταξύ των. Διὰ τοῦτο δύνομάζονται ἀσύνδετοι προτάσεις.

β'. Σύνδεσις κατά παράταξιν

Παραδείγματα :

1. 'Η γῆ εἶναι σφαιρική καὶ στρέφεται περὶ τὸν ἀξονά της.
2. Γράψε τὴν ἔκθεσίν σου ἢ λῦσε τὰ προβλήματά σου.
3. Θὰ σὲ περιμένω, ἀλλὰ νὰ μὴν ὀργήσῃς.

'Η πρώτη περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μὲ τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον *καὶ αἱ*.

'Η δευτέρα περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μὲ τὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον *ἢ*.

'Η τρίτη περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μὲ τὸν ἀντιθετικὸν σύνδεσμον *ἄλλα*.

Όροισμός : "Οταν αἱ προτάσεις μιᾶς περιόδου συνδέωνται μεταξύ των μὲ συνδέσμους συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς ἢ ἀντιθετικούς δύνομάζονται *παράταξις* παράταξις *προτάσεις*.

'Ο τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν προτάσεων λέγεται *σύνδεσις κατά παράταξιν*.

Ασκησης. Νὰ προσθέσετε τὸν κατάλληλον σύνδεσμον (συμπλεκτικόν, διαζευκτικόν ἢ ἀντιθετικόν) διὰ τὰ συνδεθοῦν κατά παράταξιν αἱ προτάσεις τῶν ἀκολούθων πεοιόδων :

Τὴν ἀνοιξιν δὲ λίος θερμαίνει τὴν γῆν—οἱ χιόνες τῶν ὄρέων διαλύονται. Σᾶς εὐχαριστεῖ περισσότερον ἡ ἀνοιξις—σᾶς ἀρέσει τὸ φθινόπωρον; 'Η ἀνοιξις ἔχει ὀνθητικά. Κατὰ τὸ θέρος ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι θερμή—κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἶναι εὐχάριστος. Τὴν ἀνοιξιν τὰ πτηνὰ κελαδοῦν—κτίζουν τὰς φωλεάς των. Τὸ θέρος δὲ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος—τὸν χειμῶνα καλύπτεται μὲ σύννεφα. Οἱ ποιμένες κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀφήνουν τὰ δρῦα—ἔρχονται εἰς τὰς πεδιάδας.

γ'. Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν

Παραδείγματα :

1. Μοῦ εἰπεν δ 'Ανδρέας, δτι ἐμελέτησε τὸ μάθημά του.
2. 'Επαινῶ τὸν Νικόλαον, διότι εἶναι ἐπιμελῆς μαθητής.
3. Θὰ παίξωμεν, δταν τελειώσωμεν τὴν μελέτην μας.
4. 'Ο βοσκὸς τρέφει τοὺς σκύλους, ίνα φυλάττουν τὸ ποίμνιόν του.
5. Θὰ ὑπάγωμεν ἐκδρομήν, ἐὰν δὲ καιρὸς εἶναι καλός.
6. **Ας σου δώσῃ δ Θεός, δτι ἐπιθυμεῖς.*

Καὶ εἰς τὰς ἔξι αὐτὰς περιόδους ἡ πρώτη πρότασις εἶναι κυρία.
‘Η δὲ δευτέρα εἶναι ἔξηρτημένη, διότι μόνη της δὲν ἔχει τέλειον νόημα: τὸ νόημά της ὑποτάσσεται εἰς τὴν κυρίαν καὶ τὴν συμπληρώνει.
Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ὃ ποτε ταγμένη πρότασις.

‘Η ἔξηρτημένη ἡ ὑποτεταγμένη πρότασις συνδέεται πρὸς τὴν κυρίαν μὲν σύνδεσμον:

εἰδικόν: δτι·

αίτιολογικόν: διότι, ἐπειδή·

χρονικόν: δταν, ὁπόταν, δτε, ὁπότε, ἀφοῦ κτλ.

τελικόν: Ινα, δπως, διὰ νά·

ὑποθετικόν: ἔάν, ἄν·

ἢ μὲν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν: δτι, δ ὁποῖος, ἢ ὁποίᾳ, τὸ ὁποῖον.

‘Ο τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν ἔξηρτημένων προτάσεων μὲ τὰς κυρίας λέγεται σύνδεσις τῶν προτάσεων καθ' ὑπόταξιν.

*Ασκησις. Νὰ συμπληρώσετε τὰς ἀκολούθους περιόδους προσθέτοντες τὰς καταλλήλους ὑποτεταγμένας προτάσεις:

‘Η θάλασσα εἶναι ἥσυχος, δταν... Θά ταξιδεύσωμεν αὔριον, ἔάν... Δὲν ἀνεχωρήσαμεν χθές, διότι... ‘Εφθασε τὸ πλαίσιον, τὸ δποῖον... Τὸ πρακτορεῖον ειδοποίησεν, δτι... ‘Ημεῖς ἐτοιμαζόμεθα, Ινα... Αύται εἶναι αἱ δποσκευαί, τὰς δποίας... Τὸ ταξίδιον εἶναι εύχαριστον, δταν... Θά ἐπιστρέψωμεν τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα δν... Δὲν θὰ μείνωμεν πολλάς ημέρας, διότι... θὰ σᾶς τηλεγραφήσωμεν, δταν...

Η ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

α'. Ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ

Παραδείγματα :

Ἐύλογημένος ὁ ἐρχόμενος (=έκεῖνος, ὁ δποῖος ἔρχεται).

Αἰσθάνεται ψυχικὴν εὐχαρίστησιν ὁ εὐδεργετῶν (=έκεῖνος, ὁ δ- ποῖος εὔεργετεῖ).

὾ρισμός. Αἱ μετοχαὶ αὐταὶ, αἱ δποῖαι δύνανται νὰ δναλυθοῦν μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν εἰς πρότασιν, λέγονται ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ.

Αἱ ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ συνοδεύονται ἀπὸ τὸ ἄρθρον των.

β'. Κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ

Παραδείγματα :

Ἡρχισεν ὁ Κύριος διδάσκων (νὰ διδάσκῃ).

Ἀπέκαμα τρέχων (=νὰ τρέχω).

὾ρισμός, Αἱ μετοχαὶ αὐταὶ, αἱ δποῖαι δύνανται νὰ δναλυθοῦν μὲ τὸ: νά, λέγονται κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ.

γ'. Ἐπιρρηματικαὶ μετοχαὶ

Παραδείγματα :

α') Οἱ Ἑλληνες νικήσαντες τοὺς Πέρσας (=ἀφοῦ ἐνίκησαν), τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγῆν.

β') Τιμῶντες (=ἐὰν τιμῶμεν) τοὺς γονεῖς μας, τοὺς ἑαυτούς μας τιμῶμεν.

γ') Λέγω εἰς σὲ ταῦτα, ἐπιθυμῶν (=ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ) νὰ σὲ πείσω.

δ') Ἡλθον οἱ μαθηταὶ τρέχοντες εἰς τὸ σχολεῖον.

Αἱ μετοχαὶ αὐταὶ λέγονται ἐπιρρηματικαὶ καὶ προσδιορίζουν τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως εἰς τὴν δποίαν ἀνήκουν. Τὰς διακρίνομεν δέ:

- α) εἰς χρονικάς, β) εἰς ὑποθετικάς, γ) εἰς αἰτιολογικάς καὶ δ) εἰς τροπικάς.

ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗ

α'. Σύνταξις ένεργητική

- Παραδείγματα :**
- ‘Ο γεωργός καλλιεργεῖ τὸν ἄγρον.
  - ‘Ο Ἰππος σύρει τὴν ἀμαξαν.
  - ‘Ο ἥλιος φωτίζει τὸν κόσμον.

Αἱ προτάσεις αὐταὶ ἔχουν τὸ ρῆμά των (*καλλιεργεῖ, σύρει, φωτίζει*) εἰς τὴν ένεργητικὴν φωνὴν καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενόν των (ὁ γεωργός, ὁ Ἰππος, ὁ ἥλιος) ένεργει. Ή δὲ ένέργειά του μεταβαίνει εἰς τὸ ἀντικείμενον (τὸν ἄγρον, τὴν ἀμαξαν, τὸν κόσμον).

‘Ορισμός. Αἱ προτάσεις, αἱ ὅποιαι ἔχουν τὸ ρῆμά των εἰς την ένεργητικὴν φωνὴν, καὶ τὸ ὑποκείμενόν των ένεργει, ή δὲ ένέργειά του μεταβαίνει εἰς ἐν ἀντικείμενον ὄνομάζονται ἐν εργητικῇ προτάσεις. Καὶ ἡ σύνταξις των λέγεται ένεργητικὴ σύνταξις.

β'. Σύνταξις παθητική

Ἐάν τὸ ρῆμα τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως τὸ τρέψωμεν εἰς παθητικόν, τότε ἡ πρότασις ἀλλάζει καὶ γίνεται παθητική.

Παραδείγματα : Ὁ ἀγρός καλλιεργεῖται ἀπὸ τὸν γεωργόν.

Ἡ ἀμαξα σύρεται ἀπὸ τὸν ἵππον.

Ο κόσμος φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς τὸ ὑποκείμενον (ἀγρός, ἀμαξα, κόσμος) παθαίνει (καλλιεργεῖται, σύρεται, φωτίζεται). Τὸ πάθημά του προξενεῖται ἀπὸ κάποιον αἴτιον (ἀπὸ τὸν γεωργόν, ἀπὸ τὸν ἵππον, ἀπὸ τὸν ἥλιον). Τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἡ τὸ πρᾶγμα τὸ δόποιον προξενεῖ τὸ πάθημα εἰς τὸ ὑποκείμενον, λέγεται ποιητικὸν αἴτιον.

Ορισμός. Αἱ προτάσεις αἱ δόποιαι ἔχουν τὸ ρῆμά των εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενόν των πάσχει, τὸ δὲ πάθος προξενεῖται ἀπὸ τὸ ποιητικὸν αἴτιον, δύνομάζονται παθητικὴν προτάσεις. Καὶ ἡ σύνταξις των λέγεται παθητικὴ σύνταξις.

γ'. Τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν

Παραδείγματα :

Ο Ιωάννης ἐπότισε τὰ δένδρα = Τὰ δένδρα ἐποτίσθησαν ἀπὸ τὸν Ιωάννην.

Ο μαθητής ἔλυσε τὸ πρόβλημα = Τὸ πρόβλημα ἐλύθη ἀπὸ τὸν μαθητήν.

Κανών. Ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις τρέπεται εἰς παθητικήν, δταν τὸ ρῆμά της γίνη παθητικὸν εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, τὸ ἀντικείμενόν της γίνηται ὑποκείμενον καὶ τὸ ὑποκείμενόν της, ποιητικὸν αἴτιον.

***Ασκησις.** Νὰ τρέψετε τὰς ἀκολούθους ἐνεργητικὰς συντάξεις εἰς παθητικάς.

Ο διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς. Οι μαθηταὶ γράφουν τὸ μάθημα. Ο Δημήτριος ἔλυσε τὴν ἀσκησιν. Ο Παῦλος ἔκλεισε τὴν θύραν. Ἡ Μαρία ἐστρωσε τὴν τράπεζαν. Ο Νικόλαος ἐκσθάρισε τὸν πίνακα. Οι μαθηταὶ ἤνοιξαν τὰ βιβλία. Ἡ μαθήτρια ἐσχεδίασε τὸν χάρτην. Ο Ιωάννης ἤγόρασε τὸ βιβλίον. Ο διδάσκαλος ἤρωτησε τοὺς μαθητάς. Ο Κωνσταντίνος ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν.

δ'. Τροπή τῆς παθητικῆς συντάξεως εἰς ἐνεργητικήν

Παραδείγματα :

‘Η Ἀγία Σοφία ἔκτισθη ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν.

= ‘Ο Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὴν Ἀγίαν Σοφίαν.

‘Ο Χοσρόης ἐνικήθη ἀπὸ τὸν Ἡράκλειον.

= ‘Ο Ἡράκλειος ἐνίκησε τὸν Χοσρόην.

Kα νών. ‘Η παθητική σύνταξις τρέπεται εἰς ἐνεργητικήν, ὅταν τὸ ρῆμά της γίνη ἐνεργητικὸν εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, τὸ ὑποκείμενό της γίνη ἀντικείμενον καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον ὑποκείμενον.

‘Ασκησις. Νὰ τρέψετε τὰς ἀκολούθους παθητικὰς συντάξεις εἰς ἐνεργητικάς:

‘Ο Ἀχιλλεύς ἀνετράχθη ἀπὸ τὸν Κένταυρον Χείρωνα. ‘Ο λέων τῆς Νεμέας ἔφονεύθη ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ. Οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἐτέθησαν ἀπὸ τὸν Λυκοῦργον. ‘Η Τροία ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο ἀπὸ τὴν Πισθίαν. ‘Ο Παρθενών ἔκτισθη ὑπὸ τοῦ Περικλέους. ‘Ο Δαρεῖος ἐνικήθη ἀπὸ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Οι φθόγγοι	Σελ.	4
2. Τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης	>	5

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Φωνήντα καὶ σύμφωνα	>	6
2. Διαίρεσις τῶν συμφώνων	>	6
3. Διαίρεσις τῶν φωνηέντων	>	7
4. Αἱ δίφθογγοι	>	7

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

1. Διαίρεσις τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν των	>	8
2. Ὄνομασία τῶν συλλαβῶν	>	8
3. Ὁ χρόνος τῶν συλλαβῶν	>	9
4. Ὅ συλλαβισμός	>	9

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ

1. Οι τόνοι τῶν λέξεων	>	10
2. Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων	>	11
3. Ἀτονοί λέξεις	>	12
4. Τὰ πνεύματα	>	12

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΕΩΣ

Εἰς τί χρησιμεύουν τὰ σημεῖα τῆς στίξεως καὶ ποῖα εἶναι	>	13
---	---	----

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

1. Ἔκθλιψις	>	14
2. Συναίρεσις	>	15
3. Εύφωνικά σύμφωνα	>	15

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ ΤΙ ΔΙΑΚΡΙΝΟΜΕΝ ΕΙΣ ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Θέμα - χαρακτήρ-κατάληξις	>	17
---------------------------------	---	----

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

1. Ποίας λέξεις όνομάζομεν ἄρθρα	Σελ. 18
2. Ἡ κλίσις τῶν ἄρθρων	» 19

ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

1. Ποιαὶ λέξεις λέγονται οὐσιαστικὰ καὶ εἰς τί τὰ διαιροῦμεν	» 20
2. Αἱ κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν όνομάτων	» 20

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί όνόματα περιλαμβάνει ἡ πρώτη κλίσις	» 21
2. Ἀρσενικά πρωτόκλιτα όνόματα	» 22
3. Θηλυκά πρωτόκλιτα όνόματα	» 22
4. Συνηρημένα όνόματα τῆς πρώτης κλίσεως	» 23

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί όνόματα περιλαμβάνει ἡ δευτέρα κλίσις	» 25
2. Ἀρσενικά δευτερόκλιτα όνόματα	» 25
3. Θηλυκά δευτερόκλιτα όνόματα	» 26
4. Οὐδέτερα δευτερόκλιτα όνόματα	» 26
5. Συνηρημένα όνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως	» 27

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί όνόματα περιλαμβάνει ἡ τρίτη κλίσις	» 28
2. Διαίρεσις τῶν τριτοκλίτων όνομάτων	» 28

ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Αἱ καταλήξεις τῶν	» 29
2. Κλίσις τῶν φωνηντολήκτων	» 29

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Ἡ διαίρεσις τῶν συμφωνολήκτων	» 31
2. Κλίσις τῶν συμφωνολήκτων	» 31

Α'. Ἄφωνόληκτα

1. Οὐρανικόληκτα	» 31
2. Χειλικόληκτα	» 31
3. Ὁδοντικόληκτα (μὲν χαρακτήρα τ, δ, θ)	» 32
4. Ὁδοντικόληκτα (μὲν χαρακτήρα ντ)	» 34
5. Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως	» 34

Β'. Ἡ μιφωνόληκτα

1. Ἔνρινόληκτα	» 35
2. Ὑγρόληκτα	» 37
3. Συγκοπτόμενα ὕγρόληκτα	» 38
4. Σιγμόληκτα	» 39
5. Γενικαὶ παρατηρήσεις	» 40

ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟΝ

1. Ποίας λέξεις λέγονται ἐπίθετα	» 42
2. Διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων	» 43
3. Κλίσις τῶν ἐπιθέτων	» 44
α) Δευτερόκλιτα ἐπίθετα	» 44
β) Τριτόκλιτα ἐπίθετα	» 46
γ) Ἀνώμαλα ἐπίθετα	» 48

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. Τὰ παραθετικά	Σελ. 51
2. Άι καταλήξεις τῶν παραθετικῶν	» 52
3. Ἀνώμαλα παραθετικά	» 53

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ἀριθμητικά καὶ διαίρεσις αὐτῶν	» 54
2. Ἀριθμητικά ἐπίθετα	» 54
3. Ἀριθμητικά οὐσιαστικά	» 57
4. Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα	» 57

Η ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. Ποῖαι λέξεις ὄνομάζονται ἀντωνυμίαι καὶ διαίρεσις αὐτῶν	» 58
2. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι	» 59
3. Δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι	» 60
4. Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι	» 61
5. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι	» 62
6. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι	» 63
7. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι	» 63
8. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι	» 64
9. Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι	» 65
10. Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	» 66

ΤΟ ΡΗΜΑ

1. Ποῖαι λέξεις ὄνομάζονται ρήματα	» 67
2. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ρήματος	» 68
3. Ὁ σχηματισμὸς τῶν παρεπομένων τοῦ ρήματος	» 71
4. Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων	» 73
5. Διαίρεσις τῶν ρημάτων	» 74

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Παρατηρήσεις εἰς τὴν κλίσιν τῶν ρημάτων	» 78
2. Ἀνωμαλίαι εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν φωνηντολήκτων	» 79
3. Ἔνεργητικὸς ἀόριστος β'	» 80
4. Παθητικὸς ἀόριστος β	» 81

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὰ περισπώμενα	» 85
2. Τὸ ἀπαρέμφατον	» 86

Η ΜΕΤΟΧΗ

1. Άι μετοχαὶ καὶ αἱ καταλήξεις τῶν	» 87
2. Ἡ κλίσις τῶν μετοχῶν	» 88
3. Ὁ ἀναδιπλασιασμὸς εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν	» 91

ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Αἱ προθέσεις	» 92
Τὰ ἐπιρρήματα	» 93
Οἱ σύνδεσμοι	» 95
Τὰ ἐπιφωνήματα	» 96

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Γενικά

Τὸ Ἐτυμολογικόν καὶ ἡ διαίρεσις αὐτοῦ ..... Σελ. 97

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ

1. Πόσων εἰδῶν είναι αἱ παράγωγοι λέξεις	99
2. Τὰ παράγωγα ρήματα	99
3. Τὰ παράγωγα ούσιαστικά	100
4. Τὰ παράγωγα ἐπίθετα	102
5. Τὰ παράγωγα ἐπιρρήματα	103

Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ

1. Αἱ σύνθετοι λέξεις καὶ τὰ μέρη των	104
2. Τὸ πρῶτον συνθετικόν	104
3. Τὸ δεύτερον συνθετικόν	106

Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

1. Ὁ τονισμὸς τῶν συνθέτων	107
2. Η σημασία τῶν συνθέτων	107

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Εἰσαγωγὴ

Τί διδάσκει τὸ Συντακτικόν ..... ▶ 109

Η ΑΠΛΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Ὁ λόγος καὶ ἡ ἀπλῆ πρότασις	110
1. Οἱ κύριοι δροὶ τῆς ἀπλῆς προτάσεως	110
3. Ἡ σύνθετος πρότασις	112

Η ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Τὸ ἀντικείμενον	113
2. Οἱ προσδιορισμοὶ	113

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

1. Ἡ περίοδος	116
2. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων	117
3. Ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων	117

Η ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ
ΣΥΝΤΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΣΙΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗ